

САМАРАЛИ САММИТ

Яқунланаётган ҳафтада нафақат мамлакатимиз, балки МДХ давлатларининг ҳам сиёсий-иқтисодий ҳаётида муҳим воқеа — МДХ Давлат раҳбарлари кенгашининг мажлиси бўлиб ўтди. Хорижий ҳамда маҳаллий оммавий ахборот воситаларида таъкидланишича, саммит самарали, амалий таклифларга асосланган ҳолда ўтди. Воқеанинг муҳимлиги шундаки, кенгаш аъзолари минтақага дахлдор муаммоли масалаларда яқдил хулосаларга келди, саммит амалий ишларга кириша бошлади. Илгариги учрашувлардан фарқли ўларок, ўзаро келишувлар амалий негизга эга бўлган, барча иштирокчи давлатлар учун эҳтиёж сифатида етилиб қолган масалаларга асосланди.

Президентлар ана шу жиҳатларга алоҳида эътибор берган ҳолда қарорлар қабул қилди.

Маълумки, мустақилликнинг дастлабки йилларидаёқ Ўзбекистон раҳбари Ислон Каримов бизнинг давримизда мафкуравий полигонлар ядро полигонларидан кўра хавфлироқ эканлиги, бу хавф биринчи навбатда инсонга, инсонийликка таҳдид солиши ҳақидаги илмий-ҳаётий тажрибага асосланган хулосаларини баён этган эди. Айнан шу хулосалар навбатдаги саммит иштирокчилари томонидан тан олинган ҳолда, кун тартибига қўйилган биринчи масала — Аксилтеррор маркази тузиш ҳақида бўлди. Асримиз поёнида террор хавфидан ҳоли ҳудуд ёки мамлакатнинг ўзи йўқ. Кенг имкониятларга эга бўлган, ҳар томонлама ривожланиб бораётган мамлакатлар учун бу иллат, айниқса, хавфлидир.

Шу муносабат билан, президентлар 2003 йилгача бўлган муддатда террорчилик ва экстремизмнинг бошқа кўринишларига қарши кураш дастури ҳамда Аксилтеррор маркази тузиш қарорини қабул қилдилар. Марказ раҳбари этиб Россия Федерал хавфсизлик хизмати Конституциявий тизимни ҳимоя қилиш ва террорчиликка қарши кураш департаменти бошлигининг биринчи ўринбосари Борис Милников тайинланди. Шундай қилиб, МДХ доирасида террорчилик ва экстремизмга қарши курашувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи, ишни самарали ташкил этишга қўмаклашувчи муассаса келажагига тамал тоши қўйилди.

2005 йилгача бўлган даврда ҳамдўст-

ликни ривожлантириш чора-тадбирлари дастури саммитнинг яна бир муҳим натижаси бўлиб, МДХ доирасида эркин савдо зонасини яратиш, интеграция жараёнини фаоллаштиришга қаратилгандир. Зеро, бу борада 1994 йилда саъй-ҳаракатлар бошланган бўлса-да, қутилган самарага эришилмаган, МДХ доирасида эркин савдо зонаси яратиш тўғрисидаги битим Россия ва Грузия парламентларида ратификация қилинмаган эди.

Ҳамдўстлик давлатлари раҳбарлари бу битимни жадаллик билан ҳаётга тадбиқ этишга келишиб олдилар. Таъкидлаш жоизки, чегарадан ўтиш тартиби, транзит, солиқларни енгиллатиш, савдо-иқтисодий алоқалар ривожига халал бераётган бошқа муаммоларни бартараф этиш орқали ўзаро фойдали имкониятлардан баҳраманд бўла олади.

Эътиборли томони шундаки, МДХ ташкил топгандан буён илгари суриб келинаётган амалий таклифлар кенг миқёсда қўллаб-қувватланмоқда. Ўзбекистон Президентининг МДХ аввало иқтисодий ҳамкорликка таяниши кераклиги ҳақидаги фикрлари амалда эътироф этилмоқда.

Шунингдек, саммитда сиёсий ва ҳарбий-сиёсий аҳамиятга молик масалалар ҳам кўриб чиқилди. Саммитда иштирок этган давлатлар президентлари Тожикистондаги вазият барқарорлашиб бораётгани, МДХ ташқи аралашувларсиз, БМТ ёки бошқа халқаро ташкилотларнинг ҳарбий ёрдамисиз ҳам муаммоларни ўзи ҳал қила олишини кўрсатганидан мамнун эканликларини билдирди. Ўзбекистон, Россия каби давлатлар раҳбарларининг Тожикистонда миллий тотувлик ўрнатиш борасидаги саъй-ҳаракатлари берган натижалар бунга яққол тасдиқлайди. Музокаралар сўнггида бўлган матбуот анжуманида минтақада тинчликни сақлаш борасида МДХнинг имкониятлари етарли эканлиги эътироф этилди.

Матбуот анжуманида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов таъкидладикки, МДХ мамлакатлари бир ёқадан бош чиқариб, ҳолис ва хайрли ният билан ишга киришса, ҳамдўстлик доирасидаги ҳар қандай муаммони бартараф этиш мумкин.

*Меҳр нури ёғар доим, юзингиздан
устозлар!*

ЮКСАЛИШ МЕЗОНИ

**ёки буюкликка
рағбат
3-бет**

ҚАЙСИ РАНГНИ ТАНЛАЙСИЗ?

**ёхуд мактаб
биносини яшил
рангга бўйса
бўладими?
4-бет**

ЎЗБЕКИСТОН — ЮНИСЕФ

Ўзбекистон Миллий Матбуот марказида БМТ болалар жамғармасининг (ЮНИСЕФ) мамлакатимиздаги ваколатхонаси билан ҳамкорликда Ўзбекистон Республикасида Болалар ҳуқуқи конвенциясининг тадбиқ этилишига бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди.

БМТ вакиллари, мутахассислар ҳамда журналистлар иштирок этган ушбу йиғинда юртимизда соғлом авлодни вояга етказиш, болалар ҳуқуқларини ҳимоялаш борасида амалга оширилаётган ишлар салмоқли бўлса-да, шу мақсаддаги саъй-ҳаракатларни янада жадаллаштириш зарур, деган хулосага келинди.

СЎНГГИ УЧ КУН МУЖДАЛАРИ

ҚАРОР

“Бозорлар фаолиятини такомиллаштириш ва маҳсулотлар сотиш учун зарур шарт-шароитлар яратишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори бозорларда савдони ташкил этишни тартибга солиш ва унинг тизимини такомиллаштириш, уларнинг моддий базасини мус-

таҳкамлаш, хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларнинг ушбу маҳсулотларни келтириш, сақлаш ва сотишлари учун уларга шарт-шароит яратиш мақсадида қабул қилинди.

“УСТОЗ”НИНГ ИШИ

Канадалик мутахассислар томонидан танлаб олинган, республика “Устоз” жамғармаси кўмагида Канаданинг Нови-Скотье шаҳрида бир ой давомида ўқийдиган касб-хунар коллежларининг 35 нафар ўқитувчиси бозор иқтисодиёти ва янги технологияларга оид фанларни, талабанинг мустақил ишлаш амалиётини чуқурроқ ўрганишади.

**Мамлакатимиз
даволаш
муассасаларига
қандай
мутахассислар
келмокда?
6-бет**

**27 июнь — Матбуот
ва оммавий ахборот
воситалари
ходимлари кун
ТЕЛЕВИДЕНИЕНИНГ
«МАЪРИФАТ»И
8-бет**

ЗАМОНАВИЙ ДАРСЛИК ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

ёхуд самарали таълимни ташкил этишдаги муҳим восита хусусида

Шу йилнинг 20-23 июнь кунлари РТМда "Самарали таълим нима ва замонавий дарслик қандай бўлади?" мавзuida халқаро конференция бўлиб ўтди. Анжуман Осие Ривожланиш Банки 1595 (МЖ) — Ўзб кредит маблаг ҳисобидан амалга оширилаётган "Умумтаълим мактаблари учун дарслик ва ўқув адабиётларини нашр қилиш тизимини такомиллаштириш" лойиҳаси доирасида ўтказилди. Унда таниқли олимлар, методистлар, дарсликлар муаллифлари, амалиётчи ўқитувчилар иштирок этишди.

Халқаро конференцияни очишда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев таълим ислохотлари ва бунда халқаро ташкилотларнинг ўрнига алоҳида тўхталди. Вазир, айниқса, Халқ таълими вазирлиги, Британия Кенгаши ҳамда Осие Ривожланиш Банки ҳамкорлиги, дарсликларнинг янги авлодини яратишдаги изланишлар, тендерда қолиб чиққан Британия Кенгаши фаолияти, муаллифлар олдига қўйиладиган талаб ва вазифалар ҳамда улар учун яратилаётган имкониятлар, РТМда янги очилган муаллифлар марказидаги шартшароитлар ҳақида батафсил сўз юритди.

Конференцияда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари Ҳамидулла Кароматов дарсликларни ҳам ўқитувчилар, ҳам ўқувчилар ўқийдиган бўлишлигини айтди. Бош вазир муовинининг таъкидлашича, одам қанча кам билса, барибир, ўзини кўп биладигандек, кўрсатишга ҳаракат қилади. Ҳозир 2 та диссертация ёзиш осону, битта кичкина дарслик — китоб яратиш эса мушкуллигича қолаётир. Негаки, дарслик — жамият кўрки бўлмиш ўғил-қизлар учун дастур вазифасини ўташи лозим. Шу боис ҳам дарсликлар ёзиш, уни қизиқарли ва мазмунли чиқариш вазифасини ҳамма-ҳамма-ям ўз зиммасига олавермайди.

— Бу хайрли ишга қўл ураётган Осие. Ривожланиш Банки ва дарсликлар бўйича тендерда қолиб чиққан Британия Кенгашига миннатдорчилик билдирмоқ жоиз, — деди у ўз сўзи давомида. — Сифатли дарсликлар яратилиши илм олишга чорловчи ҳолат. Зеро, муқаддас Куръони Каримда "Икра", яъни "Ўқи" сураси бежиз нозил бўлмаган. Ўқиш, ўқитишда барча-барчага кунт, қаноат, шукроналик хислатлари ёр бўлиши лозим.

Шундан сўнг Британия Кенгашининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси директори Майкл Мур, Британия Кенгашининг

шартномалар бўйича директори Салли Робинсон, лойиҳанинг техник маслаҳатчиси Брет Сайсн, Ўзбекистон ХТВ давлат таълим стандартлари мониторинги бошқармаси бошлиғи, лойиҳа ишчи гуруҳи раиси Рустам Ахлиддиновлар сўзга чиқишди. Улар Британия Кенгаши мутахассислари малакаси, кўрсатилажак ёрдамнинг йўналиш ва вазифалари, муаллифларга қўйиладиган талаблар, интизом ва муносабат сингари масалалар хусусида батафсил фикр юритдилар.

Xalqaro konferensiya

Шу куни инглиз тили дастурлари бўйича хорижий консультант Диана Любельска, табиий фанлар бўйича хорижий консультант Мартин Монк, математика фани бўйича хорижий консультант Патрисиа Хидсон маърузалари тингланди.

Конференциянинг иккинчи куни иштирокчилар лойиҳа гуруҳлари раҳбарлари Жастин Дилон, Кармелла Денинг, Жеймс Маккол маърузаларини мароқ билан эшитдилар. Гуруҳ раҳбари Ширли Парфит эса компьютер тахриридан сабоқ берди.

Маърузалардан сўнг конференция қатнашчилари инглиз

тили (раҳбари Диана Любельска), табиий фанлар — кимё, биология, физика (раҳбари Мартин Монк), математика (раҳбари Патрисиа Хидсон), экология ва иқтисод таълими (раҳбари Жастин Диллон), нашр этишни бошқариш ва менежментни баҳолаш (раҳбари Жеймс Маккол), дарсликларни ишлаб чиқиш бўйича умумий масалалар (раҳбари Кармелла Денинг), компьютер тахрири (раҳбари Ширли Парфит) каби шўъбаларга бўлинган ҳолда ишладилар. Шўъбаларда муаллим масъулияти ва унинг фаоллиги ҳақида ҳам сўз борди.

Сирасини айтганда, таълим самарадорлиги ўқитувчи меҳнатига ҳам боғлиқ.

Ўқитувчи меҳнати самараси учун эса юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, мукамал дарслик, қўлланма ва ўқув адабиётлари зарур бўлади. Шу боис Осие Ривожланиш Банки 2000-2001 ўқув йилида умумий ўрта ва махсус таълимга, малака ошириш билан боғлиқ тадбирларга, кейинчалик таълимнинг барча тизимига, 2003 йилда эса яна дарсликларни такомиллаштиришга маблаг ажратишни кўзда тутаетир. Демак, ушбу дастурда дарсликлар масаласига кенг аҳамият берилмоқда. Энди ишлар самараси ўзимизнинг муаллифларга, маҳаллий консультантларнинг савияси, лаёқати, иқти-

дорига, билим ва салоҳиятига ҳам боғлиқ бўлади.

Албатта, муаллифлар дарсликларнинг ўқишли, мукамал бўлишлиғи ҳаракатида чет элларга борадилар, ўрганадилар, тажриба алмашадилар. Шу ўринда улардан ўзимизнинг миллий хусусиятларимизни, аждодларимиз илмини яхши билишлик талаб этилади. Бу гапни айтишдан мақсад шуки, мазкур жараёнга билимдон, фидойи муаллифларнинг жалб этилиши, улар билан ўрнатилмажамкорлик келгусида умумий ишимиз янада самарали унумли бўлишини таъмин этади.

Тўрт кун давом этган конференция ниҳоясига етди. Унда кун тартибига қўйилган "Самарали таълим нима ва замонавий дарслик қандай бўлади?" саволи атрофида таҳлил этилди. Демак, бу борадаги юмушлар энди жиддий тус олади. Бу ёнига бир ёқадан бот чиқариб ишлаш, фидойилик кўрсатиш муаллифлар фаолияти мезони бўлиб қолиши зарур ва шарт. Алалхусус, фидойиликсиз, мукамал дарсликларсиз таълим самарадорлигига эришиб бўлмайди.

Курбонбой
МАТҚУРБОНОВ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ
2000-2001 ЎҚУВ ЙИЛИГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЎТИШ ДАВРИ ЎҚУВ РЕЖАСИ*

№	Ўқув фанлари	СИНФ							Умум. соат	СИНФ				умум. соат	хафта умум.соат	Жами соат
		янги дастур асосида								ҳаракатдаги дастур асосида						
		1	2	3	4	5	6	7		8	9	10	11			
	Давлат компоненти	20	22	24	24	30	32	33	185	36	35	36	36	143	328	11132
1.	Ўзбек тили		2	2	2	2	2	2	12	3	2	2	2	9	21	714
2.	Она тили ва адабиёти	8	8	10	10	9	7	5	57	5	5	5	5	20	77	2610
3.	Хорижий тил					3	3	3	9	3	2	2	2	9	18	612
4.	Тарих					2	2	3	7	3	4	4	4	15	22	748
5.	Давлат ва ҳуқуқ асослари									1	1			2	2	68
6.	Инсон ва жамият												1	1	1	34
7.	Иқтисодий билим асослари										1	1	1	3	3	102
8.	Математика	5	5	5	5	5	5	5	35	5	5	5	4	19	54	1835
9.	Информатика									1	1	2	2	6	6	204
10.	Физика, астрономия						2	2	4	2	3	4	5	14	18	612
11.	Кимё							2	2	3	3	2	2	10	12	408
12.	Биология					1	2	2	5	2	2	1	2	7	12	408
13.	Табиийёт ва география	1	1	1	1	1	2	2	9	2	1	2		5	14	475
14.	Одобнома	1	1	1	1				4						4	135
15.	Ватан туйғуси					1	1		2						2	68
16.	Маънавият асослари							1	1	1	1			2	3	102
17.	Муסיқа маданияти	1	1	1	1	1	1	1	7						7	237
18.	Тасвирий санъат	1	1	1	1	1	1	1	7						7	237
19.	Чизмачилик									1				1	1	34
20.	Меҳнат	1	1	1	1	2	2	2	10	2	2	2	2	8	18	611
21.	Жисмоний тарбия	2	2	2	2	2	2	2	14	2	2	2	2	8	22	746
22.	Чакириқча ёшларни тайёрлаш											2	2	4	4	136
	Мактаб компоненти қизиқишига кўра, ижодий камолотни ўстирувчи якка, гуруҳ машғулотлар	2	2	2	2	2	2	2	14	2	3	3	3	11	25	848
	Умумий соатлар	22	24	26	26	32	34	35	199	38	38	39	39	154	353	11980
	Амалий меҳнат машғулоти (кун ҳисобида)					6	6	10		16		20				

* Газетамизнинг 2000 йил 21 июнь сонидан эълон қилинган, "Ўзбекистон Республикаси умумий ўрта таълим муассасаларининг 2000-2001 ўқув йилига мўлжалланган ўтиш даври ўқув режаси"да айрим техник сабабларга кўра хатолик ўтганлиги боис ушбу ўқув

режа қайтадан берилмоқда. Хатолик шундан иборатки, «1. Ўзбек тили» қаторидаги дарслар соати бир каттак чап тарафга сурилиб қолган амалий меҳнат машғулоти учун 10-синфга ажратилган 20 кунлик машғулоти 11-синфга тушиб қолган.

Ko'rgazma

Ўзбекистон Бағий ака-гемиясининг Марказий кўргазмалар залида республика Маънавият ва маърифат Кенгаши ва Тошкент шаҳар ҳокимлиги билан ҳамкорликда республикамиз мустақиллигининг тўққиз йиллигига бағишлаб ташкил қилинган "Шу азиз Ватан — барчамизники" дея номланган кўргазманинг очилиш маросими бўлиб ўтди. Мазкур кўргазмада мамлакатимизда истиқомат қилаётган 130 га яқин миллат вакиллари — мусавирларнинг тасвирий санъ-

"ШУ АЗИЗ ВАТАН —
БАРЧАМИЗНИКИ"

ат асарлари намоиш этилди. "Шу азиз Ватан — барчамизники" бағий кўргазма экспозициясида Мустақиллик йилларида Ўзбекистоннинг турли миллат ва элатларга мансуб рассомлари ижоди, урф-одатлари, удулари, образлари ёрқин ранглар орқали тасвирланган.

30 июнгача давом этадиган кўргазманинг очилиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси А. Мелибоев, Байналмилал маданият маркази директори К. Расулов ва Ўзбекистон халқ рассоми М. Кагаровлар сўзга чиқишиб, бундай тағбирлар миллатлар дўстлигини мустаҳкамловчи оми бўла олишини таъкидлашди.

Шерали НИШОНОВ

... Боланинг соғ-омон дунёга келиши, соғлом униб-ўсиши учун зарур шарт-шароитларни яратиб бериш, ташкил қилиш кераклигини ҳамма ҳам тўлиқ тушуниб етмайди.

Ислом КАРИМОВ

Инсон халқ манфаатини ўйлаб ўз олдига эзгу мақсадни қўйиб, уни ба-жариш учун барча имкониятини ишга солиб пайдо бўлган тўсиқларни, қийинчиликларни бартараф этиб, кўзланган чўққини эгалласа, бундан эса ижтимоий муҳитнинг янгиланиш шабадаси майин ва ёқимли эса бошласа, одатда шу инсон буюк ҳисобланади. Аммо буюк бўлиш учун улуг мақсад ва кенг кўламли вазифаларни аниқлаш даражасига етмоқ шарт. Бу даражага етган инсонлар сони қай маконда кўп бўлса, ўша макон ижтимоий, маънавий ва маърифий жиҳатдан етакчи бўлиш турган гап. Чунки муайян ижтимоий шароитда шу инсон мақсадини тушунган ҳолда баракали меҳнат қиладилар.

Худди шундай ижтимоий вазият бизнинг кадрдон юртимизда ҳам етилиб қолди. Мақсад белгиланди, вазифалар аниқланди, “Соғлом авлод йили” да бешта йўналиш бўйича ҳаракатлар бошланди.

Бир вақтлар Афлотун ҳам ўз академиясини ташкил этиш учун йўналишлар белгилаб олган эди...

... Афлотун бир куни ўз академиясига шогирдлар танлаш учун барча даъвогарларни йиғиб, кенг далага олиб чиқибди-да, биринчисидан сўрабди:

—Қани айтинг-чи, сиз атрофингизда нималарни кўраётибсиз?

—Майсаларни, кўй боқётган чўпонларни, яна кўп молларни.

Бундай жавобни эшитган Афлотун қўл силтабди:

—Сиздан ҳеч қачон файласуф чиқмайди. Минг уринганингиз билан сиз бунга эриша олмайсиз.

Афлотун иккинчи даъвогарнинг елкасига қўлини қўйиб, дебди:

—Балки сиз бошқа нарсаларни кўраётгандирсиз?

—Ҳа, устоз! Осмон гўзаллигидан гоят ҳайратга тушган яшил майсалар мана шу гўзалликдан тобора кўпроқ баҳраманд бўлиш учун ҳамда лаззатга чулғаниш ишқиде яна кўкка талпинмоқдалар. Мана шу гўзалликка маҳлиё қўйлар атрофга кенг тарқалиб, майсаларга суқланиб боқмоқдалар. Бироқ қўйларнинг очлик манфаати анча устун келиши майсаларга қирон келтирмоқда.

Бундан ўзича хурсанд қўйчивонлар ҳали нақд бўлмаган фойданинг қанча бўлишлиги ва уни нима қилиш тўғрисида ҳар хил хомак режалар тузмоқдалар. Худди мана шу вазиятда мен қарама-қаршилиқлар борлигини кўраяпман...

...Шогирдликка даъвогар яна анча гапларни айтмоқчи экану, бироқ Афлотун уни қучоқлаб олибди-да, исмини сўрабди.

—Арасту, - деб жавоб берибди шогирд.

—Сиздан ажойиб файласуф чиқади! Афлотун бу сўзларни фахрланиб айтибди. Шу сўзлар айтилиши билан Афлотун тарафидан мақсад қўйилди, вазифалар белгиланди.

Ҳақиқатдан ҳам орадан бир неча ўн йиллар ўтиб, Арасту билиш назарияси фалсафасида ўзининг ўчмас номини қолдирди, кейинчалик “Фалсафанинг Искандар Зулқарнайни” деган ном олди.

Арасту инсон руҳини тадбиқ этишни юракни ўрганишдан бошлади, чунки у пайтларда руҳ юракда жойлашган ва унинг макони деб тушунилар эди.

Арасту товук тухумини меъёрий иссиқликда сақлаб, жўжа эмбрионида юрак ура бошлагач, тухум пўчоғидан махсус дарча очиб, юрак ишига муси-

қанинг таъсирини обдон ўрганган. Мана шу ва бошқа тажрибалари асосида куйидаги сатрларни ёзиб қолдирган: “Мусиқа билан инсон характери шаклланишига, руҳиятининг маънавий тарафига ижобий таъсир қилиш мумкин. Кейинчалик жисмоний тарбия гавдани, мусиқа эса руҳиятни тўғрилайди”.

Мана шу сўзларнинг тағзамирига эътибор қилинса, мақсад аниқлангани ва вазифа белгилангани аён бўлади. Аниқ мақсад ва белгиланган вазифанинг аён моҳиятини теран аниқлаш учун инсон ақлий жиҳатдан мушоҳада қилмоғи лозим. Билиш орқали тасаввур қилиш, фикрлаш билан киши ақлини лол қолдирадиган даражадаги қонуниятлар яратган, инсон ақлини ҳайрон қолдирган кашфиётлар орқали билишнинг нақадар муҳимлигини ойдинлаштирган улуг алломаларнинг деярли барчаси мусиқага ошно бўлишган. Афлотун, Арасту, Ал-Фаробий, Ибн Сино, Беруний, Улуғбек, Резерфорд, Нильс Бор, Алберт Эйнштейн, Лев Ландау, Ҳабиб Абдуллаев ва бошқа кўплаб улуг зотлар нафақат мусиқани жон қулоғи билан эшитишган, балки мусиқа асбобларининг бирини ҳам қойилмақом қилиб чалишган.

Мусиқа — инсон вақтини бекор ўтказётганида зерикмаслик учун нима биландир шуғулланиш учун

ди она юраги сингари тебраниб ура бошлади. Юрак уришини тезлаштирадиган, камайтирадиган моддалар таъсиридан она илон юраги уришида қандай ўзгаришлар рўй берса, илончалар юрагида ҳам худди шундай ўзгаришлар қайд этилди. Демак, илон юраги уришида бўлаётган биотўлқинлар унинг болачалари юраги ҳужайралари тарафидан қабул қилинди ва мускуллари қисқариб, юракчалар урабошлади, яъни биоинформация алмашинуви содир бўлди.

Инсон илонга қараганда бағоят мураккаб, мўъжизавий жонзот. Демак, она ва ҳомила ўртасидаги биотўлқин ва биоинформациялар янада мукамал ривожланган. Ҳозирги пайтда аниқланганки, ҳомила нафақат она юраги уриши товушини, ҳатто она организми ички аъзоларининг ишлаш жараёнида пайдо бўладиган биоовозларни ҳам эшитади, улардан ўзига керакли информация олади. Шуниси эътиборлики, бу информацияларни ҳомила мусиқа кўринишида қабул қилади.

...Шаҳарнинг тинчини шифохона томон шитоб билан ошиқаётган тез ёрдам машинасининг шовқини бузмоқда.

Шифохонага шу машинада автомобил ҳалокати натижасида мияси шикастланган оғир беморни келтиришди. Шу заҳоти унга тез ёрдам кўрса-

Жуманазар БЕКНАЗАР

ЮКСАЛИШ МЕЗОНИ ёКИ БУЮКЛИККА РАҒБАТ

ўйлаб топилган машғулот эмас, балки инсон танасида жойлашган барча ҳужайралар учун завқ олиш манбаи, инсон руҳиятига таъсир этиб янги ижодларга рағбатлантирувчи сеҳрли жозиба. Мусиқа эшитганда ундан завқланмаган одамни учрата олмайсиз. Чунки мусиқа оҳанглари инсон қонига, ҳужайрасига сингиб кетган.

Бу сингиб кетиш инсоннинг ҳомиладорлик давридан бошланади.

Ҳа, она қалби ҳомила учун ташқи дунё, ташқи муҳит. Бироқ ташқи муҳит — она организми ҳолати ҳомиланинг энди ура бошлаган юраги, марказий нерв системасида жадал кўпаяётган мия ҳужайраларига ўз таъсирини кўрсатади. Бу таъсир ижобий ҳам, салбий ҳам бўлиши мумкин ва бу сифатларга асосан ҳомилада ташқи муҳит ҳақида илк таасаввур пайдо бўлади.

Ҳомила 3 ойлик давридаёқ илк бор она юрагининг “гуп-гуп” уришини эшитади. Мана шу товуш ҳомила учун энг яхши мусиқа. У бу мусиқа товушидан баҳра олади, завқланади, лаззатланади. Салбий таассуротлардан она юраги безовталаниб бежо ура бошласа, ҳомила ҳам нотинч бўла бошлайди, юрак уриши ҳам тезлашиб, тартиби бузилади. Сабаби ҳомила юраги билан ҳамоханг. Келинг, шу айтилганларнинг тажрибада тасдиқланганлигига эътибор берайлик.

Одатда Гурзи илонлари тирик илончалар туғади. Она гурзи ўлдирилиб, унинг юраги олинди. Юракнинг бўлмачаларига махсус найчалар ўрнатилиб, шу найчалардан оддий тузнинг 0,9%ли физиологик эритмаси қуйилди. Эритма таъсиридан гурзи илон юраги аввал аста-секинлик билан, сўнгра тобора шиддат билан ура бошлади. Илон қорни очилиб, унинг ичидан учта ўлиб ётган илончаларнинг юраги олинди. Уларнинг юраги она юрагига яқинлаштирилганида, илон болалари юраклари худ-

тилиб, ҳаёти сақлаб қолинди, бироқ бош мияси қаттиқ шикастланганидан, лат еганидан бемор эс-ҳушини йўқотган эди. Орадан бир ҳафта ўтибдики, бемор на кўзини очади, на нафас олади. Беморхонанинг тинчлигини фақат сунъий нафас олдириш аппаратининг бир маромда ишлаб турган товуши бузмоқда.

Одатдаги даволарнинг нафи бўлмагач, эксперимент, яъни тажрибада тасдиқланган муолажа усулини қўллашга қарор қилинди. Бошқа илож йўқ ҳам эди-да, ахир!

Беморнинг орқа мия суюқлигига 18 ҳафталик ҳомиланинг бир неча минг мия ҳужайралари киритилди. Орадан уч кун ўтди.

Бемор кўзини очиб, сув сўради! Ҳа, ҳайрон қоларли натижа. Ҳўш, бу ерда қанақа мўъжиза рўй берди?

18-22 ҳафталик ҳомиланинг, унинг мия ҳужайраларида ривожланиш, кўпайишнинг имконияти жуда юқори. Унинг бу имконияти бошқа организмга кўчириб ўтказилганида ҳам сақланиб қолаверади. Бу сифат насл қалити орқали берилган. Мана шу мия ҳужайралари лат ейишдан ўз ишлаш қобилиятини йўқотган мия қисмига кўчириб ўтказилса, бу ҳужайраларнинг ҳам тезда тикланишига катта рағбат уйғотади. Натижада лат еган мия ҳужайралари ўз функциясини тўлиқ тиклайди.

Кўпдан-кўп ўтказилган синовлардан шу нарсга маълум бўлдики, лат еган мияни шу усулда тиклаш учун бош мия косачаси суюқлиги тешиб, мияни очиш шарт эмас экан. Балки ҳомила мияси ҳужайралари орқа мия суюқлигига киритилса бас. Чунки ҳужайралар ўртасидаги биологик информация туфайли ҳомила мияси ҳужайралари лат еган мия қисмини ўзлари қидириб топади ва унга малҳам бўлади.

Мана шу далиллар воситасида ҳомила ўз эшитиш аъзолари орқали она организмда рўй бераётган био-

2000 yil — Sogʻlom avlod yili

логик, биокимёвий жараёнлар билан чамбарчас боғланганлигига ишонган бўлсангиз бас. Ана энди онанинг қувнаб-роҳатланиши, ҳаётнинг ширин лаззатларидан баҳраманд бўлиб, юраги гўзал туйғулардан ором олишини кузатасиз. Она ички аъзоларининг унинг руҳияти тотли онларидан келаётган биотўлқинлардан шодланиб, бир-бирлари билан мос мутаносибликда бўлиши ҳомила учун ҳам ширин ҳиссиётлар уйғотувчи мусиқа эканлигини англайсиз. Худди шундай ширин ҳиссиётлардан баҳра олган мия ҳужайралари шиддат билан кўпая бошлайдилар.

Ҳомиланинг биринчи ва илк бор эшитган мусикаси она юрагининг уриши эканлигини ҳатто ўзингиз ҳам ҳар қадамда ҳис қиласиз, сезиб турасиз. Масалан, мусиқа асбоблари ичиде дойра товушининг инсон юраги уришга мос равишда “Така-тум-тум” қилиши ёки оркестр овозида бир маромда такрорланувчи метраном-менгзар товушнинг бўлиши сизга бошқача таъсир қилади. Сиз энг аввало шу товушларга эътибор берасиз, тинглайсиз, сўнгра шу товушлар юрагингизга таъсир қила бошлагач, қолган мусиқа асбобларининг овозига маҳлиё бўласиз. Аслида ҳам шу овозлар сизнинг ҳомила пайтингизда она юраги мусикасидан эшитган пайтингиздаги жаннатий лаззат онларини уйғотиб, жунбушга келтиради ва бундан сизнинг руҳингиз ором олади, турли осойишта ҳиссиётларга берилади.

Инсондаги бир хусусиятга савол назари билан қарайлик. Мусикадан завқ олиб, ашула жарангига мос равишда тебрана бошлайсиз. Келинг, шу ҳодисани тиббиёт нуқтаи назаридан изоҳлайлик. Ҳомила она қорнида ҳар томони сув билан ўралган ҳолатда ётади ва ҳеч қачон тинч турмайди. Она нафасига ва ҳаракатига монанд тебранади.

Она юрагининг “дук-дук” уриши шу суюқликдан ўтиб, эшитиш аъзоси-ички қулоқнинг лабиринтларини ҳам тебратади.

Бу тебранишлар мароми, даврийлиги қанчалик бир текис ва жозибали бўлса, бу ҳомила учун энг қулай мустақил муҳит ҳисобланади. Бундан эса ҳомила ҳужайралари ором олади, рағбат олади, кўпайишга кўпроқ мойиллик пайдо бўлади. Ҳомиладик даврида мусиқа билан махсус тарбия олган чақалоқлар массасининг ўз тенгдошларига нисбатан оғирроқ бўлиши бежиз эмас.

Инсон бош мияси ҳам, орқа мияси ҳам ўзига хос таркибли суюқлик билан ўралган (худди ҳомила каби). Мусиқа завқидан, лаззатидан бошини майин тебратаётган инсоннинг бош мияси ҳам, орқа мияси ҳам охишта тебранади ва бу пайтда ҳомила пайтидаги ширин ҳисни ўз бошидан кечиради. Бундан эса инсон руҳияти ширин туйғулар оғушида бўлиб, тана ҳужайраларига ёқимли ҳис тарқатади.

Юқоридаги айтилганлар асосида она юрагининг тебранишидан чиққан “дук-дук” товуши ҳомиланинг — туғилажак чақалоқнинг илк мусикаси ҳисобланади, деб айтиш мумкин. Маълумки, мусиқани кўриб бўлмайди, аммо ёзиб олиш мумкин. Ёзиб олинганида эса 7 ҳарф, 7 та банд бор. Не ажабки, юрак тўлқинлари ёзиб олинганида ҳам 5 та ҳарф Q,R,S,T,P ва икки паузадан, яъни 7 банддан иборат. Бу ҳам Аллоҳ таолонинг буюк мўъжизаси. Ҳа, она юрак мусикасининг ҳар бир нота ҳарфи ҳомиланинг ҳар бир ҳужайрасига муҳрланиб қолади.

(Давоми бор)

Узлуксиз таълимнинг белгиловчи тури — умумий ўрта таълим ўзидан олдинги босқични бир талай тўлдириши ва ўзидан кейинги босқичларга мустаҳкам замин яратиши билан ажралиб туради. Унда шу мақсадда қилинаётган ишлар билан сиз газетхонларни газетамизнинг умумий ўрта таълим бўлими (мудир Кўрбонбой МАТҚУРБОНОВ (суратда)) бохабар этиб бораёпти.

Истиқлолдан илгари мактабларимизнинг вазифаси, мазмуни бирмунча ноаниқ эди. Айтиш жоизки, истиқлолга эришганимизга яқинда 9 йил тўлади. Аммо ҳамон мактабларимизда ўзи бўларчилик кайфиятлари сақланиб келмоқда. Сирасини айтганда даврни, истиқлолни, турли таъназулларни тўғри тушунмоқ ва тушунтирмоқ керак. Негаки, давр биз, ўқитувчилар зиммасига жуда катта юк — ҳозирги қийин вазиятда иккиланиб турган ёш авлодни тўғри йўлдан чалғитмай олиб ўтишдек оғир вазифани юклади. Ёш авлодга ҳозирги даврнинг характерларини тўғри ёритиб беришдек вазифани қўйди. Истиқлол каби ўтиш даври қийинчиликлари ҳам муқаррар эди. Биз уни бошдан кечиряпмиз. Бу қийинчиликлар маънавий ва ўткинчи моддий қийинчиликлардир. Аммо халқ таълимининг мазмуни аниқ ва режаланган бўлмоғи лозим, мактаб давлатга нафақат янги давлат қурувчисини, балки онгли инсонларни тайёрламоғи керак. Шунинг учун ҳозирги замон ўзбек мактаби ўқитувчисининг таянч нуқтаси нима эканини ҳам билмоқ лозим бўлади.

Мактабларимиз ҳозир ва бундан кейин ҳам гўзал бўлмоғи керак. Мен мана шу мавзу, яъни мактаблар гўзаллиги мавзуси бўйича тумандаги бир қанча мактаб ўқитувчиларига савол билан мурожаат қилдим. Биз гўзаллик тушунчасини иккига ажратдик.

1. Мактабнинг ташқи гўзаллиги.
2. Мактабнинг ички гўзаллиги.

Очиғи, ўқитувчиларимиз танлаган мавзуйимизнинг кенг қамровли эканини дарров англаб етдилар.

—Куёшли ва боғ-роғларга бой

Мактабнинг гўзаллиги ҳақида гап кетганда, ўқувчиларнинг фикрлари билан ҳам қизиқдик.

—Мактаб нимаси биландир ўқувчини ўзига торта билиши ке-

ҚАЙСИ РАНГНИ ТАНЛАЙСИЗ...

ёхуд мактаб биносини яшил рангга бўяса бўладими?

Янги асрга тобора яқинлашмоқдамиз. Ҳадемай, XX асрни — яхшию ёмон дақиқалари билан ўтаётган асримизни ўтган замон сифатида ёдга ола бошлаймиз. Биз инсонларда шундай хусусият борки, ҳар бир янги кунимизда ҳар бир нарсани бошқароқ, яъни янгича шаклда кўришни истаймиз. Ва бу, албатта, эскирдан улгуроқ, гўзалроқ бўлсин. Биз ҳам ушбу сондан бошлаб янги "XXI аср мактаби. Сиз уни қандай тасаввур қиласиз?" дея номланган руқн остида янги фикр, янги таклифлар сингдирилган мақолаларни бериб боришни лозим топдик. Сиз азизлардан ушбу мавзуга оид фикрларингизни қогозга тушириб жўнатасиз, дея умидланиб қоламиз.

республикаимиз мактабларининг ташқи гўзаллиги деганда, албатта, баланд дарахлар мўл, салқин, оромгоҳлардек мусаффо мактаб ҳовлисини, шунингдек, замонавий асбоб-ускуналари етарли бўлган стадион, спорт, география майдончаларини тушунаман, — дейди Фарғона туманидаги 20-ўрта мактаб биология ўқитувчиси Фаридохон Раҳимова.

—Мактабнинг ички гўзаллиги —ўқувчиларнинг юриш-туриши, одоби, тарбиялилиги ва олган билимининг пухталигидир, — деди мактаб директори Маъмуржон Фуломов.

Шу тумандаги 4-ўрта мактаб ўқитувчиси Юлдузхон Охунова эса фикрларини шундай баён қилади:

—Мактабларимиз гўзал, улар бир хилда қийинган ўқувчилари билан янада гўзалроқ бўлади.

рак. Хатто мактаб биноси ҳам олисданоқ ўз ўқувчисини фахрлантириши керак. Мактаб биносининг томлари мовий қуббалари билан олисданоқ кўриниб турсин. Қараганингда юрагингдаги чўғ "йилт" этиши керак, — деди 11-синф ўқувчиси Бунёд Ваҳобов.

Ушбу суҳбатлардан кейин ўйланиб қолдим. Фақат пойдевори мустаҳкам иморатгина узоқ яшайди ва кўҳна бўлиб қолади. Мустақил республикаимизда қурилаётган янги давлатнинг пойдевори — мактаблар — болалар эмасми?

Такрор айтаман: Ҳамма гап — болаларда. Сиз минг урининг, агар бола мактабга бўйнидан бойлагандек аттестат олиш учун келса, биз мақсадга эришолмаймиз. Мактабларда шундай ишларни ташкиллаштириш керакки, болалар ҳеч қачон дарслардан

кетиб қолмасин, мактабга келмай қолмасин. Мактабни узоқдан кўрганларида юраклари "жиз" этадиган бўлиши учун, майли, улар айтгандек қуббасимон томли мактаблар қурайлик, деворларини болалар ёқтирадиган рангларга бўяйлик!

Суҳбат асносида 1985 йили ГДРга педагогик гуруҳ билан ижодий сафарга борганимни эсладим. Йўлда поездимиз Польша шаҳарларини ёриб ўтиб борарди. Икки томонда турли рангда-

заб турган турфа гулларнинг турфа рангларини ҳаётга татиқ этиб, дунё ҳам турфа ранглардан иборат эканлигини айтиб, кўрмаганларини кўрсатиб, ҳис қилмаганларини ҳис қилдириб, сезмаганларини сездириб туриш керак, деб биламан.

Яна бир мулоҳаза. Болаларга эрк бермоқ керак, яъни жуда ҳам тарбиялаш деб, қаттиқ муомала қилиш, дўқ-пўписалар билан болани мактабдан бездириш тўғри келмайди. Улар эркин бўлсаларгина дунёда тутқунлик ҳам борлигини ва эрк нима эканлигини ажратадилар, эркиннинг қадрига етадилар. Шундагина мактаблар шодлик масканларига айланади. Яқинда Президентимиз И.Каримов Ўзбекистон маънавият ва маърифат маркази масъуллари ва ёзувчи ҳамда матбуот ходимлари билан ўтказган суҳбатида таъкидлаганларидек, биз болаларга, ёш авлодга маънавий масалаларни қачон тушунтирамиз, ахир уларнинг маънавиятга бўлган эҳтиёжлари бўш қолмаслиги керак-ку, қаердандир, кимлардир келиб ўша бўшлиқни тўлдирмасликлари керак, деяптилар. Бу жуда катта кўрсатма ва катта сабоқ. Бу гап шундоққина кўзга кўрсатиб қўйилаётган ҳақиқат. Ўқитиш билан дам олиш ажралмаган ҳолда эркин дарслар ўтилиши керак. Худди спорт дарслари сингари. Ҳозирча фақат спорт дарсларигагина, айниқса, ўғил болалар ошиқиб кирадилар.

Болалар — бизнинг келажгимиз. Келажгимизни эса соғлом авлодга ишониш мумкин. Аммо соғломлик фақат жисмоний эмас, балки тафаккурда ҳам акс этиши керак. Ана шу тафаккурни яратишда, уни ўстиришда мактаб ва ўқитувчининг ўрни бекиёсдир.

Мўътабар ФУЛОМОВА,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси
Фарғона вилояти бўлими
тарғиботчиси

Homiylarimiz

СОВҒАГА ДАРСЛИК

Ўтган йили Шўрчи туманидаги қатор идора ва ташкилотлар, айрим қўли очик ишбилармонлар ва тадбиркорлар моддий жиҳатдан кам таъминланган оилалар фарзандларига янги ўқув йили учун дарсликлар совға қилиш ташаббуси билан чиққан эдилар. Ана шу савобли ташаббус бу йил ҳам яна қулоқ ёя бошлади.

Янги ўқув йилида тумандаги кам таъминланган оилалар фарзандларига туман халқ таълими бўлими 300 минг сўмлик, халқ таълими бўлими қасаба уюшмаси 40 минг сўмлик, туман "Нуроний" жамғармаси 50 минг сўмлик, туман "Қамолот" жамғармаси 15 минг сўмлик, туман алоқа бўлими 10 минг сўмлик ва туман ёқилғи мойлаш идораси 18 минг сўмлик дарслик совға қилиш ташаббуси билан чиқдилар.

ТОМИНИ ТАЪМИРЛАБ БЕРАДИГАН БЎЛИШДИ

Шўрчи туманидаги 51-ўрта мактаб биносининг томи қора мум билан ёпилган бўлиб, ёмғир ёғди дегунча ўқувчи-ю ўқитувчилар "чакки" азобидан роса қийналишарди. Т.Бердиев номли жамоа хўжалиги раҳбарлари "Соғлом авлод йили"да ана шу мактаб биноси томини қайта таъмирлаб бериш ташаббуси билан чиқди. Мактаб биносининг томини қайта таъмирлаш учун кетадиган шифер, ёғоч ва бошқа барча қурилиш жиҳозлари билан жамоа хўжалиги таъминлаб, қурилиш бригадаси аъзолари қуриб беришадиган бўлишди. Айни кунда қурувчилар мактабда иш бошладилар.

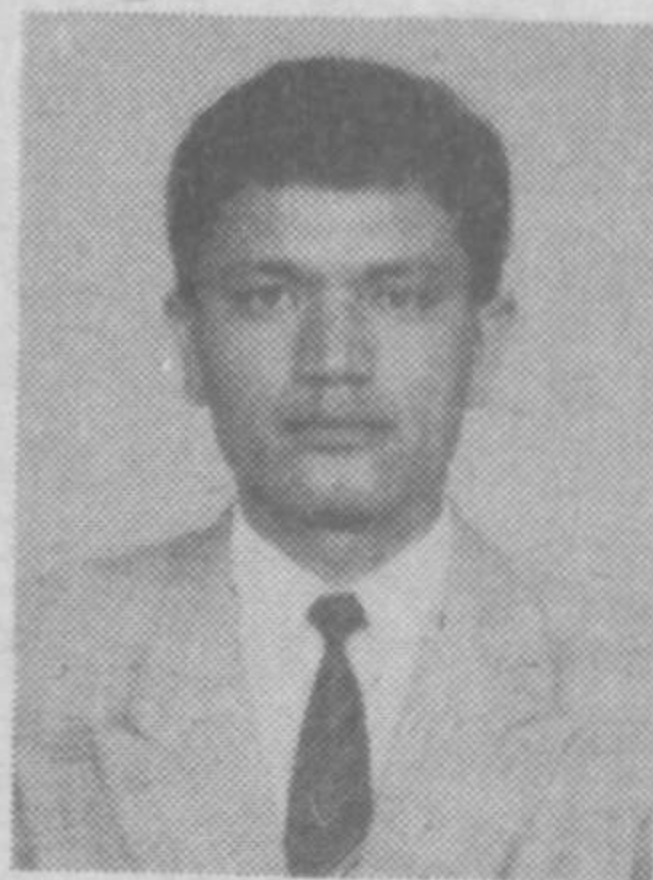
Абдували ОБИДДИН,
"Маърифат" мухбири

Ёз кунлари фавворанинг қадри янада ошади. "Янги фавворамиз мактабимиз хуснига хусн қўшади", дейди Шахрисабз туманидаги 100-мактаб директори Ш. Зайнутдинов.

Суратда ушбу фаввора акс этган.

Б. РИЗОҚУЛОВ олган сурат

Мустақиллик шарофати билан минг йиллик тарихимизга, маънавий ва миллий меросимизга қайта юз бурдик. Ўзлгимизни, қадимий анъаналар ва қадриятларимизни қайта тиклаш жараёнида газетамизда янги «Маънавият ва миллий қадриятлар» бўлимини ташкил этишга эҳтиёж сездик. Ҳозирда мазкур бўлим (Бахтиёр Абдусатторов (суратда) баҳолиқудрат маънавият ва миллий қадриятлар мавзусидаги илмий, баҳс-мунозарали чиқишлари орқали сизлар билан «мулоқот»да бўлиб келмоқда.

Ибратли ҳикоятлар

ЎҒРИ ВА ДОНИШМАНД

Қадим замонда бир донишманд яшаган экан. У одамлардан ҳар хил эски матоларни йиғиб, бошига салла қилиб ўраб оларкан. Кўринишдан бу салла катта бўлса ҳам, аммо ичида эски латтадан бошқа ҳеч вақо йўқ экан. Кунлардан бир куни донишманд мадрасага йўл олибди. Йўлда бир ўғрига дуч келибди. Ўғри у билан кўришган бўлиб, салласини олиб қочибди. Донишманд унинг орқасидан қичкирибди:

— Эй йигит! Уйга боргач саллани яхшилаб силкитгин! Кейин секин уни айлантириб очгин. Ундаги ҳамма нарсани сенга совға қилдим.

Ўғри оёғини қўлига олиб югурибди. Уйга боргач, саллани очиб қараса, бир метр мато ва ҳар хил майда латта-путталар. Жаҳл билан матони ҳам йиртибди. Кейин донишманднинг қошига келиб дебди:

— Сен мени эски латталаринг билан алдадингми? Ўғирлик қилиб қанча бойлик топсам бўларди? Мен билан ҳазиллашишга уялмадингми?

— Тўғри айтасан, — дебди донишманд. — Аммо сенга бу нарса сабоқ бўлсин. Ҳаром йўл билан бойлик орттириб, фақат бу дунё ташвиши билан яшаган инсоннинг ҳоли вой бўлади. Буни унутмаслигини эслатган эдим.

ХАСИС БОЙ

Ривоят қилишларича, қадим замонда бир бой яшаган экан. У шунчалик хасис эканки, ўзининг хасислигига бориб, ҳатто бир умр гўшт истеъмол қилмабди. Агар жуда гўшт егиси келиб қолса, хизматкорига кассобдан қўй ёки эчкининг калласини келтиришни буюраркан. Бир куни танишларидан бири:

— Нима учун кишин-ёзин калладан бошқа гўшт емайсан? — деб сўрабди.

— Чунки каллани яхши кўраман, — жавоб берибди бой.

— Гапларингга ишонмайман. Фақат тўғрисини айт, калла гўштининг шунчалик фойдаси кўпми?

— Ҳақиқат шундаки, — дебди ҳалиги бой. — У жуда фойдали. Биринчидан, баҳоси арзон. Иккинчидан, бошқа гўштни пиширганда билдирмасдан ўғирлаб ейиш мумкин. Калла гўштининг бирон еридан кесиб олсанг, дарров билиниб қолади. Яна унинг фойдаси шундаки, ундаги ҳар бир аъзонинг ўзгача мазаси бор. Тили энг ширин жойи, қулоғининг мазаси яна бошқача. Миясининг ҳам ўзига хос мазаси бор. Шунинг учун фақат калла гўшти ейман. Сухбатдоши дебди:

— Шу пайтгача сендан хасис одамни кўрмаган эдим.

Бахриддин ТУРҒУНОВ
тайёрлади

Мана бу йигит автобуснинг охирига ўтириб олиб, боядан бери ҳар хил ёмон гапларни айтиб, атрофдагиларни безовта қилиб келаяпти. Ёнида 3-4 нафар қариялар ҳам бор экан. Тавба, бир оғиз уришиб қўйса бўлмасмикан? Ё ўзим бир гапириб қўяйми? Э, тўхта, қани кўрай-чи, охири нима бўларкан? Бирор киши гапириб қолар ахир? Ана ундан кейин бу йигит яна тамшанади. Кўрибсизки, зўр бир мақолага замин яратилади. Ўзи анчадан бери шу ҳақида ўйлаб юрардим. Ҳалиги, ёшларнинг тарбияси ҳақида демоқчиман. Жуда чегарадан чиқиб кетишмаяптимики? Қарияларга жой бериш йўқ. Бунинг устига кўп ҳолларда қиз билан йигит автобус ўриндиқларига ўтириб олиб, ҳиринг-ҳиринг қулишади, баланд овозда бир-бирини мазах қилишади.

Бир куни 101-автобусга чиқмоқчи эдим. Ўн чоғлик мактаб ўқувчиси эшик очилар-очилмас ўзларини ичкарига уришди. Худди сувга чўкаётган одамдек ҳаракат қилишарди. Шу пайт 70-80 ёшлар атрофидаги бир кампир ўтираман деб йиқилиб тушди. Жой эгаллаш илинжидаги болалар унинг қўли ва сумкасини оёқлари билан босиб ўтишди. 115-автобусдаги воқеани ҳам айтиб берайми? Э, йўқ, яхшиси бу ҳақда “нимадир” ёзиш керак. Нимадан бошласам экан? Ҳа, топдим, анави 85-автобусдаги қиз бола воқеасидан бошлайман. У кекса бир кишини ўтиргани жой сўраганида ҳақорат қилиб берганди. Ҳозир ҳаммасини миямда пиштиб оламан... Фақат мана ви йигит ҳалиям жим бўлмаяпти. Наҳотки атрофдагиларни ҳеч бири индамаётган бўлса. Кейинги пайтда одамларда этиборсизлик кучайиб бораёпти чоғи. Кўриб, билиб турган воқеага менга тегмаса бўлди, қабилида иш тутадия. Нега бунча лоқайд бўлмаса? Кўз ўнгимизда бир кунда бир неча воқеалар содир бўлади. Ҳаммасига шундай муносабатда бўлиш инсофданми? Ёхуд бир кишини тоби қочиб қолса, ким ёрдам берар экан деб томоша қилиб туриш-чи? Ваҳоланки, ўзимиз ҳам шу ерда турибмиз-

ку? Бу тўғрида ҳам “нимадир” ёзмоқчи эдим. Эсладим. “То-мошабин” деган мақола эди. Битмай қолган. Ярмига борганда узокдан келган қариндошларим билан овора бўлиб қолгандим. Ҳозир уйга бориб “То-мошабин”ни тугатсаммикан ё бошқа шунга ўхшаш нарса ёзсаммикан?

Ие, бу қиз сал эҳтиёткор бўлса, бўлмасмикан? Учқур пошнали туфлиси оёғимни эзаёзди-я. Вой-бў, бўянганига қаранг. Бетидаги териси кўринмайди-я? И-и, кийимлари ҳам бир аҳволда экан... Ўзини замонавий қилиб кўрсатмоқчи бўлгандир-да. Нотўғри, булар замонасоз

НИМАДИР ЁЗМОҚЧИ ЭДИМ...

(Бир ижодкор хаёли)

қилиб кўрсатаёпти ўзини, замонавий эмас. Яқинда бир дўстим Америкага бориб келибди. Айтишича, уларда бўянишга ружу қўйиш бундан 20-25 йил илгари сўнгги модага айланган экан. Ҳа, менимча замонавий ва замонасозлик ҳақида “нимадир” қораласа, ёмон нарса чиқмайди. Бунга ҳаётимизда жуда кўп мисоллар бор. Кеча бозорга тушган эдим. Бир жаноб оиласини машинасига миндириб, қоровулдан бозор дарвозасини очишни талаб қилди. Бечора қоровул қўлини кўксига қўйиб “рухсат йўқ, хўжайинлар уришади, бозорга шахсий машинада кириш мумкин эмас” деса, ҳалиги жаноб уни ниқтай кетди. Оғзидан боди кириб, шоди чиқди. Чунонам сўкиндики... Мен секин машина ёнига бордим. Орқа ўриндиқдаги бақалоқ аёл хотини бўлса керак. Нима деяпти? Э, бу ҳам қоровулни сўкаяпти шекилли. Сўкинишда эридан қолишмайди. Энди бу эр-хотиннинг кийинганини кўринг: Эр-жанобда энг қиммат костюм-шим, кўзида қорамтир кўзойнак, оғзида сигарет. Машина ичига бир-иккита бадий китоблардан солиб қўйибди. Кўриниши сипоги-наю... Замонасозлик курсин. Кейинги бекатда тушаман. Автобус ҳалиям тирбанд. Бу йигит тушмасмикан? — Ҳой оғайни, кейингисида тушмай-

сизми? Ҳой оғайни... Нима бало эшитмайдими дейман? Эҳ-ҳа қулоғига қора нарса тикиб олибди. Музика эшитаяпти шекилли. Музикага ишқибозлик кучаяпти ҳозир. Баъзи ёшлар кўча-қўйда ҳам узун ва кенг шимларни кийиб, бошига африкача кепка ёки пешонасига рўмол ўраб, ўйнайдиган бўлибди. У ҳам бир санъат эмиш. Майлику-я, аммо ҳар қандай маза-матрасиз куйга хоҳлаганча ўйнаш ярамайди. Шундай бадкилик ҳаракатлар борки, уларни ҳам санъат деб бўлармикан? Қизиги, баъзилар музика эшитса жойида туролмайди. Музикага ишқибозлик ҳақида кеча ҳамкасблар ўртасида гурунғ бўлганди. Шу ҳақда ҳам “нимадир” ёзсаммикан?

Яна нимадир ёзиш мумкин, масалан қўшиқлар ҳақида. Бир пиёла чойни хўплаб, мириқиб эшитадиган қўшиқлар камайиб кетди. Телевизор мурватини бурасангиз, буни тезда билиб оласиз. Замон-

маҳкам ёпиб олдим. Энди оёғимни босадиган, хаёл-имни оладиган тўсиқлар йўқ. Ёзаман. Нима ҳақида? Қўшиқ тарбияси... Йўқ, “То-мошабин” яхшироқ. Замонавийлик билан замонасозлик тўғрисида зўр қилиб ёзиш мумкин. Уф, яна эшик тақиллаяпти.

— Нима дейсиз?

— Ишдан чарчаб келдингиз, чой ичасизми?

— Йўқ, чой ичмайман. Ичмаганман, ичмайман ҳам. Бўлдимми?... — ...

Худо хайрингни бергур, уйда ҳам ҳоли жонимга қўймайди. Ҳозир чой ичадиган вақтми? Лекин, йўқ демасам бўларди. Памил чойни аччиқ қилиб ичганга нима етсин. Майли, аввал мақолани ёзиб олай, чой бир гап бўлар. Мана, то-мошо... э, йўқ, за-мо-на-вийлик ва за-мо...

— Ака, нима қилаёпсиз? (Синглим сўраб қолди).

— Нима? Ўйнаб ўтирибман. Нега тинч қўймайсизлар мени?

— Нима учун ручкадамас, қаламда ёзаяпсиз, деб сўрамоқчи эдим.

— Илтимос, сингилжон, қаламда ёзаманми, ручкада ёзаманми, мени тинч қўйгин. Эсон-омон “нимадир” ёзиб олай.

Асабимни бузишади-я. Кўчада десанг, уйда ҳам тинчлик йўқ. Пардаларни ёпиб қўй, зора ҳеч кимга кўринмасам. Айтганча, синглим қаламда ёзаяпсиз дедими? Мен унга битта ручка ваъда қилгандим-ку? Кейин... Уйдагиларнинг “закази”ни қандай қиламан? Бу ҳам бир муаммо. Умуман, деразамдаги қуш ёки кўчада ўтаётган машинанинг овозига бефарқ бўлишим мумкин. Лекин оиладаги ҳар бир товуш мени эътиборсиз қолдирмайди. Шаъмали гапирадими, маъноли гапирадими... Бу ҳақда ҳам “нимадир” қоралаш мумкин. Сарлавҳасини «Уйдаги гаплар» деб қўяман.

Оёқ товуши эшитилаёптими?

— Ҳой кимсан?

Югуриб бориб, эшикни шиддат билан очдим. Чойнак кўтариб, ҳали эшикка етиб келмаган одам менинг бу ҳаракатларимни кўриб таққа тўхтади.

— Нима керак? — дедим асабий.

Чойнак кўтарган қўли қалтираб, кўрқиб кетди шекилли

— “Нимадир” демоқчи эдим, — деб юборди.

— “Нимадир” ичмайман дедим-ку?

— Ҳалиги, “нимадир” ёзмоқчи эдингиз-ку...

— Энди ҳеч нарса ёзмай-ма-а-а-н, — дедиму кўчага чиқиб кетдим.

Фикрат ОЙДИН

DTM tahlili

МАМПАКАТИМИЗ ДАВОЛАШ МУАССАСАЛАРИГА ҚАНДАЙ МУТАХАССИСЛАР КЕЛМОҚДА?

Республикаimizдаги 9 та тиббиёт олий ўқув юртлари битирувчиларини тест синовидан ўтказган Давлат Тест Маркази ходимлари шу саволга жавоб излашди

Юқори малакали мутахассислар юртимизнинг эртасини белгилайди. Зеро, олий ўқув юртида таълимни ташкилий, методик жиҳатдан такомиллаштириш, янги технологияларни қўллаш, рейтинг тизимини юқори поғонага кўтариш, ўқув юртларини аттестациядан ўтказиш етук мутахассислар тайёрлашнинг гаровидир. Кадрлар сифати талабанинг ўқиш даврида мустаҳкам билим олишини, ўз касбининг сирларини мукамал эгаллашларини талаб қилади. Бунини жорий имтиҳонлар даврида, айниса, олий ўқув юрти битириш даврида тўғри аниқлаш ва одилон баҳолаш керак. Давлат тест маркази бир неча йилдан бери тиббиёт олий ўқув юртлари битирувчиларининг билимларини тест асосида текширмоқда. Тестлар тиббиётнинг ўндан ортиқ йўналиши бўйича тайёрланди. Тестларни тайёрлашга тиббиёт олий ўқув юртларининг тажрибали мутахассислари жалб этилмоқда. Тузилган тестлар атрофлича экспертизадан ўтказилгач, хулоса ясалади. Амалдаги тартиб-қоидаларга мувофиқ, шу йилнинг 9 июнь куни республикадаги 9 та тиббиёт ўқув юртларида тест синовлари ўтказилди.

Тиббиёт таълим мутахассисликлари (даволаш иши, педиатрия, стоматология ва тиббиёт-профилактика ишлари) бўйича 3 йил давомидаги тест натижаларининг таҳлили қуйидаги жадвалда келтирилган:

Тиббиёт институти битирувчиларининг 1998-2000 йил тест синовлари натижаларига кўра ўртача балл кўрсаткичлари

код	Ўқув юрти номи	1998 йил		1999 йил		2000 йил	
		битир. сони	ўрта балл	битир. сони	ўрта балл	битир. сони	ўрта балл
338	Тошкент тиббиёт институти Урганч филиали	133	85.65	0	0	142	91.23
344	Тошкент тиббиёт институти Фарғона филиали	94	82.86	52	95.52	35	91.46
349	Тошкент тиббиёт-педиатрия институти Қорақалпоғистон филиали	138	93.96	0	0	114	84.74
361	Андижон тиббиёт институти	644	96.49	0	0	439	81.93
362	Бухоро тиббиёт институти	293	97.66	91	94.42	262	92.61
363	Самарқанд тиббиёт институти	609	96.62	0	0	401	86.25
364	Тошкент тиббиёт институти (биринчи)	430	102.00	112	93.83	302	96.54
366	Тошкент тиббиёт институти (иккинчи)	437	101.47	99	96.98	265	95.14
367	Тошкент педиатрия-тиббиёт институти	420	93.83	0	0	324	84.16
ЖАМИ:		3198	94.5	354	95.19	2284	89.34

Жадвалда кўрсатилганидек, 4 та олий ўқув юртида (I- ва II-Тошкент тиббиёт институти, Тошкент тиббиёт институти Фарғона филиали ва Бухоро тиббиёт институтида) 3 йил давомида ижобий ҳамда ижодий тажриба тўпланди. 1998 йили 3198 нафар, 1999 йили 354 нафар ва 2000 йили 2284 нафар битирувчи тест имтиҳонларида қатнашди. Имтиҳонларда битирувчилар 89,34 дан 95,19 гача ўртача балл тўплади. Бу кўрсаткич битирувчилар билимига ҳолисона мос келиши ўқитувчилар томонидан тан олинди. 2000 йилдаги тест натижалари шуни кўрсатдики, Андижон тиббиёт институтида 3 нафар битирувчи, Тошкент педиатрия институти ва Самарқанд тиббиёт институтида биттадан битирувчи энг юқори баллнинг 55 фоизидан камроқ миқдори тўплаганлар. Тест натижаларига кўра I ва II Тошкент тиббиёт институти юқори кўрсаткичларга эришганлар. Андижон тиббиёт институти бу борада бошқа тиббиёт олий ўқув юртларга нисбатан анча орқада. Келтирилган маълумот ўқув юртлари раҳбарияти томонидан таҳлил этилиши ва тегишли хулоса чиқарилиши керак. Битирувчи курс талабаларининг 2000 йилдаги имтиҳонда кўрсатган ўртача самарадорлиги қуйидаги жадвалда келтирилган:

Тиббиёт институти битирувчиларининг 2000 йил тест синовлари натижаларига кўра ўқув юртлари бўйича ўртача самарадорлик кўрсаткичлари

код	Ўқув юрти номи	Ўртача самарадорлик (% ҳисобида)	
		Ўзбек гуруҳи	Рус гуруҳи
338	Тошкент тиббиёт институти Урганч филиали	84,97	81,57
344	Тошкент тиббиёт институти Фарғона филиали	83,41	87,87
349	Тошкент тиббиёт-педиатрия институти Қорақалпоғистон филиали	76,73	86,11
361	Андижон тиббиёт институти	74,76	82,82
362	Бухоро тиббиёт институти	86,03	84,64
363	Самарқанд тиббиёт институти	78,80	84,79
364	Тошкент тиббиёт институти (биринчи)	87,03	92,23
366	Тошкент тиббиёт институти (иккинчи)	87,66	88,99
367	Тошкент педиатрия-тиббиёт институти	76,01	82,60

Тест синовларини ўтказиш бошлангандан бери 3 йил ичида махсус ўқув фанлари (жарроҳлик, терапия, гигиена, педиатрия, стоматология каби) бўйича тест жамғармаси кўпайганига қарамай, барча битирувчиларнинг жавоблар самарадорлиги ўртача 76-92 фоизни ташкил этган.

II-Тошкент тиббиёт институти 87,66%, I-Тошкент тиббиёт институти 87,03%, Бухоро тиббиёт институти 86,03% натижага эришиб, юқори ўринни эгаллаган. Битирувчиларнинг жавоблар самарадорлиги Тошкент педиатрия ва Андижон тиббиёт институтида паст бўлган. Битирувчиларнинг тўплаш мумкин бўлган максимал баллга нисбатан натижалари 1-диаграммада келтирилган.

Кўриниб турибдики, битирувчилар 1998 йилда стоматология ва даволаш ишидан, 1999 йилда тиббиёт-профилактика ишларидан ва 2000 йили стоматология ва тиббиёт-профилактика ишларидан юқори натижаларга эришган.

Тест натижаларига кўра, битирувчиларнинг фанлар бўйича натижалари 2-диаграммада аниқ келтирилган.

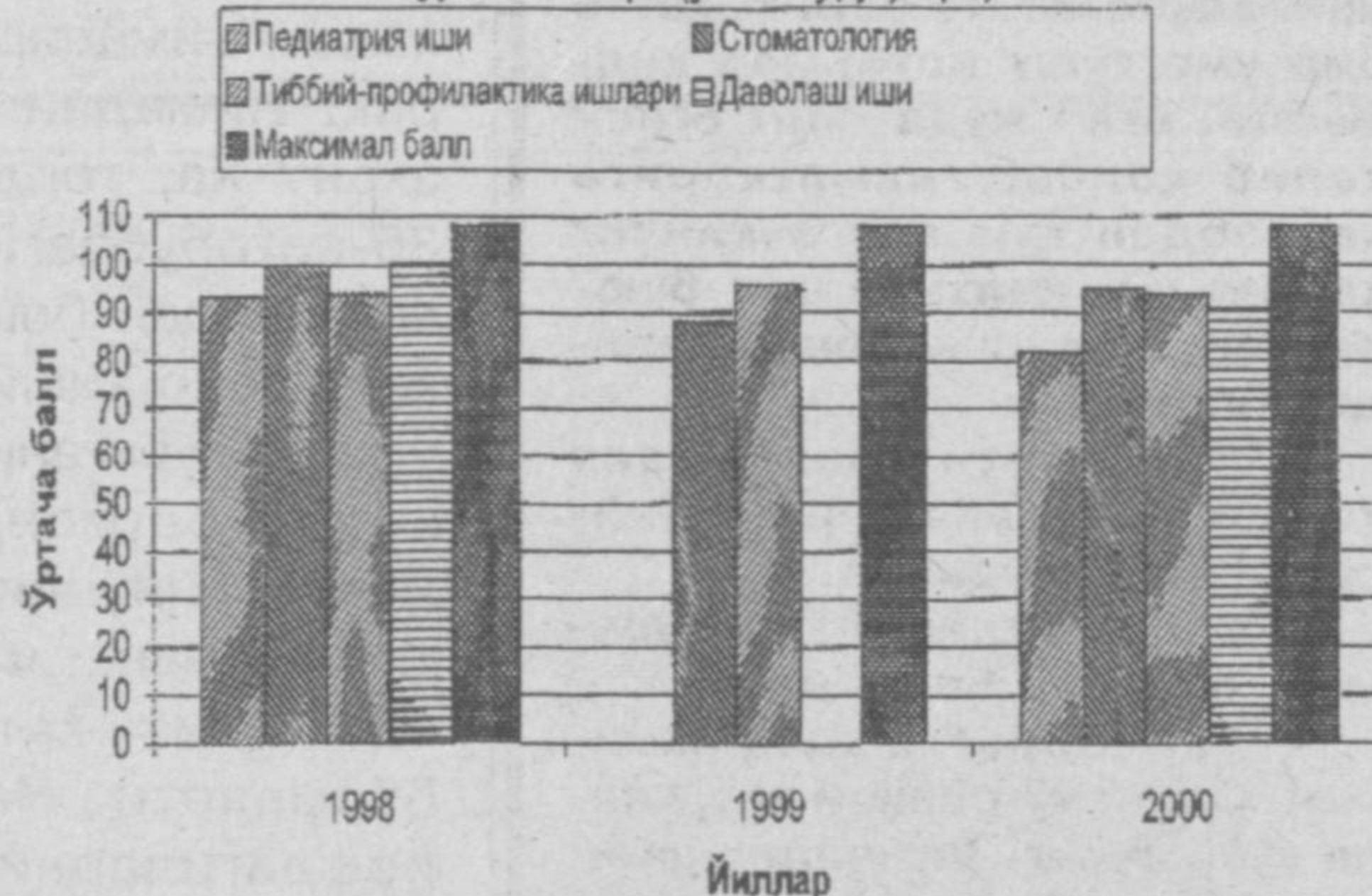
Ўзбек ва рус гуруҳларида терапевтик стоматология, ортопедик стоматология, меҳнат гигиени ва эпидемиология бўйича натижа юқори бўлган. Лекин педиатрия ва болалар юқумли касалликлари бўйича натижа паст бўлган.

Хулоса шуки, тиббиёт олий ўқув юртларининг битирувчи курс талабалари билимини тест асосида текшириш таълимда ютуқ ва камчиликларни аниқ белгилаш имкониятидан келиб чиқди. Битирувчилар билими тўлиқ ва аниқ текширила бошланди. Тестларни тузишга эътибор кучайтирилса, тест банк жамғармаси бойитилса, талабалар тест технологиясига ўргатилса, муваффақиятлар янада кўпаяди.

ДТМ.

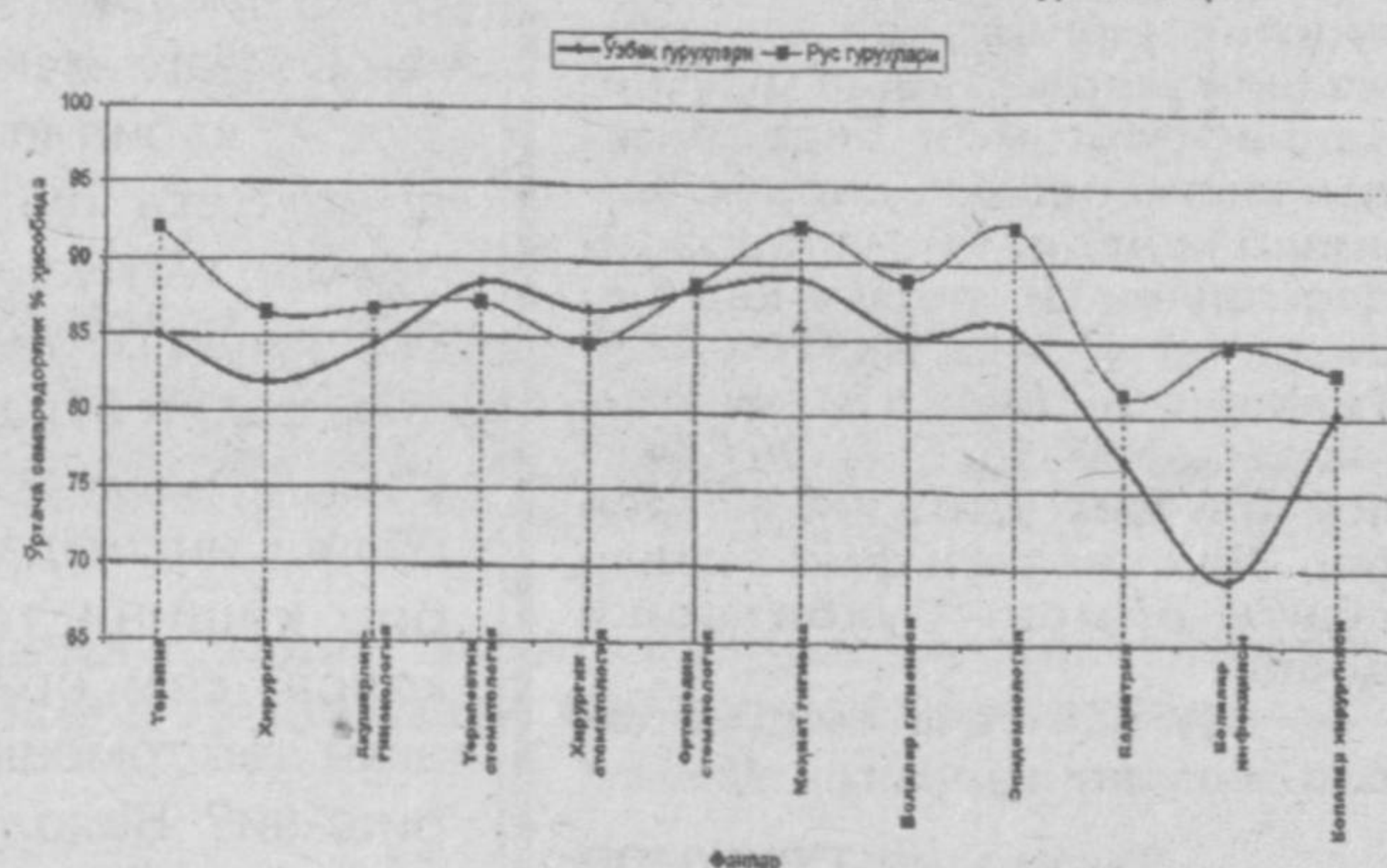
1-диаграмма

Тиббиёт институти битирувчиларининг тест синовлари натижаларига кўра ихтисосликлар бўйича ўртача балл кўрсаткичлари (Ўзбек гуруҳлари)

2-диаграмма

Тиббиёт институти битирувчиларининг 2000 йил тест синовлари натижаларига кўра фанлар бўйича ўртача самарадорлик кўрсаткичлари

Эътибор қилинг, ушбу саҳифадаги барча мақолалар олий таълимнинг бугунги кунги ташвишларию эртасининг режалари ҳақида. Газетамизда ушбу мавзунини мазмунли, ранг-баранг ҳамда ўқишли қилиб сизга етказиш билан Олий таълим бўлими (мудир Хулкар Тўйманова (суратда) шугулланади. Агар таҳририятимизга мақола йўллаб, газетада чиққандан сўнг уни ўз кўлбасига солиштириб кўрганлар ушбу бўлимда қандай ишлар амалга оширилишини ёрқинроқ тасаввур этади.

Tavsiya

Умумтаълим мактабларини битириб, ўқишга кирган I курс талабаларининг аксарияти мустақил фикрлаш, мустақил таълим олиш ва мустақил ишлаш бўйича кўникмага эга бўлмайдилар. Шунинг учун ҳам бу соҳа бўйича катта масъулият ижтимоий-гуманитар фанлари кафедралари зиммасига тушади.

Ёшларда ижтимоий-иқтисодий соҳалар бўйича мустақил фикрлашни шакллантириш, техник ва технологик ма-

омилларга боғлиқ ҳолда турлича бўлиши мумкин.

Содда таъриф берилса, ТМТО деганда, ажратилган вақт (ўқитувчининг йиллик юкланмасига кирувчи) меъёридаги ўқитувчи топшириғи асосида (унинг иштирокисиз) талаба томонидан амалга ошириладиган мустақил иш тушунилади.

Унинг асосий мақсади талабаларнинг ақлий фаоллигини ошириш, берилган топшириқни таҳлил қилишга ва энг мақбул ечимни топишга ўргатишдан

бўлиш мумкин эмаслигини унинг онгига сингдиради.

ТМТО учун асосий курол китоб ҳисобланади, китобдан билим қидирилади. Билим бу ҳақиқатдир, ҳақиқат эса борлиқни англаб етишдир.

Биринчи курс талабаларини китоб билан ишлашга ўргатиш машаққатли меҳнатни талаб қилади. Уларга бу соҳа бўйича маслаҳатлар бе-

ТАЛАБАНИНГ МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМИ

салаларни ҳал қилишга ижодий ёндашиш ва бунинг учун мустақил ўқишга ўқувчи, зийрак, тадбиркор ва ижодкор бўлишга кўникма ҳосил қилиб бориш билан кўзланган мақсадга эришиш мумкин.

Ўқитувчи ўзининг фани бўйича мустақил таълимни ташкил қилишнинг турли шакллари билиши, уни режалаштириши ва маълум тизимга тушириши даркор. Мустақил таълим унинг натижаларини назорат қилиш билан аҳамиятлидир. Наманган муҳандислик-педагогика институти ўқитувчилари Т. Дадамирзаев ҳамда З. Махмудовларнинг "Талабанинг мустақил таълими" номли мулоҳазали мақоласи талабаларнинг мустақил билим олишларини шакллантиришга қаратилган.

Мустақил таълимни ташкил қилиш асослари

Талабаларнинг мустақил таълим олиши (ТМТО) мураккаб тушунча бўлиб, унга яхлит таъриф бериб бўлмайди. Чунки бу ерда гап ўқитувчи ва талаба ўртасидаги бевосита ва билвосита муносабатни ташкил қилиш ҳақида кетмоқда. Бунда талабанинг мустақиллик даражаси қатор

иборатдир. Ҳар бир талабанинг иқтидори ва имкониятига қараб мустақил ишлаш учун берилган топшириқнинг шакли ва мазмуни ўзгартириб борилади.

ТМТО — бу ўқув - тарбиявий жараённинг таркибий қисмларидан биридир.

Талабанинг дарсда ва дарсдан ташқари вақтларда мустақил таълим олиши бўйича ўқув жараёнини ташкил қилишнинг кўринишларидан биридир.

Ҳар бир фаннинг хусусиятларига қараб, мустақил таълимнинг куйидаги шакл ва услубларидан фойдаланиш мумкин.

Талабада китоб билан ишлаш малакасини шакллантириш

ТМТОга ажратилган соат, фан бўйича унга ишлаб чиқилган дастур, уни амалга ошириш мuddати ва белгиланган рейтинг баллари ҳақидаги маълумотлар талабаларга етказилади.

Биринчи курсда мустақил таълим китоб ўқишга кўникма ҳосил қилишдан бошланади. Ўқитувчи китоб устида ишлаш, ундан фойдаланиш, керакли материални топиш йўллари ўргатади. Шу билан бирга талабани психологик жиҳатдан тайёрлайди, яъни мустақил таълимсиз яхши мутахассис

Г.ДАДАМИРЗАЕВ,
Наманган
муҳандислик-педагогика
институти
ректори муовини
З.МАХМУДОВ,
ўқув бўлими бошлиғи
(Давоми бор)

Abituriyent — 2000

21 июнь, чоршанба. Тошкент Давлат иқтисодиёт университетининг қабул комиссияси гавжум. Ҳар бир факультетга ҳужжатлар қабули учун алоҳида столлар қўйилган.

Қабул комиссиясининг масъул котиби, иқтисод фанлари номзоди, доцент Каримбой Жуманиёзов биз билан суҳбатда куйидагиларни билдирди:

— Бугун қабулнинг иккинчи куну. Ҳали бошланиши бўлгани учунми, ҳужжатлар жуда кўп тушаётгани йўқ. Асосан, 1 июлдан кейин абитуриентлар оқими кучаяди.

Университетимиз ректорати қабул жараёнига пухта тараққу қўрди. Аввало Вазирлар Маҳкамасининг "2000-2001 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг олий таълим муассасаларига қабул тўғрисида"ги қарори матни билан тўлиқ ва баътафсил танишиб чиқдик.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида қабул масалаларига бағишланган йиғилишда ҳам анча-мунча маслаҳатлар, йўл-йўриқлар олдик.

Бу йил университетимизга 931 нафар талаба қабул қилиш мўлжалланмоқда. Шундан 350 нафари бюджетга, 581 нафари тўлов-контракт асосида қабул қилинади. Қабул квоталари тасдиқланди.

Иккита сиртқи — умумиқтисод ва соф иқтисод факультетларига, кундузги — халқаро иқтисодий муносабатлар,

МАСЪУЛ КОТИБ ТАЪКИДЛАЙДИКИ...

халқаро бизнес, халқаро туризм, иқтисодиёт ва статистика, ахборотлар технологияси ва менежмент, ҳисоб иқтисод, тижорат факультетларига абитуриентларнинг ҳужжатларини қабул қилишда мавжуд тартиб-қоидалар тўлиқ сақланади. Буларга абитуриентнинг хоҳиш-истаклари, ҳужжатларининг бекаму кўстлиги ва улар билан тушунтириш ишларини олиб бориш киради.

Кўриб турибсизки, қабул жараёни оддийгина ҳодиса бўлиб туялгани билан бир нечта муҳим босқичларни ўз ичига олади. Ана шу босқичларга тахминан 30-35 киши жалб қилинган. Энг муҳим босқич эса абитуриентларнинг тест синовларига киришидир.

Университетимиз талабаси бўлишни орзу қилган йигит-қизлар математика, инглиз тили, она тили ва адабиётдан тест топшириқларини бажариб, юқори балларни тўплаши керак.

Биласизки, олис вилоятдан келган абитуриентлар ҳам кўпчиликни ташкил қилади. Ҳадемай I-IV-курс талабалари ёзги таътилга чиқишдаги ва ётоқхоналар бўшайди. Биз муҳтож абитуриентларга ётоқхонадан жой ажратамиз.

Умуман, бугун ҳужжатини қўлтиқлаб юрган абитуриент омади келса, мумкин университетимиз талабаси бўлар. Лекин шуниси ҳам борки, минглаб абитуриентларнинг барчаси ҳам бу бахтга эришаолмайди. Бизнинг вазифамиз эса абитуриентни тест синовларига тайёрлаш ва уларни саралаш босқичида ўз ўрнимизни аниқ белгилаб олишдан иборат.

Масъул котиб қабулдаги бошқа тартиб-қоидаларга ҳам тўхталиб ўтди. Гарчанд бугун абитуриентлар саноқли бўлса-да, маълум вақт ўтиб, улар навбат кутиб қолишлари табиий ҳол. Зеро, уларнинг орасида қандай ҳужжатлар кераклигини ён дафтарчаларига қайд қилиб ёки айрим ҳужжатлардаги камчиликларни тўғрилаш учун қайтиб кетаётганлари ҳам йўқ эмас.

Абитуриентга ҳамманинг тилаги бир: талабалик бахтига эришинг!

Хулкар ТўЙМАНОВА

ИЛЛАТНИНГ ИЛДИЗИ ҚАЕРДА?

Fikr

— Ёшлар телеканалининг "Эркин фикр" туркумидаги курсатувларидан бирида угирлик, порахурлик масаласи кутарилди. Мен ҳам талаба булганман, лекин бирор марта устозларим, кейинчалик эса ҳамкасбларим пора сураш у ёқда турсин, ҳатто таъма ҳам қилишмаган.

— Бу билан пора берувчи ёки олувчилар йўқ демоқчи эмасман. Бундай иллатлар дастлаб тарбия масканларида бошланади, деди "Туркистон-пресс" мухбирига Абдулла Қодирий номидаги Маданият институти катта ўқитувчиси Зухра Бердиева. — Қиссача қилиб айтадиган бўлсак, қарс икки қулдан чиқади. Айбни бировдан изламайлик, порахурликка узимиз ургатмаймизми?

— Нега айнан таълим-тарбия масканларига ургу бераяпсиз?

— Курсатувда кимдир ўқитувчини, кимдир талабани айблади. Талаба олий ўқув юртига келгунча ҳамма нарсани пул билан улчаш мумкинлигига амин булади. Масалан, болангизни боғчага жойлаштириш албатта пул ёки совға

берасиз. Каттароқ булганда эса, синф раҳбарига, ўқитувчиларига совғалар бериш одат тусига кирган. Қуриниб турибдики, бола гудаклигида-ноқ пора олиш ва бериш жараёнининг бевосита иштирокчисига айланиб қолмоқда.

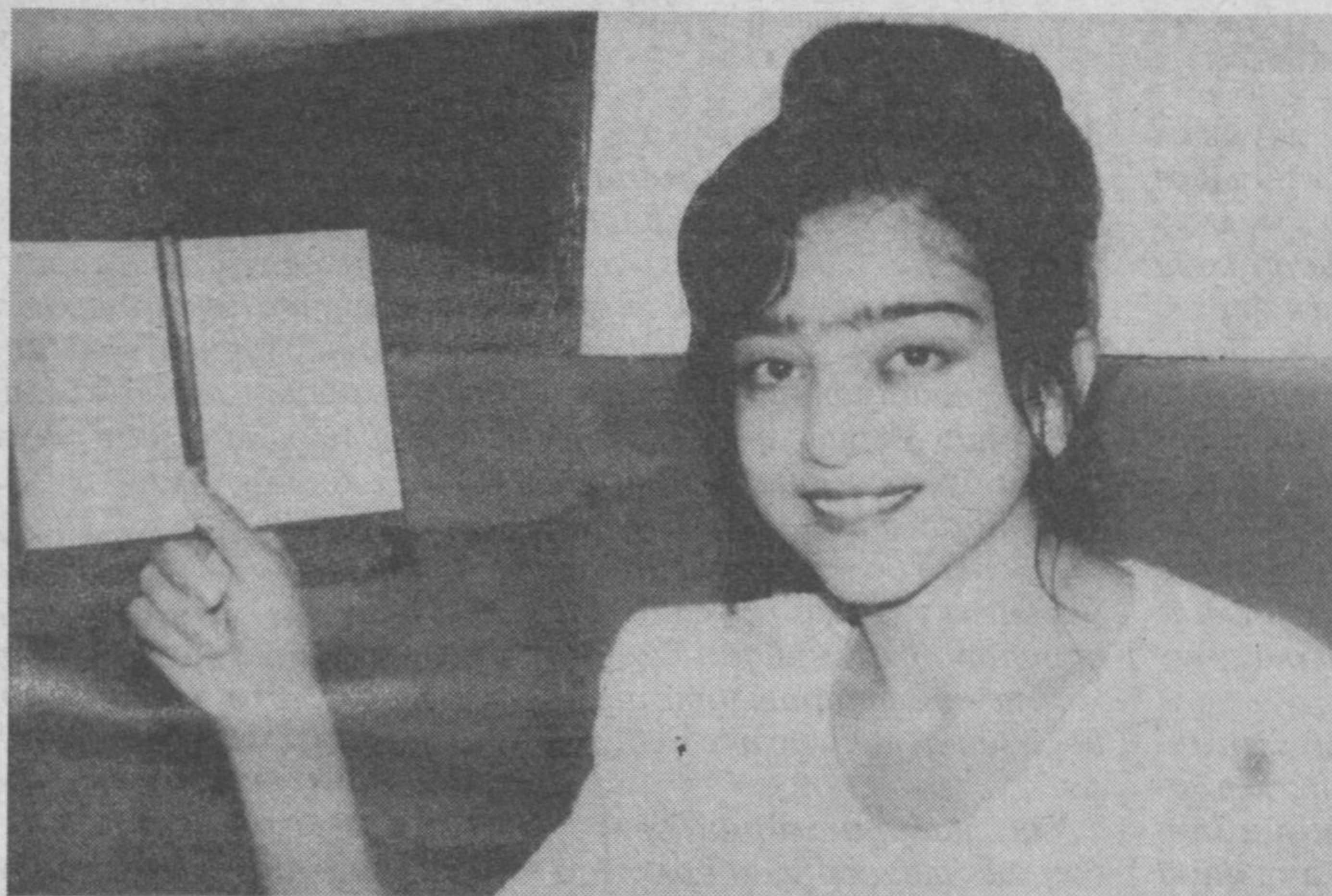
Сотувчи томонидан харидор ҳақида хиёнат қилиш ҳам тез-тез учраб туради. Отчопар бозоридан ёнғоқ, майиз ёки бошқа бир нарсга харид қилсангиз, эринмасдан бошқа жойда улчаб қуринг.

Икки кило деб олган маҳсулотингиз бир ярим кило бўлиб чиқади.

Хуллас, муаммо кўп! Мен бекорга таълим-тарбия масканларига ургу бермадим. Чунки фарзандларимиз уйдан кура, боғчада, мактабда кўпроқ бўлишади.

Ота-оналар ҳам фарзандлари тарбиясига алоҳида вақт ажратишлари лозим. Қайта тарбиядан кура, тарбияни ўз вақтида пухта бошлаш афзалроқ, — деди пировардида З.Бердиева.

"Туркистон-пресс"

Оммавий ахборот воситалари жамият кўзгуси вазифасини бажариши ўлароқ, тўртинчи ҳокимият сифатида ўзига хос назорат, тарбиялаш воситаси ҳамдир. Бу борада, айниқса аср мўъжизаларидан бири — телевидениенинг айрича ўрни бор.

Ўзбекистон телевидениесининг “Маърифат” бош муҳарририяти ташкил қилинганига 35 йил бўлаяпти. Шу йиллар давомида муҳарририят ҳар томонлама ривожланиб, ўз аудиториясини янада кенгайтириш ҳаракатида фаолият кўрсатмоқда.

Бугунги кунда муҳарририятнинг уч бўлимида 50 га яқин ходим ижод қилиб, меҳнат қилмоқда. “Табобат” бўлими ижодкорлари “Соғлом авлод йили” дастури бўйича “Олам-

ТЕЛЕВИДЕНИЕНИНГ “МАЪРИФАТ”И

ни асранг”, “Экология ва саломатлик”, “Соғлом авлод — бу бизнинг келажагимиз”, “Оналар мактаби”, “Тиббиёт оламида” каби кўрсатувларни халқимиз эътиборига ҳавола қилишмоқда. “Ҳикмат-ул-саодат” бўлими “Маърифатнома”, “Мозийдан бир мўъжиза”, “Сомон йўли” каби элга манзур телекўрсатувларга эга. “Ёғду” бўлими ижодкорлари эса “Маърифат” телеальманахи, “Қамолот сари”, “Мен тугилган тупроқ”, “Янги алифбони ўрганамиз” кўрсатувларининг янада қизиқарли бўлишига интилоқдалар.

— Ҳозир муҳарририятимизда ўзига хос ижодий қайта қуриш ишлари кетмоқда, — дейди “Маърифат” бош муҳарририяти бош муҳаррири Ўктам Йўлдошев. — Йил бошида ижодий жамоамиз томонидан 38та кўрсатув тайёрланиб, эфирга узатилиб турилган бўлса, бугун уларнинг сонини 25 тага қисқартирдик. Мақсадимиз ўз устимизда жиддий ишлаган ҳолда, кўрсатувларимиз сифатини ошириб, халқимиз эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда қизиқарли ва мазмундор ижод маҳсулини тақдим этиш.

Тайёрланаётган кўрсатувларнинг яхши чиқишида барча ижодий ходимларнинг, жумладан, тажрибали режиссёрлардан Мирсиддиқ Устабобоев, Солижон Қодиров, бош муҳаррир ўринбосари Дилором Ҳамдамоваларнинг ҳиссаси катта. Кўрсатувларнинг барчасига “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”, “Соғлом авлод” дастурининг ҳаётга тадбиқи, маънавият, маърифат, миллий мафкура масалалари сингдирилиб борилмоқда.

Касб байрами арафасида “Маърифат” бош муҳарририятининг барча ходимларига куч-қувват, ижодий баркамоллик тилаб қоламиз.

Хусан НИШОНОВ

Суратда: телевидениенинг “Маърифат” бош муҳарририяти ижодкорлари иш устида.

КЕЙИНГИ ҲАФТАДА “МАЪРИФАТ” БОШ МУҲАРРИРИЯТИ ТАҚДИМ ЭТАДИГАН КЎРСАТУВЛАР:

26 июнь, душанба

“Соғлом авлод — бизнинг келажагимиз”. 12.05

27 июнь, сешанба

“Тиббиёт оламида”. 11.50

28 июнь, чоршанба

“Маърифат” телеальманахи”. 9.30

“Таълим-тарбия миллий дастури — амалда”. 20.15

29 июнь, пайшанба

“Ҳидоят сари”. 19.00

30 июнь, жума

“Фавқуллодда дақиқа”. 9.25

«Устоз». 10.05

«Сомон йўли». 12.05

«Тиббиёт оламида». 20.15

1 июль, шанба

“Ҳидоят сари”. 9-10

“Шарқнинг машҳур аёллари”. 18.40

“Соғлом авлод — бизнинг келажагимиз”. 21.05

2 июль, якшанба

“Ғаройибот олами”. 9.30

“Бола бошидан”. 11.20

“Мозийдан бир мўъжиза”. 13.35

Hamkasblarimiz

БОЛАЛАРГА БОЛА ТИЛИДА

Ўзбекистон радиосининг “Маориф ва тарбия” бош муҳарририяти кўп йиллардан бери фаолият кўрсатиб келмоқда. Ўтган давр мобайнида мазкур муҳарририятда жуда кўп ўзгаришлар содир бўлди. Ўзгаришларнинг аксарияти эса истиқлол билан боғлиқдир.

“Маориф ва тарбия” бош муҳарририятига борганимизда бу ерда иш жуда қизғин эди. Катта ёшдаги таҳририят ходимлари билан кичик мактаб ёшидаги болаларни гоҳ ижодхоналарда, гоҳ студияларда кўриб, бироз ҳайрон тортдик. Эшиттиришларга бевосита ёш ўқувчилар ҳам таклиф этилганини, иштирокчи эканлигини билганимиздан сўнг бунга ажабланмай қўйдик. Чунки бу ерда ҳамма нарса болаларга бола тилида ўқиларкан.

Балки мухлисларга бу ҳақда батафсил тўхталиб ўтишнинг ҳожати йўқдир. Сабаби ҳафтанинг ҳар кuni бир эшиттириш ҳаво

тўлқинларида эфирга чиқишни интиқлик билан кутадиган, унга дил изҳори битилган мактублар юборадиган тингловчилар оз эмас. “Келажак тонги” ва “Ўсмир” студияларининг ўнлаб эшиттиришлари алақачон ўз ўқувчиларини топган. “Хўрозқанд” ҳажвий, “Соғломжон-полвонжон” спорт, “Шанба учрашуви” каби бадиий эшиттиришлар, шунингдек “Бола ва дунё”, “Экология, саломатлик ва болалар”, “Кичкинтой ширинтой” каби қизиқарли эшиттиришлар ҳар бир хонадонга кириб борган. Яна “Илми минг яшар”, “71-хунар”, “Ўзгигим-

ни излайман” каби туркум эшиттиришлар борки, улардан бевосита тарих, миллий қадриятлар, маънавият каби масалаларга кенг ўрин берилган.

“Соғлом авлод” давлат дастурини амалга ошириш борасида ўтказилаётган тадбир лавҳалари, қатор радиорепо-ртажлар тайёрланиб, эфирга узатишмоқда. Зарур илмий-амалий ишлар амалга оширилмоқда.

“Маърифат истар қўнғил” эшиттириши халқ таълимининг ходимларига бағишланган. Унда Республикаимизнинг турли вилоятларидан келган

ўқитувчи-педагоглар ўз тажрибаларини ўртоқлашади, тавсия ва таклифларини билдиришади.

— Ходимларимизни бир сўз билан болажон одамлар, десам хато қилмайман, — дейди бош муҳаррир Муаттар Усмонова. Чунки бу ерда ишлашнинг зарур шартларидан бири ҳам шу. Болага бола тилида гапирмасангиз унга ҳеч нарсани тушунириб бўлмайди. Хуллас, ҳамма эшиттиришларимизда бола манфаати устувор бўлади.

Эшиттиришларни бенуқсон ва тезкор тайёрлашда тажрибали ходимлардан Аб-

дурашид Исроилов, Насиба Зиёвуддинова, Тўлқин Илҳомов, Абдулҳай Носировларнинг хизматлари катта. Айни пайтда муҳарририят ходимлари олдиндаги эшиттиришларнинг янада жонли, қизиқарли чиқишлари учун ғайрат қилмоқдалар.

Муҳаббат УЗОҚБЕРГАНОВА

Суратда: радионинг “Маориф ва тарбия” бош муҳарририяти томонидан ўқувчилар иштирокида янги эшиттириш тайёрланапти.

Б.РИЗОКУЛОВ олган суратлар.

Ҳар бир ўқитувчи — ижодкор ва санъат ихлосмандларининг асосий қисмини ҳам ўқитувчилар ташкил этади. Буни тахририятимизга келатган, ўқитувчилар қаламига мансуб бўлган бадиий ижод намуналари ва айниқса, шеърлар оқимидан ҳам билса бўлади. Ижодкор ўқитувчиларимизнинг машқлари, адабиёт, маданият ва санъат ҳусусидаги мақолалар тахририятимизнинг "Адабиёт ва санъат" бўлими (мудири Хусан Нишонов (суратда)) ижодкорлари томонидан тайёрланади.

МУВАШШАХ

академик Хадича Сулаймонова хотирасига

Худо бергай ҳар кимга бахт, ўзга бахт ёлгон бўлур,
Ҳақни севган халқи бирлан бир тану бир жон бўлур.

Айланур гардиши даврон не замон гирдобиди,
Ким адолат соҳиби у — хуршиди даврон бўлур.

Дилда тугён жўш урса жон ҳеч ҳаловат истамас,
Бу тириклик кимга эрмак, кимгадир имкон бўлур.

Илму ишга кўнгил қўйган етмиш охир муродга,
Элда мангу эъзоз топиб ҳазрати инсон бўлур.

Чин ҳаётнинг умри боқий, бахти ҳам буюк экан,
Қанча муҳлат ўтса шунча шухрати дoston бўлур.

Асли улуғ зотлар учун ушбу шеър бир қатрадир,
Гулчеҳра гар тузса наво ёзгани девон бўлур.

Гулчеҳра ХЎЖАНОВА,

Тошкент Давлат юридик институти ўқитувчиси

Эй Дўстим

Бу беш кунлик дунёда
Ўтар умринг омонат,
Ким отда, ким пиёда,
Дўстим қилма хиёнат.

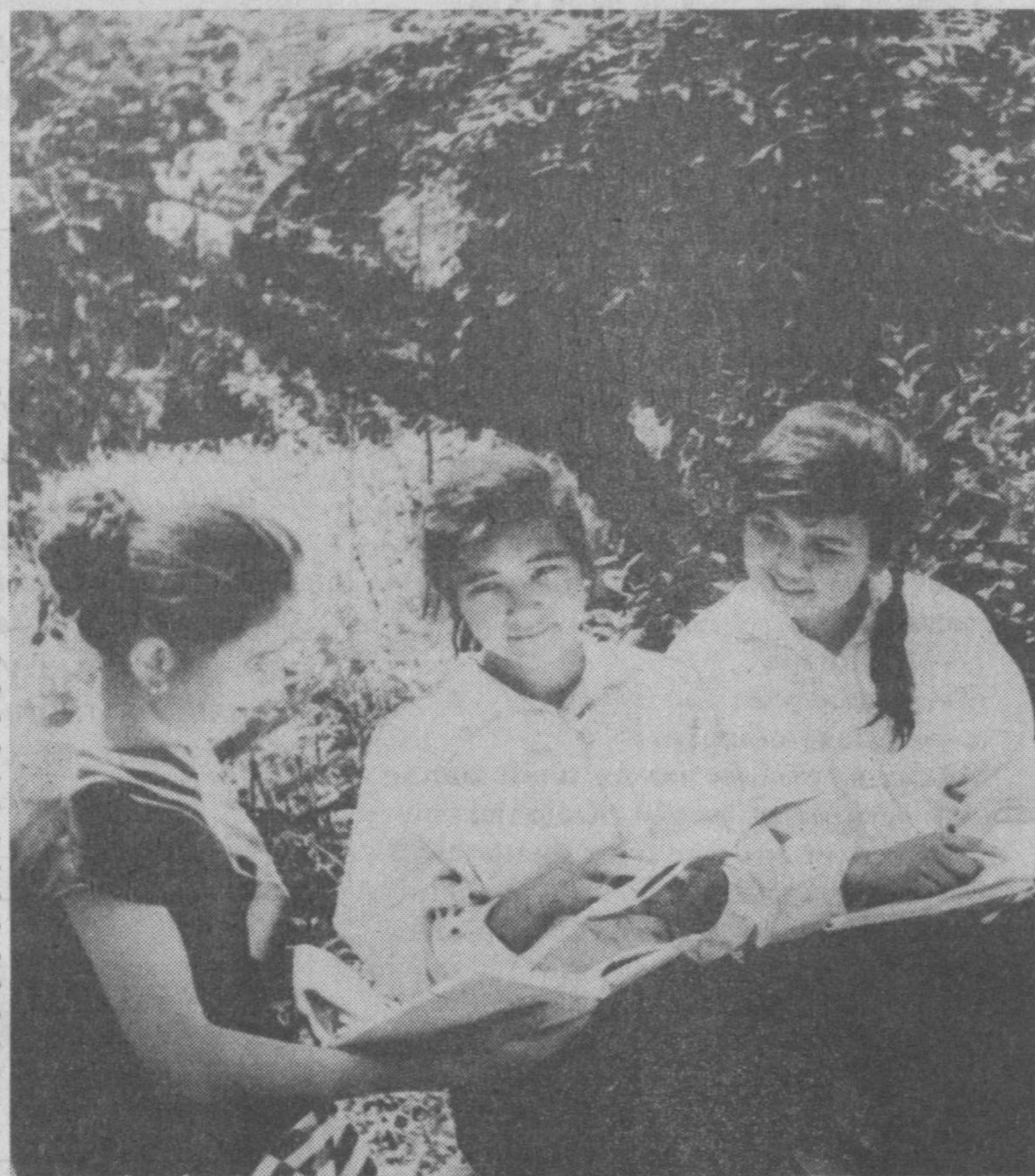
От изини той босар,
Ўғил қизга бўл ибрат.
Сахрода ҳам гул ўсар
Ҳар дилга қил мурувват.

Ёрга вафоли ёр бўл,
Вайрон қулбанг яшнатар.
Ёрга жафоли бўлсанг
Қалб кўзини ёшлатар.

Оҳ пешонам шўр, дема,
Ғарибқидан, хўрликдан,
Муҳаббатим зўр дема,
Бахт топилмас зўрликдан.

Дунё мезбон, биз меҳмон,
Одаимийлик ўлмасин.
Дуо қилинг онажон,
Яратганим қўлласин.

Бахтиёр МАВЛОНОВ,
Бувайда туманидаги
9-мактаб ўқитувчиси

АЁЛ ЗОТИ

Тўмариснинг сирлари пинҳон бағрингда,
Сўзла, тинглар сўзингни Аму билан Сир.
Тўмариснинг мардлигию латофатиға,
Гувоҳдирсан, тан берганди Эрон шоҳи Кир.

Гўзаллигу латофатда тенги йўқ Кумуш,
Бир гул бўлиб муҳрланди мозийда мангу.
Муҳаббатнинг чаманида ашъорлар битиб,
Анвар дея оқарарди Раънонинг тонги.

Аёлларинг муқаддасдир эй кўҳна элим,
Фаришталар билсанг агар насли пок аёл.
Букилмайди, йиқилмайди метиндек тани,
Синовларга қалқон бўлган бағри чок аёл.

Муқаддам ШОДИЕВА,
Ховос туманидаги
21-мактаб ўқитувчиси

АНХОР

Мен кезаман арик бўйида,
Хаёлларим сувдай шошқалоқ.
Болаликни эслатиб шу дам,
Сув оқади ошиб ўмбалоқ.
Тўлқинларинг — югуришларим,
Жилдирашинг — шўх кулгуларим.
Тиниқ сувинг — покиза қалбим
Ва дилдаги эзгу ўйларим...
Болалигим кетдинг оқизиб,
Мен тинимсиз уни изладим.
Сени қўмсаб тонг маҳал келиб
Бўйларингда топдим изларим.

Гулчеҳра УСМОНОВА,
Иштихон туман болалар
ва ўсмирлар ижодиёти маркази ходими

НЕЧУК ЭРТА?

Коинотда ҳали юлдуз ботмасдан,
Заррин қуёш чиқиб, тонг ҳам отмасдан,
Тим қора ва узун кипригин қоқиб,
Юмшоқ кроватдан турди Мирёкуб.

Буни кўргач келиб меҳрибон она
Табабум қилди-да, бўлиб парвона:
— Бугун нега бунча турдинг эрталаб?
Кўзичоғим, — деди уни эркалаб.

Кўрпа-ёстиқларин йиғди Мирёкуб,
Меҳрибон онага севинча боқиб:
— Бугун катта байрам - уйғонишим шарт,
Ухлаб ётаверсам бўлади уят.

Раҳима ҚОСИМХЎЖАЕВА,
Т.Н.Қори Ниёзий номидаги
ЎзПФИТИ ходимаси

Пайғамбар алайҳиссаломнинг кўйлаклари эскирган эди. Буни кўрган бир киши ул зотга ўн икки динор пул ҳада этди. У жаноб бу пулни халифа Алига бериб, бозордан кўйлак сотиб олишни илтимос қилди. Амир ул-мўминин ўша пулга кўйлак сотиб олиб, пайғамбар алайҳиссаломнинг хузурларига келтирди. Ул зот дедилар...

—Бу кўйлак жуда қимматбаҳо-ку! Арзонроқ нарҳдагиси менга маъқул. Кўйлакнинг эгаси уни қайтариб олармикин?! Унга учраш, эҳтимол қайтиб олишга рози бўлар! Али эса дўкандор олдиға бориб деди:

—Пайғамбар алайҳиссалом бу кўйлак мен учун жуда қимматлик қилади, деяптилар.

Мол эгаси рози бўлди-да, пулни қайтариб берди. Али эса шундай қисса қилади:

—Пулни қайтариб олиб келганимдан сўнг ул зот мен билан кўйлак сотиб олиш учун бозорға бордилар. Йўлда кетаётиб кўзлари йўл чеккасида йиғлаб ўтирган бир қизга тушиб қолди. Унинг олдиға бордилар-да,

нега йиғлаётганини суриштирди.

—Эй Расулulloҳ, — сўзлади у. —Хўжайин менга тўрт динор бериб, харид учун бозорға юборган эди. Шу пулни йўқотиб қўйдим.

Пайғамбар алайҳиссалом кўйлак сотиб олиш учун мўлжалланган пулнинг тўрт динори унга бердилар-да, ўзлари тўртта динорға кўйлак сотиб олдилар. Бозордан қайтаётганларида эса бир киши улардан кийим сўраб илтижо қилдилар. Ул зот эса ўзларига олган кўйлакни бечора кишига бердилар. Сўнг бозорға қайтиб, қолган тўрт динорға бошқа кўйлак сотиб олдилар. Яна ўша йўлдан қайтаётиб, халиги чўри қизни учратиб қолдилар. Чўри қиз йиғлаб турган экан.

—Нега йиғлаётсан? — сўради пайғамбар алайҳиссалом.

—Кеч бўлди, энди мени жа-

золашларидан қўрқаётибман, — деди чўри қиз.

—Тур, уйга йўл бошла, -деб буюрдилар. Уйга етишлари билан пайғамбар алайҳиссалом уй эгасига салом бердилар, аммо учинчи мартагача алик олмади. Пайғамбар алайҳиссалом уй соҳибининг нега алик олмаганили сабабини сўрадилар. Уй эгаси эса истижо билан арзи-ҳол айтдилар:

—Кўпроқ саломатлик ва неъматнинг бизга насиб этиши учун сизнинг зиёдроқ бизга салом айтишингизни хоҳладик.

Сўнг ҳазрат чўри қизнинг ҳолидан сўз очиб гуноҳидан ўтишини сўрадилар. Хўжайин айтди:

—Сизнинг қадам ранжида қилганингиз учун мен уни озод этдим!

Ул зот дедилар:

—Ўн икки динорнинг бунчалик хайрли ва баракали бўлганлигини кўрган эмасман: икки нафар ялонғочни кийинтирди ва бир чўри қизни озод этди.

Форсчадан Жалил
ҲАЗРАТҚУЛОВ таржимаси.

БАР АКАЛИ
ПУЛ

ХАНДАЛАР

Буйруқ майли
Ўқитувчи:

— Паул, битта гап туз ва уни буйруқ майлига айлантир.

Паул: — От аравани тотмоқда

Ўқитувчи:

— Яхши. Энди буйруқ майлига айлантир.

Паул: — Чу!

Беш феъл

Ўқитувчи болаларга деди: "Иккита гап ёзинг ва ҳар бирида бештадан феъл иштирок этсин".

Эрвин биринчи бўлиб ниҳоясига етказди. У ўрнидан турди ва овозини чиқариб ўқиди: "Она пиширади, йиғиштиради, тикади, ювади ва дазмоллайди. Ўғли ейди, ичади, ўйнайди, ўқийди ва ухлайди".

Исмини топи

Ўқитувчи: "Сувда ҳам,

қуруқликда ҳам яшайдиган жониворни топинг". Бригитта: "Фаввос!"

Ер ва глобус

"Одамлар Ернинг думалоқлигини қандай билдилар", сўради Эмил. "Глобус"дан жавоб берди Хугор.

Юбилей

"Йорг, айт-чи 1410 йилда нима бўлганди?" "Грюнвалд жанги". "Яхши, 1437 йилда-чи?"

Йорг бироз ўйланиб қолди ва баланд овозда деди: "Ушбу жангнинг 27 йиллиги, жаноб ўқитувчи".

Олмон тилидан Нарпай
туманидаги
64-мактаб ўқувчиси
Феруза ҚОДИРОВА
таржима қилди.

ВАҚТ: ТАЛАБА ВА ТАЪЛИМ

Кўхна Самарқанд шаҳридаги юксак маърифат эга олий ўқув юртлиридан бири тиббиёт институтидир. Бу даргоҳ 1930 йилдан бери ўзининг минглаб малакали кадрларини тайёрлаб, даволаш муассасаларига жўнатаётир. Бинобарин, собиқ талабаларнинг барчаси инсон саломатлигини сақлашдек олижаноб вазифани баҳоли-қудрат уддалаб келишмоқда.

Шундай қилиб, ҳозирги кунда институтида:

- даволаш;
- педиатрия;
- малака ошириш

факультетлари ҳамда олий малакали ҳамшира бўлими “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” ижросига ўзининг муносиб улушини қўшмоқда.

Институт манзили: Самарқанд шаҳри, Амир Темури кўчаси, 18-уй.

Uzluksiz ta'lim

ТАМАЛ ТОШИ

Институтимиз қошидаги лицей-интернат шифокор бўлишни дилига туккан мактаб ўқувчиларини 1996 йилдан бери қабул қилиб келмоқда. Таълим даргоҳимизга ҳар йили 100 нафар IX синф маълумотида эга ўғил-қизлар тест синовлари асосида қабул қилиниб, чуқурлаштирилган дастур асосида тахсил олишади.

Улар кимё, биология, ўзбек тили ва адабиёти фанларини пишиқ-пухта ўрганадилар. Институтнинг 2 нафар профессори, 6 нафар доценти, 4 нафар фан номзоди, 24 нафар олий тоифали ўқитувчилари интернат ўқувчиларига сабоқ берар эканлар, улар ўртасидаги савол-жавоб ва мулоҳазаларда ҳар икки томоннинг мақсадлари муштарак эканлигини илғаш мумкин, яъни ёшлиқда эгаллаган билим саодатга элтади. Ҳар бир синфда болалар сони 25 нафардан ошмайди ва мутахассисликка оид фанларда улар икки гуруҳга ажратилади. Ва таъбир жоиз бўлса, эгалланган бу билимни тамал тоши деб ҳам таъкидлаймиз.

4 қаватлик ўқув корпусида ётоқхона, ошхона, спорт зали, ота-оналар меҳмонхонаси, қизлар гигиеник хонаси, маънавият-маърифат маркази, кутубхона жойлашган. Шуниси эътиборга молики, интернатимизда олис вилоятлардан келган болалар ҳам таълим олишади. Ўқувчилар уч маҳал иссиқ овқат билан текин таъминланадилар.

Мелик ДАВРОНОВ,
институт қошидаги
лицей-интернат директори,
кимё фанлари доктори, профессор

ГИППОКРАТ ВА ЎЗБЕК ШИФОКОРИ

Эрампиздан аввалги 460 йилда қадимги Юнонистоннинг Кос оролида туғилган ва яшаб ўтган Гиппократ тиббиёт фанининг асосчиларидан бири ва солномачиси бўлиб қолди. Ота-боболарининг табиблик касбига содиқ қолган аллома одам танаси табиатини ўрганди. Аллома таъкидлайдики, инсонларнинг тўрт тоифага бўлиниши оламдаги тўрт томон — шарқ, ғарб, шимол ва жануб билан боғлиқ. Бу томонларнинг иқлими ва табиий шароити турлича эканлиги халқини ҳам турлича тавсифлашга асос бўлиб хизмат қилади.

Milliy dastur — amalda

тетиди, 16 нафари эса олий тоифали ҳамшира йўналишида бўлиб, ректорат улардаги касб-кор малакасини шакллантириш учун барча чора-тадбирларни кўрмоқда.

Таълим-тарбияни юқори савияда олиб бориш мақсадида 450 ўринли клиник даволаш муассасаси, 250 ўринли кўп тармоқли болалар касалхонаси, иккита юқумли касалликлар шифохонаси, кўз, тери-таносил, эндокринология, травматология, онкология шифоналари, республика тез ва шилинч тиббий ёрдам маркази вилоят бўлими билан ҳамкорлик

1999 йилда Бухоро, Хоразм, Қашқадарё, Сурхондарё, Жиззах ва маҳаллий ҳудуддан келган 1,5 мингдан кўпроқ амалиётчи шифокорлар тиббиёт фани янгиликларидан бохабар этилди.

Малака ошириш босқичини Англияда ўташга муваффақ бўлган 1 нафар профессор ва 2 нафар ассистент олам-олам таассуротлар билан қайтишди. Англиянинг “Ноу-хау” жамғармаси ҳомийлигида 6 нафар ўқитувчимиз Тошкентда 10 ойлик малака ошириш курсида ўқишди.

ИНСОНПАРВАРЛИК—БОШ МАҚСАДИМИЗ

Гиппократ томонидан ишлаб чиқилган муолажа тамойиллари орадан 2500 йил ўтган бўлса-да, ўз аҳамиятини йўқотган эмас. Бу тамойиллар беморга ҳар қандай вазиятда ҳам зарар етказмасдан инсонпарварлик ёрдами бериш ғоясини илгари суради. Бугунги кунда Ўзбекистондаги тиббиёт олий ўқув юртлирида, ўрта махсус билим ўчоқларида ҳам юнон табибининг қарашлари тўла маънода эътироф этилмоқда, ўрганилмоқда. Гиппократ ғоялари асосида “Ўзбекистон шифокорининг қасамёди” амалиётга жорий қилинган. Бунинг моҳиятини институтимиз талабалари ҳам чуқур англаб етадилар.

БУГУНГИ ТАЛАБА, ЭРТАГА МУТАХАССИС

Институтга қабул қилинган талабанинг эртанги тақдири ҳақида ўйламасдан иложимиз йўқ. Чунки бугунги талабага келажақда мутахассис, деб қараш талаб қилинмоқда. Ҳозирги вақтда институтимизда 2239 нафар талаба тахсил олаяпти. Шундан 1009 нафари даволаш факультетида, 1214 нафари педиатрия факуль-

ўрнатилган. Бу муассасаларда соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш билан боғлиқ вазифалар имкон даражасида амалга оширилаётган экан, институтимиз ўқитувчилар ва талабалар жамоаси бундан мутлақо четда эмас.

Биз шуни англаймизки, у кафедрадан бунисига югуриб, билим олаётган талаба, орадан маълум вақт ўтиб, халқимиз хизматига шай турадиган мутахассисга айланади. Бу йил даргоҳимизни битираётган талабалардан 403 нафарига диплом берилади.

МАЛАКА ВА ЯНА МАЛАКА

“Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”даги босқичлардан бири малака ошириш бўлиб, у ҳар қандай соҳадаги кадр доимий равишда ўқиб-ўрганиши, изланишига нисбатан қўйилган талабдир.

Институтимиз қошида врачлар малакасини ошириш факультети мавжуд. 17 та кафедра ва курснинг асосий мақсади даволаш муассасаларида фаолият кўрсатаётган шифокорлар билим даражасини ошириб боришга қаратилган.

ЗАМОНАВИЙ УСКУНАЛАР — ИНСТИТУТГА

Табобат илмининг султони ибн Сино беморларга ташхис қўйишда уларнинг мижозига қараб иш тутган. Ҳозирги вақтда эса бундай ишлар турли қурилма ва ускуналар асосида амалга оширилади.

Кейинги уч йил мобайнида институтимизга замонавий асбоб-ускуналар келтирилганини алоҳида таъкидламоқчиман. 4 та ультратовуш таҳлил асбоби, 2 та рентген, 1 та радиоизотоп сканер, 12 та фотоэлектроколориметр, 2 та спектрофотометр, 4 та сунъий нафас олдириш асбоби, 10 та эндоскоп, 10 та электроимпульс терапия асбоби, 24 та физиотерапевтик ускуналар харид қилинди. 12 та клиник базаларнинг барчасида ташхис лабораториялари очилган.

Бундан ташқари, таълимни замонавийлаштириш учун ўтган йилнинг декабрида 16 та компьютер сотиб олинди.

Ақром МЎМИНОВ,
Самарқанд Давлат тиббиёт
институти ректори,
тиббиёт фанлари доктори,
профессор

ТИББИЙ ҚУРИЛМА

Институт травматология-ортопедия кафедраси мудир, тиббиёт фанлари доктори Файзулла Ўринбоев ва шогирди Саидқосим Пардаевлар умуртқа танаси синикларини амбулатория шароитида даволашни таъминловчи махсус тиббий қурилма ишлаб чиқдилар. Қурилма муаллифлари ихтирони эътироф этувчи ҳужжат — патент олишга муваффақ бўлдилар.

Қурилма Тошкент шаҳридаги травматология-ортопедия илмий-тадқиқот институтида, ТошТИ кафедраларида, Андижон, Наманган шаҳарларида даволаш муассасаларида синаб кўрилди. Клиник кузатишларнинг таҳлили сифатида С.Пардаев тиббиёт фанлари номзоди илмий даражаси учун

диссертация химоя қилди.

Янги услуб тиббий амалиётга жорий этилгунча шу каби беморлар бир ярим-икки ой мажбурий ётишар, даволаш машқларидан анча-мунча қийналар эдилар. Энди эса, қурилмада синик тўғриланади ва тўғриланган синик то суякланиш пайдо бўлгунча умуртқа ўша берилган ҳолатда тутиб турилади. Шифохонада даволаниш муддати бор-йўғи 8-11 кунни ташкил этади. Қолган даволаш ишлари амбулатория шароитида, яъни бемор уйида давом этирилади. Янги даволаш услуби натижалари Ўзбекистон Республикаси миқёсидаги нуфузли анжуманларда эътироф этилди. Шу соҳа етук олимларининг эътирофига сазовор бўлди.

О. НУРИДДИНОВ.

— Боғлаб қўйилган тирик ит танаси жуда мураккаб. Дикқат билан тингланг, уни ўрганамиз, — дейди физиология кафедраси ўқитувчиси, доцент Ф.Тўхтаев амалий машғулоти бошланиши олдидан.

Ўрта махсус, касб-хунар таълимига, айтиш жоизки, мамлакатимизда мустақилликдан сўнг кенг эътибор қаратила бошланди. Хусусан, "Таълим тўғрисида"ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури қабул қилинганидан сўнг бу жабҳадаги ишларда кескин силжишлар рўй берди. Бу жараён газетамизнинг ҳам доимий мавзусига айланди. Тахририятимизда "Ўрта махсус, касб-хунар таълими" бўлими (мудир Нурлан Усмонов (суратда) ташкил этилди. Қуйида ушбу бўлим ижодкорлари томонидан тахририятимизга келган хатлар асосида тайёрланган саҳифа билан танишасиз.

Алишер Навоий номидаги республика Нафис санъат лицейида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Маданият ишлари вазирлиги ва Республика Телерадиокомпанияси ташаббуси билан "Сухандонлар" синфи ташкил

тайёргарлик кўришади. Техника билан ишлаш хонасида эса видеокамерадан тортиб, оддий телеускунагача мавжуд. Дастурларни намойиш этиш хонасида ҳар бир ўқувчи ижодкор ижро-чига айланади. Айтиш керакки, бу синф ўқувчилари алоҳида

ган ўқитувчиларнинг ҳиссалари катта. Ижодимизни қайраётган шундай устозлардан бадиий раҳбаримиз, доцент, санъатшунослик фанлари номзоди Баҳодир Назарбоев ва доцент Аҳмаджон Тўлагановни кўрсатишим мумкин.

«СУХАНДОНЛАР» СИНФИ

этилган ва 1998 йил март ойида ушбу синфга 28 нафар ўқувчи танлов асосида қабул қилинган эди. Қабул қилиш жараёни ушбу лицейнинг бошқа синфларига бўлган танловлардан фарқ қилади. Хусусан, ҳудуддан чиққан ўқувчилар аввал вилоят танловида иштирок этиб, ўрин олганлар республика босқичида қатнашадилар. Бу босқичдан ўтганлар "Сухандонлар" синфи ўқувчилари саналади.

Ўқув масканида сухандонлар учун учта махсус хоналар ажратилган бўлиб, уларнинг бири саҳна нутқи мўлжалланган. Бу хонада ўқувчилар асосий касбий соҳаларига

йўналтирилган дастур асосида ишлашади. Дастурнинг тақдирот маросимига таниқли сухандонлар, эл ардоқлаган мураббийлар таклиф этилади. Ўзлари яратган ижод маҳсули ва томошабинлар олқишидан тўлқинланган бўлгуси сухандонлар учун бу кун ҳақиқий байрамга айланиб кетади. Бу каби натижаларга эришиш учун эса ўқувчидан юксак завоат, кенг дунёқараш ва эркин фикр эгаси бўлиш талаб этилади. Бу тўғрида битирувчи-сухандон Жўрабек Рўзиметов шундай дейди:

— Бизларнинг шу даражага етишимизга Маннон Уйғур номидаги Тошкент Давлат Санъат олийгоҳидан келиб дарс бераёт-

Лицейимиз директори Сўлмас Султонов ҳам дарс жараёни-мизда дейсизми, ётоқхонада дейсизми, кўлидан келган барча ёрдамларини аямайди. Бизга бўлган эътиборнинг бундай кўринишидан ҳар доим куч оламиз.

Дарҳақиқат, таълим соҳасидаги бундай амаллар қонунларимизнинг ҳаётда тутаётган ўрнини белгилайди. Истиқболни кўзлаб очилган синфнинг ilk ўқувчилари битириш арафасида экан, яқин йилларда қутилган самарага эришилажак.

Насиба ЭРХОНОВА,
ЎЗМУ журналистика
факультети талабаси

ХУНАРНИ ХОР БЎЛМАС

Ўзбекистон туманидаги касб-хунар лицейи Қирғизистон ва Тожикистон республикалари билан чегарадош қирлар яқинида, эндигина тилга олинаётган Дўстларобод қишлоғида қад ростлаган. Бу билим даргоҳи бундан қарийб 20 йил муқаддам ташкил этилган эди. Шу йиллар давомида ўқув даргоҳи минглаб ёшларни, касб-хунар эгаларини улкан ҳаёт кучоғига йўллади.

— Хунари бор инсон ҳеч қачон хор бўлмайди, — дейди лицей директори Сирожиддин Далиев. — Биз мана шу фикрни ўқувчиларимиз онгига сингдирилмиш, шунинг учун ҳам малакали кадрлар битирувчи ёшларимизнинг асосий қисmini ташкил этади.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида ёшларимиз бир эмас, бир неча касб-хунар эгаси бўлишига алоҳида аҳамият берилган. Айтилиш, дурагторлик ихтисосини эгаллаган бола шу билан хурсанд бўлиб кетавермасин. У ҳеч бўлмаганда 2-3 хилдаги касбни қўшимча ўрганиб олиши лозим.

Лицейда мана шу масала ҳам эътиборда эканлигидан хурсанд бўлди. Ўқув-услубий ишлар бўйича директор ўринбосари Тўхтаназар Тошматовнинг айтишига қараганда, лицей ўқувчиларига эгаллайдиган мутахассислигидан ташқари — гилам тўқиш, коса-товоқ ясаш (кулолчилик), кигиз босиш, уларни бе-заш каби хунарлар қўшимча тарзда ўргатилад экан.

— Даргоҳимизда 4 та бўлим бор, — дейди Тўхтаназар Тошматов. — Дурагтор, сувоқчи, бўёқчи, ганч-ўймакорлик, қишлоқ хўжалиги тракторчилари, электрогаз пайвандчилари, автомобиль ҳайдовчилари (ВС тоифа бўйича), аёллар, эркаклар, болаларнинг устки кийимларини тикувчи ва ҳисобчилар, бизнес ҳисобчилар ихтисоси бўйича ёшларга таълим бериб, халқ хўжалиги учун зарур бўлган кадрлар етказиб берамиз.

400 ўринли ётоқхона, 350 ўринли 2 та ошхона, спорт зали, бассейн, клуб ва бошқа қулайликларга эга бўлган иншоотларимиз бор. Ўқувчиларнинг мустақил шугулланиши, дам олиши, фанлар бўйича ташкил этиладиган мусобақаларда иштирок этиши учун шарт-шароитлар яратилган.

— Бизга таълим олган ёшларнинг келажаги порлоқ, — дейди ўқитувчи Шарифжон Пўлатов. — Чунки ўқувчиларимиз ҳеч қандай муаммага дуч келмасдан билим оладилар. 52000 тадан ортиқ китоб фондига эга бўлган кутубхонамиз, грама тўғарагимиз, бадиий ҳаваскорлик дастамиз бор. Ёшлар оёйишталлигини таъминлаш учун "Халқ посбонлари" гуруҳларини ташкил этганмиз. Ўқувчимиз бўлган йигит-қизлар ҳеч қачон бу даргоҳдан нолиб кетмайдилар.

Тўхтасин МИРЗАРАХМАТОВ

МЕНИНГ ЛИЦЕЙИМ

Мактаб муқаддас даргоҳ бўлиб, ёшларнинг онгини ўстирадиган нурли маскандир. Ёшларимиз ўрганиб қолган бу жой уларнинг иккинчи оиласи ҳисобланади. Шунингдек, лицейлар ҳам ана шундай қутлуг даргоҳлардандир.

Лицейим сенга бағишланур
Ижодимнинг энг юксак боби.
Куйга тўлиб мадҳ этар сени
Соф қалбимнинг олтин рубоби.

Мен лицейга ўқишга кирганимга 2 йил бўлган эса-да, бу ерга жуда ўрганиб қолдим. Энди мана шу чарогон, нурли жойда ўқишни битириб кетмоқдаман. Ўзгача бир ҳаяжон қалбимда ҳукм сурмоқда. Бундан хурсанд ёки хафа бўлишни билмайман. Бир нарсаси ачинаман, бу ҳам бўлса синфдошдан айрилиқ. Мана, таҳсил тугаб, сўнгги кўнғирок, битирув имтиҳонлари, ниҳоят хайрлашув онлари яқин қолди. Жонажон лицей қалбимизу ёдимизда абадий қолади.

Барнохон ШЕРБОЕВА,
ЎЗДЖТУ қошидаги
академик лицей
битирувчиси

Тошкентдаги коммунал-қурилиш коллежи ёшлар ошиқиб келадиган билим даргоҳларидан бири саналади. Бунга сабаб бу ерда кўплаб тажрибали ўқитувчиларнинг меҳнат қилаётганлигидир.

Аҳмадилло Нуриддинов (суратда) коллежнинг мана шундай фидойи мураббийларидан биридир.

Р.АЛЪБЕКОВ олган сурат.

ЗАМОН ТАЛАБИГА МОС

ҳар бир дарсни самарали, пухта тайёргарлик билан ўтиши, изланишлари, ёшлар билан муваффақиятли ишлари натижасида у 1967 йилдаёқ билим юртининг амалиёт бўйича директор ўринбосари, 1974 йилдан эса директор лавозимига кўтарилди. Озода опа биринчилардан бўлиб мактабгача тарбия тарихини тадқиқот қилган фан номзодидир. Шунингдек, "Хизмат

кўрсатган ўқитувчи" унвонига эга ўқитувчи ҳамдир. Оилада эса уч фарзанднинг меҳрибон онасидир.

Озода опа жуда ҳам ғайратли, шижоатли ўқитувчи, улар доимо изланишда бўладилар ва биз педагоглардан ҳам шуни талаб қиладилар. Мана икки йилдирки, биз меҳнат қилаётган билим юрти Тошкент шаҳар педагогика касб-хунар коллежига айлантирил-

ШАҲАР ЭҲТИЁЖИ ЎРГАНИЛМОҚДА

Олмалик шаҳри мамлакатимизда саноат тармоқлари яхши ривожланган шаҳарлардан биридир. Йирик-йирик ишлаб чиқариш корхоналарига эга шаҳарнинг ишчи кучига булган эҳтиёжи ҳам катта.

Шаҳардаги 10-касб-хунар мактабида ҳам таълим-тарбия олаётган ёш йигит-қизлар жами еттига йуналиш бўйича ундан зиёд касб-хунарни эгалламоқда. Бу ерда ёшларни касб-хунарга йўналтириш ишлари яхши йўлга қўйилган. Билим маскани педагогик жамоаси шаҳардаги мавжуд 19 та мактаб билан амалий ҳамкорлик алоқаларини урнатиб, мактаб битирувчилари таълим масканида утказилаётган барча тадбирларга таклиф этилмоқда. Улар бу ердаги турли-туман спорт мусобақалари, ёшларнинг узаро ақл-заковат

бахслари, "Иқтидорлиларни излаймиз" каби маданий-маърифий тадбирларда фаол қатнашмоқда.

Касб-хунар мактаби ўқитувчи-мураббийлари шаҳар мактабларида утказилаётган ота-оналар йигитлишларида ҳам иштирок этишиб, таълим муассасасида тайёрланаётган касблар ҳақида сузлаб бермоқдалар. Ота-оналар ва ўқувчиларга махсус тайёрланган анкета саволлари тарқатилади. Бундан ташқари, касб-хунар мактабида ҳамда ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш амалиёти ташкил қилинадиган корхоналарда очик эшиклар куни ва йўналтирилган саёҳатлар уюштирилмоқда. Бу эса, албатта, мактаб битирувчиларининг булajak касбларга булган қизиқишларини орттиради.

Нурлан УСМОНОВ

ди. Барча ўқув биноларимиз қайта таъмирдан чиқарилиб, ўқув хона ва лабораториялар махсус жиҳозлар ва турли хил ўқув-кўргазмали асбоб-ускуналар билан жиҳозланди. Биз педагоглар иш жойимизнинг замон талабларига мос, жуда қулайлигидан, талабаларимиз эса уларга билим олишларида барча шароитлар етарлигидан, жуда ҳам хурсандмиз.

Машкура ИСОҚУЛОВА,
коллеж ўқитувчиси

Рим тарихи инквизициялари, галаба ва галаёнлари унга сий-қаси чиққан in tanto discrimine¹ сўзларда етказилган эди. У шахрлар шахрининг² ижтимоий ҳаётига implere ollam denarium³ сўзлари орқали назар ташлашга уринди, бу сўзларни ректор ширали қилиб "идишни динорларга тўлдириш" дея таржима қилган эди. Гораційнинг тўзиб қолган саҳифалари ҳеч қачон, ҳатто бармоқлари совуқдан увишиб қолган пайтларда ҳам унга совуқ туюлмади; тириклик нафаси уфуриб турган бу саҳифаларни эллик йил бурун Жон Дункан Инверэрит ва акиси Уильям Малкольм Инверэритнинг жонли бармоқлари арақлаган. Ҳа, китобнинг эскириб, ўча бошлаган илк саҳифасида уларнинг муборак номлари сақланиб қолган ва билинар-билимас ёзувлардаги шеърлар, ҳатто унингдай лотин тилининг ўртамеёна билимдонига ҳам, гўё узок йиллар хушбўй гул ва кўкатлар ичида ётгандай, муаттар хид таратарди.

Маърифатсиз шахарнинг чап тарафида туядай оғир чўккан, худди тор ҳалқадаги зўрлаб жойланган жилосиз, сўнган тошни эслатувчи муқаддас Учлик коллежининг баҳайбат кулранг иморати унинг руҳини эзиб, онгига таъсир эта бошлади. Ва у протестантча дунёқарашнинг асоратли тушовларидан идрокини халос қилишга уринаркан, Ирландия миллий шоирининг³ бесўнақай ҳайкали олтидан чиқиб келди.

У ҳайкалга жирканмай қаради, чунки тана ва руҳнинг нотозалигини намоён этиб турган ёдгорликдаги кир-чирлар, худди бир қарашда кўз илғамайдиган битдай, ҳайкалнинг ярим букилган оёқларидан тортиб бор бўйича, кийимининг қайрилган жойларига, қаролларниқига ўхшаш бошининг атрофида ёпишиб қолган, гўё ўзининг нодонлигини иложсиз тан олиб тургандай туюларди. Бу айни милезияликнинг⁴ эгнидаги ёпинчиқни ўмарган фирболлнинг⁵ ўзи эди; ва Стивен ошнани, деҳқон оиласидан чиққан талаба Дейвинни эслади. Фирболл унинг ҳазиллашиб айтиладиган лақаби эди, бироқ деҳқон бола бунга кўникиб кетган эди:

— Нима дейин, Стиви, энди сен ҳам мени қовоққалла деб айтсанг⁶ илож қанча, ихтиёринг.

Исмининг қисқартириб айтилгани, биринчи марта эшитганида, Стивенга таъсир қилди: у одатда бошқа талабалар билан, худди уларнинг ўзига қилган муносабатларидай, муомалада чегарани сақлар, тақаллуфсизликка йўл қўймас эди. У Грантем-стритдаги Дейвиннинг уйига тез-тез бориб турар ва девор четига териб қўйилган ошнанининг ярқираб турган этикларига ҳавас билан қарар, ошнани бегоналарнинг шеърларини ўқир, ўқиган сатрлари ортида эса унинг шахсий изтироблари сезилиб турарди. Фирболлга ўхшаб кетадиган тўпори ошнани баъзан уни ўзига тортса, баъзан таом бездирар эди. Дейвиннинг қишлоқ болаларига ҳос камсукум, оғиркарвон феъл-атвори, инглиз тилидаги эски гаройиб ибдорлар билан гапириши, кўпол жисмоний кучдан завққа тушиши — Майкл Кьюзак гэлласининг⁶ муҳлиси экани — Стивенга ёқарди; гоҳида эса ақлининг тўпослиги, туйғуларининг одмилиги ёки кўзларида туйқусдан пайдо бўладиган, кеч кирди дегунча комендантлик соатидан дахшатга тушиб, панапасткамга уриб кетадиган хилват ва қашшоқ ирланд қишлоқлари аҳлига ҳос итоаткорона

(Давоми. Боши газетамизнинг ўтган сонларида.)

кўрқув акси уни Дейвиндан бездирарди.

Ёш деҳқон йигит амакиси Мэта Дейвиннинг кўрсатган жасоратларидан қанчалик ғурурланса, Ирландиянинг қайғули достон ва ривоятларини ҳам шу қадар эъзозларди. Дейвиннинг ошналари спортчи ҳақида гурунглашиб, бу билан коллеждаги зерикарли ҳаётга жиндай завқли тус беришга уринишар, уни ўзларича ёш фениялик, деб тасаввур қилгилари келарди. Энагаси Дейвинни болалигида ирланд тилига ўргатган ва мурғак тасаввурини ирланд афсоналарининг нимжон шуъласи билан ёритган эди. Ҳали бирор киши бирор замонда зигирдай нафосат ҳиссини туймаган бу афсоналарга ва уларнинг асрлар оша илоҳийлаштирилган, аслида қовушмаган, ланж чўпчакларига Дейвин худди католик динига муносабатда бўлгандай — қўлнинг кўр-кўрона садоқати билан ишониб қарарди. Англиядан чиққан ёки инглиз маданияти намунаси ҳисобланган ҳар қандай фикр ё туйғуни у, худди буйруққа сўзсиз итоат этадиган аскардай, қўлда қурол билан қарши оларди. Унинг назарида Англиядан ташқаридаги дунё фақат Франциядаги Чет эл легионидан иборат бўлиб, ўзининг айтишича, у ана шу легионга кириш ниятида эди.

Бундай ўй-хаёлларга Дейвиннинг

ўзи яхши, — деди Стивен қулиб. — Бироқ бу ҳарқалай, сенинг бошинга тушган ўша гаройиб воқеа бўлмаса керак, деб умид қиламан?

— Ҳа, албатта, бу гаплар сени қизиқтирмайди. Хуллас, ўша учрашувдан сўнг қанча гап-сўз, шов-шувлар бўлмади дейсан, мен поездга кеч қолдим, йўлда бирорта арава ҳам учрамади, чунки Каслтаунрошда черков йиғини бор эди, деҳқонларнинг ҳаммаси шунга кетишган эди. Илож қанча! Ё шу ерда ётиб қолиш керак, ёки яёв кетиш керак. Мен яёв кетмоқчи бўлдим. Қоронғи туша бошлаганда Беллихаур қирларига етдим, у ердан Килмэлоқча яна ўн миль, агар кўп бўлмаса, узундан-узок йўл босиш керак, бирор-бир қора кўринмайди. Бутун йўл бўйи одам яшайдиган биттаям кулбани учратмайсан, тик этган товушни эшитмайсан. Ҳаммаёқ қоп-қоронғи, зимистон. Икки марта, трубкални тутатиб олиш учун, буталар панасида тўхтадим, агар қалин шудринг тушмаганида, қўзилиб ётиб, ухлаб қолишим аниқ эди. Ниҳоят йўлнинг бурилган бир жойига келиб, бундоқ қарасам — кичкина уйча турибди, деразаси ёруғ. Мен бориб, тақиллатдим. Ичкаридан ким, деб биров сўради ва мен овоз бериб, Баттевентдаги ўйиндан чиқиб, уйга қайтаёпман дедим ва сув сўрадим. Бир неча дақиқадан кейин ёшгина келинчақ эшикни очди

чиройли гулдаста. Олинг, сэр!

Қизалоқ узатиб турган мовий гуллар ва унинг мовий кўзлари шу дақиқада Стивенга энг покиза соддадилликнинг ифодаси бўлиб кўринди; хаёлидан бу таассурот тарқаб, кўзи қизалоқнинг йиртиқ кўйлагига, хўл, дагал сочларига ва иссиқ истарасига тушгунча Стивен бироз кутди.

— Сотиб олинг, сэр! Камбағал қизга раҳм қилинг!

— Менда пул йўқ, — деди Стивен.

— Олинг сэр, мана бу чиройли гулдастага қаранг! Бор-йўғи бир пенни!

— Мен нима дедим, эшитма-яписми? — сўради Стивен унга бироз энгашиб. — Менда пул йўқ, дедим. Яна бир бор айтаяпман.

— Илож қанча, худо берса, вақти келиб сиздаям пул бўлади, нега бўлмас экан, — деб жавоб қилди қизалоқ бир сония жим тургач.

— Ким билади дейсиз — деди Стивен, — менимча бундай бўлиши даргумон.

У қизалоқнинг қўлидаги матоҳини аллақандай англиялик сайёҳга ёки муқаддас Учлик коллежининг бирорта талабасига ялиниб узатиб, фаросатсизлиги боис кулгига қолишидан қўчиб, бундай кўнгилсиз ҳолни кўрмаслик учун ундан тезда узоқлашди. Стивен юриб бораркан, Грэфтон-стрит⁷ кўнглидаги ночорлик ҳиссини баттар кучайтирди. Кўчанинг бошида, йўлнинг қоқ ўртасида, Холф Тон хотирасига тош қўйилган эди ва у отаси билан бу ёдгорликнинг очилишида қатнашганини эслади. Масхарабозликка айланган ўша тантанани у алам билан хотирлади. Тадбирда тўрт нафар

француз делегати ҳам бор эди, улар ҳатто миниб келишган фойтунларидан ҳам тушишмади, улардан бири, кулимсираб ўтирган бақалоқ ёш йигит таёққа қадаб олинган босма ҳарфларда ёзилган шиорни ушлаб турарди: "Live l'irlande"¹⁰

(Давоми бор.)

Изоҳлар:

1. Ана шундай фалокатлар (лотинча);

2. Рим шахри назарда тутилмайди.

3. Томас Мур (1779-1852). Жойснинг бу кинояси, афтидан, Ирландиянинг миллий мустақиллик йўлидаги ҳаракатларига шоирнинг ўта совуққон муносабатидан келиб чиққан.

4. Милезияликлар — Ирландияни эраимиздан олдинги I асрда босиб олган Испаниянинг афсонавий қироли Милезия ва унинг ўғилларининг авлодлари; ривоятларга кўра, улар ирландларнинг қадимги аجدодлари. Фирболлардан фарқли ўлароқ, улар маърифатга ҳомий бўлишган, гўзалликни қадрлашган. Ҳайкалтарош Т. Мурнинг ҳайкалини эгнида милезияликнинг қадимги либоси-ёпинчиғи билан тасвирлаган.

5. Афсонага кўра, фирболлар — эраимиздан олдинги IV асрда Ирландияни босиб олган тўпори ва жоҳил пакана одамлар қабиласи.

6. Майк Кьюзак (1847-?) — ирланд миллий спорт турларини тиклашни ўз олдига мақсад қилиб қўйган Гэль спорт уюшмасининг (1884) асосчиси.

7. Комендантлик соати Ирландия қишлоқларида 1798 йилги халқ исёнлари пайтида ва 1845-1848 йиллардаги очарчилик даврида репрессия чораси сифатида жорий этилган.

8. "Ёввойи ғоз" ларга зид ишлатилган ибора ("ёввойи ғоз" — инглизлар босиб олган мамлакатда яшайдиган кўра, Ирландияни ташлаб кетишни афзал билган ирландларнинг лақаби).

9. Дублиндаги марказий кўчалардан бири.

10. "Яшасин Ирландия!" (французча).

ТАЪЛИМ: ВАЗИЯТ, ИМКОНИЯТ

(Якин Шарқ ва Шимолий Африка минтақасида)

Ушбу регионда 1970 йилларга келиб, мактаб ёшидаги болаларнинг 50%га яқини таълимга жалб этилган эди. Ҳозирда эса ҳар 5 боладан 4 нафари мактабга боради. 70-йилларда таълим тизими мавжуд бўлмаган Оман мамлакатига ҳам эндиликда 70% болалар таълим олиш имкониятига эга бўлди. Марокаш давлатининг қишлоқ жойларида ҳар учта боладан биттаси мактабга борса, шахарликларда бундай имконият икки ҳисса ортиқ. Мисрда саноатлашган ҳудудлар билан агрор туманлар ўртасида таълим олиш шарт-шароитлари борасидаги фарқ сезиларли даражада — 20%.

Минтақада қизлар ва ўғил болаларнинг таълимга жалб этилиши бир хил эмас. Ҳозирда қиз болаларнинг 3/4 қисми мактабларга қатнайди ва бу ўғил болаларга нисбатан 10%га кам кўрсаткич. Бирмунча ривожланган Баҳрайн, Кипр, Иордания, Эрон, Ливия ва Тунис каби мамлакатларда бу фарқ сезилмайди. Мактабга борган ҳар 10 ўқувчидан 9 нафари 5-синфгача бўлган бошланғич таълим босқичини ўтапти. Лекин ўзлаштира олмаслик ва синфда қолиб кетиш ҳоллари меъёрдан ортиқчалигича қолмоқда.

Гарчи, минтақадаги давлатлар таълим тизимини тақомиллаштириш, унинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш юзасидан тегишли чора-тадбирларни амалга ошираётган бўлса-да, муаммолар сақланиб қолаётир. Жазоирдаги келишмовчиликлар, Судан, Фарбий қирғоқ ва Фазо секторидаги вазият таълимни қайта ташкил этишни тақозо қилмоқда. Бундан ташқари, ўқув режаларини янгилаш, ўқитувчиларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш долзарб вазифалардан бўлиб қолмоқда.

Минтақадаги давлатларнинг кўпчилиги "Аёлларни камситишнинг ҳар қандай кўринишларига чек қўйиш ҳақидаги Конвенция"ни ратификация қилган. Масалан, Эронда қишлоқ қизлари ва аёлларининг таълим олиш шароитларини, имкониятларини яхшилаш бўйича сезиларли ишлар амалга ошириляпти. Миср, Яман, Марокаш, Судан ва Тунис давлатларида ҳам амалдаги таълим дастурларида қизлар ва аёлларнинг таълим олиш имкониятларини юксалтириш алоҳида ўрин тутати.

ЮНИСЕФнинг "Таълим" ахборот журналидан Ф. КАРИМОВ таржимаси

Жеймс ЖОЙС

МУСАВВИРНИНГ ЁШЛИКДАГИ ШАМОЙИЛИ

Роман

феъл-хуйини чоғиштириб, Стивен уни қўбола ғозча⁸ деб атар ва бу лақабга ошнанининг гапларию ҳаракатларидаги ланжлик, лапашангликни сингдирмоқчи бўлар, ана шу қусурларни мулоҳаза қилиш Стивеннинг интилувчан, сергак ақли билан ирланд ҳаётининг пинҳона сирлари орасига ғов соларди.

Бир куни кечқурун Дейвин одатдагидай жўшиб, баландпарвоз гапларидан қизишиб, ҳовлиқиб Стивенга ғалати бир воқеани гапириб берди. Улар яхудиайлар яшайдиган ғариб мавзенинг тор жинқчаларидан секин юриб, Дейвиннинг уйига боришаётган эди.

— Ўтган йили кузда, Стиви, киши кирар паллада, ғалати бир воқеага дуч келдим. Мен ҳали бу ҳақда бирор кишига оғиз очганим йўқ. Биринчи марта сенга айтаяпман. Ҳозир едимда йўқ, октябрда бўлганмиди бу, ёки ноябрдами, ҳарқалай, октябрда бўлса керак, чунки бу воқеа мен бу ерга университетга кириш учун келганимдан олдин бўлганди.

Стивен ошнанининг содда, сямимий гапларидан завқланиб, унга кулимсираб қаради.

— Ўшанда мен бутун кунни Баттевентда ўтказдим, билмадим, сен бу шахарнинг қаердалигини тасаввур қила оласанми, йўқми? У ерда "Кроук йигитлари" билан "Жасур терльсликлар" ўртасида хоккей учрашуви бўлди. Жуда зўр ўйин бўлди-да ўзиям, Стиви! Менинг амакивачча Фонзи Дейвиннинг кийимларини тилка-пора қилиб ташлашди. У Лимерика команда-сининг дарвозабони эди, бироқ ўйиннинг ярмини у ҳужумчилар билан олишиб, жиннидай бақириб-чақириб ўтказди. Бу кунни умрбод унуттолмасам керак! Кроуклардан бири қўлидаги чавгон билан уни шунақа тушириб қолдики, — азбаройи худо, Стивен! — чинтоғига тегишига сал қолди. Ишонасанми, Стивен! Агар бу зарба сал тепарокдан текканда борми, шу заҳотиёқ у тамом бўларди.

— Омон қолганини эшитишининг

ва катта косода сут олиб чиқди. Келинчақ ички кийимда эди, афтидан, мен тақиллатган пайтда у тўшакка кирган чоғи; унинг сочлари тўзиган, қоматидан ва кўзларининг қарашидан у менга хомиладордай кўринди. Биз бўсағада тик туриб узок гаплашиб қолдик ва ҳатто мен: ғалати-я, унинг кўкраги билан елкалари яланғоч эди, деб ўйладим. У мендан чарчамадигми, деб сўради ва бу ерда тунаб қолишни хоҳлайсанми, деди; кейин уйда ўзи ёлғиз эканини, эри эрталаб Кунинстаунга сингисини кузатиб кетганини айтди. Биз қанча вақт гаплашиб турган бўлсак, Стиви, у мендан ҳечам кўзини узгани йўқ ва менга ўзини жуда яқин олиб келди, мен унинг нафас олишини эшитиб турдим. Мен унга қосани қайтариб узатаётганимда у кўлимдан ушлади ва бўсағада ичкарига тортиди: "Кир, кечаси ётиб қол шу ерда. Кўрқма, нимадан кўрқасан. Иккаламиздан бошқа ҳеч ким йўқ", деди. Мен кирмадим, Стиви, унга раҳмат айтдим-да, йўлимга тушиб жунаб қолдим. Билсанг, аъзойи-баданам безгак тутгандай титрайди. Муолишда орқага ўгирилиб қарадим, келинчақ ҳали ҳам эшиги олдида қараб турарди.

Дейвиннинг ҳикоясидаги сўнгги сўзлар беихтиёр Стивеннинг хотирасида жаранглагандай бўлди ва ўша ёлғиз аёлнинг сиймоси бошқа қишлоқ аёлларининг қиёфаси билан қўшилиб, бир пайтлар коллеж фойтунларида улар Клейнни ёқалаб ўтганларида уларининг эшикларини олдида турган аёллардай, унинг кўз олдида гавдаланди: бу аёл халқининг тирик тимсоли, худди кўршапалақдай, тунда, пинҳона ва ёлғизликда уйғонадиган руҳи, бегона кишини тўшагига тақилиб этган соддадил аёлнинг кўзлари, овози ва ҳаракатлари.

Елкасига кимнингдир қўли тушди ва ёш қизалоқнинг бақирган овози келди:

— Меникини ола қолинг, сэр. Биринчи қўлни қайтарманг! Мана,

Мақтабгача таълим, деган иборага ҳам анча тилимиз келишиб қолди. Шу пайтгача эса фақат «тарбия» деб ишлатиб келардик. Аслида эса бу иккала жараён бола ривожланишида икки таянч вазифасини ўтар экан. Бежиз ота-боболаримиз «Бешикдан қабргача илм изла» дейишмаган. Ҳозирги кунда узлуксиз таълимнинг ушбу босқичида айнан шу икки жараённинг уйғун ҳолда кечаётганлиги газетамизнинг мақтабгача таълим бўлими (мудир Дилбар Хужаева (суратда)ни қизиқтираётган асосий мавзу бўлиб турибди.

Кушнимнинг бир яшар Мафтуна исмли қизи бўлиб, у жуда жиддий, инжик, айтганини қилдирадиган эди. «Дуст»лашиш мақсадида ҳар қанча уринмайлик, барибир фойдасиз, ҳатто жилмаймайди ҳам.

— Мафтуна болалар боғчасига борадиган бўлди, — деди онаси. Мен ҳайрон бўлиб:

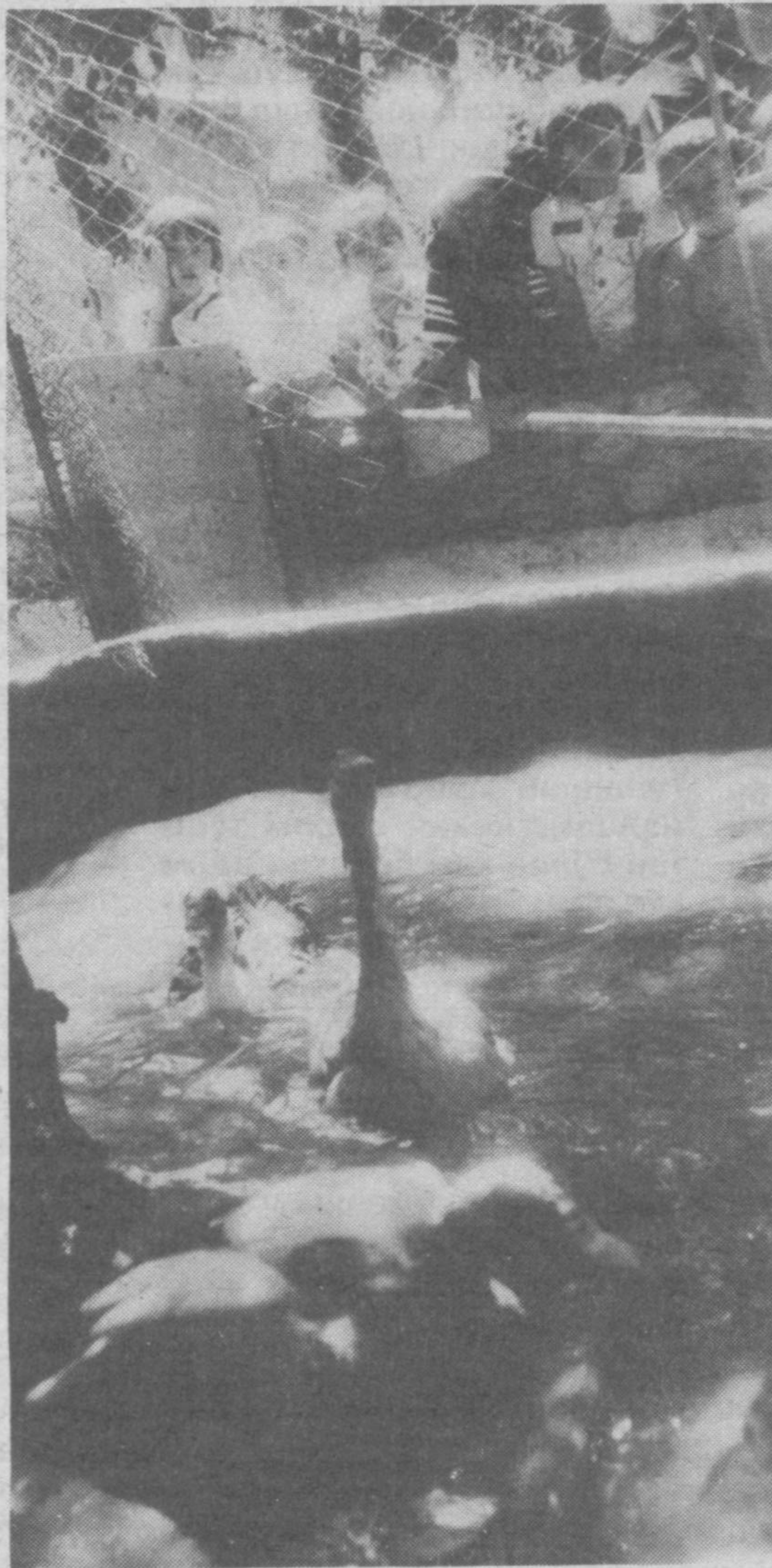
— Мафтуна бу характери билан боғча опаларига, гуруҳдошларига куника олмаса керак, — дедим.

Дастлаб қисқа муддат — эрталабдан тушгача бориб турди. Ҳеч қанча вақт утмай «боғча боласи»га айланди-қолди. Эрта билан у хархаша қилмасдан уртоқлари олдиға, боғчага

вотлар экиб, парвариш қилмоқдалар. Синов майдончаси аъзолари бошқа гуруҳ тарбияланувчиларига нисбатан экология соҳасида чуқурроқ билим олмоқдалар.

ТРИЗ ҳамда Монтессори услуби асосида болаларни мантиқий фикрлашга ургатувчи янги педагогик технология ҳам қўлланилаяпти. ТРИЗ бўйича расмни қўлланимлар ишлаб чиқилди. Масалан: Ўзбекистон байроғида неча хил ранг бор? а) оқ, мовий, яшил; б) оқ, мовий, кук, яшил, қизил; в) оқ, сарик, яшил.

Сабзавотлардан қайси бири тупроқ ичида пишади? а) редиска; б) бодринг; в) ка-

Tajriba-sinov maydonchalarida

тирмай мактабга мослашув даврини тугри ташкиллаштириш мақсадида боғча билан мактаб шартнома тузган. Узлуксиз таълимни ташкил этиш бўйича мактабда ҳам тугараклар ташкил қилинган. Болаларни теварак-атроф билан таништиришда мактабга саёҳат уюштирилади: синфхона, кутубхона, спорт заллари кузатилади. Уқувчи ва уқитувчилар билан яқиндан таништирилади. Бу борадаги намунали ишлари учун 1999 йилда Сарвинисо Жалиловага 274-мактаб маъмурияти томонидан ташаккурнома берилган.

Масканда экологияга йўналтирилган катта альбом тайёрланган. Альбом муқовасидаги ишланма материалларда Ўзбекистон герби, республиканинг гуллаб-яшнаши тасвирланган. Альбомнинг 1-бетиде шеър, тез айтиш, топишмоқлар мужассамлашган. 2-бетиде бошқотирма, ребуслар, 3-бетиде ҳар хил эртақ қаҳрамонлари тасвирланган. Бола-

Масалан, экологик музейда олган таассуротлар асосида қуриниши, номи — қиличсимон, феруза ранг — анкара, гулли қабила. 6-бетдаги ёввойи ва уй ҳайвонларига оид топишмоқли альбомда экологик тарбия бўйича услубий қўлланма, кроссворд ва бошқотирма мавжуд бўлса, 7-бетда эса кушлар бизнинг дустимиз эканлигини ифодаловчи, гулзор ва турли кушлар тасвирланган ҳамда болаларнинг жонли ва жонсиз табиатга оид чизган расмлари урин олган. Сунгги 8-бетда эса тарбиячилар учун «Ширин суҳбат», «Қизиқарли учрашувлар кунини»ни утказиш бўйича тавсиялар берилган. Мураббийлар ана шу курғазмалар асосида болаларни қизиқтирган ҳолда машғул утмоқдалар.

«БИОЭКОСАН» уқув-услубий мажмуаси билан ҳамкорликда утказилган шаҳар семинарида боғча 1-уринни олиб, Республика Халқ таълими вазирлиги ҳамда ТШХТБнинг фахрий ёрлиги билан мукофот-

ҲАЙВОНОТ БОҒИ

лар қайси эртақ қаҳрамони, қаҳрамоннинг ижобий ёки салбий томонларини баён қилиш билан бирга узлари ҳам шу қаҳрамон тугрисиде имкон қадар эртақ туздилар, 4-бетда «Баҳор фасли», «Бой-угли урмонда», «Қоплон сайрда» сингари оригинал усулдаги табиатга оид аппликациялар, ишларнинг ранги, қуриниши, шакли ва номланишини изоҳлаб берадилар. 5-бетда тасвирланган аквариумда турли балиқ ва усимликларнинг номини топиш керак.

ланди. Сарвинисо Жалилова, Муборак Абдурахмонова ва Мурида Юсупова 3-даражали диплом билан тақдирланди.

Дилбар ХҲЖАЕВА

Суратларда: 1. Болаларнинг сузишини кузатаётирлар. 2. М.Абдуллаева кичкинтойларга кўёнларни парвариш қилиш йўллари йўғатаётир.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

БОҒЧАДА

отландиган бўлди.

Мафтунанинг нозик қалбига йўл топа олган болажон боғча опалар пойтахтнинг Юнусобод туманидаги «Сурхон» болалар боғчасининг Муҳаббат Хужакулова, Дилобар Саломова, Сарвиниса Жалилова, Барно Муҳаммаджонова каби тажрибали, меҳридарё, болажон мураббийлари экан.

Жажжилар маскани 260 уринли бўлиб, унда 310 нафар уғил-қиз 12 та (3 таси русийзабон) гуруҳда тарбияланаётир. Боғчада таълим-тарбия экологияга оид илғор тажрибалар ҳамда янги педагогик технология — ТРИЗ ва Монтессори услублари асосида амалга оширилаяпти. Соғлом авлодни вояга етказиш учун, аввало соғлом муҳит билан бирга экологик мусоффолик ҳам керак. Кичкинтойлар масканида кичик ҳайвонот боғи ҳамда экологик музей мавжуд. 1995 йилдан буён шаҳар «БИОЭКОСАН» уқув-услубий мажмуи билан ҳамкорликда экологияга оид тадбирлар амалга ошириб келинаяпти.

Жажжилар гулшани экология ҳамда теварак-атроф билан таништириш бўйича тажрибасинов майдончаси ҳисобланиб, унга тажрибали мураббий Муборак опа Абдурахмонова раҳбарлик қилаётир. Тайёрлов гуруҳининг 24 нафар ширинтойлари синов майдончалари аъзоларидир. Улар узлари учун белгиланган алоҳида майдончага турфа гуллар, кукатлар, сабза-

рам.

Бундан ташқари, табиатга оид кроссворд, бошқотирма, ребус, жуфтини топ, фарқни топ, хидидан топ, товушдан топ, боғични тугри боғла, катта-кичик, қаттиқ-юмшоқлигини пайпаслаб топ, сингари саволлар орқали сезиш ва эшитиш органлари ҳамда бармоқ мускулларини ривожлантирувчи янги педагогик технология асосида машғулотлар олиб борилмоқда.

Боғча мудираси Моҳидил Абдуллаева болаларга мурғаклик даврида ноқ табиатга, жонотларга меҳр уйғотиш мақсадида кичик ҳайвонот боғи ташкил этди. Кичик ҳайвонот боғида гоз, урдак, курка, хурос, товук, эчки, бургут, Африка улиткаси, тимсоҳ, денгиз чўчкаси, тошбақа, тутиқуш, канарейка, бедана ва турли хил балиқлар бор. Тарбиячилар ҳайвонот олами билан таништириш машғулотларини ана шу маскан — ҳайвонот боғида утмоқдалар.

Шахмат, шашка, баскетбол, футбол, ушу каби спорт турлари ҳамда инглиз тили, рақс, қўл меҳнати, сахналаштириш сингари тугараклар болажонлар хизматидадир.

— Изланувчан жамоамиз 274- ва 288-мактаблар билан ҳамкорлик урнатган, — дейди боғча услубчиси Мурида Юсупова. — Болани ҳар томонлама ривожлантириш, бола руҳиятини шикастлан-

қилиб турарди.

Боғча жамоасининг айтганларига қараганда, Чилонзор тумани халқ таълими бўлими мудир А.Абдуалимовнинг саъй-ҳаракатлари билан бу ер ўз эгасини топди.

Бироздан сўнг боғча услубчиси Т.Марудова раҳбарлигидаги спорт ўйини бошланиб кетди. 5 ёшли болаларнинг мусобақада ёлиб чиқиши, Давлат маҳфияси янграганда саф бўлиб туриши-ю мусиқа садоси остида шахдам қадам ташлашлари йиғилганларни лол қолдирди.

Дилфуза ТОШКЕНБОВЕВА

БЕРУНИЙ ТАЖРИБАСИ

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси ҳамкорликда «Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш» таянч дастури бўйича Беруний тумани мактабгача таълим муассасаларида олиб берилган тажриба-синов ишлари якунларига бағишланган анжуман бўлиб ўтди.

Анжуманга Қорақалпоғистон Республикаси ХТВ ва Хоразм вилояти халқ таълими бошқармасининг мактабгача таълим муассасалари мутахассислари, боғча мудиралари қатнашдилар.

Тадбир иштирокчилари тумандаги Навоий номли деҳқон-фермер хўжали-

гидаги 1-болалар боғчасида, шунингдек, тажриба-синов майдончаси — 7-«Райхон» болалар боғчасида бўлиб, илғор иш тажрибалари билан танишдилар.

Шуниси қувончлики, боғчаларга тадбиркор инсонлар ёрдам қўлини чўзаяпти.

10-болалар боғчасида бўлиб ўтган амалий кенгаш якунларига бағишланган ялпи йиғилишда Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги мактабгача таълим бошқармаси бошлиғи Ҳамида Аҳмедова сўзга чиқиб, кўпгина ижобий ишларни ҳам қайд этди.

Ғойиб ЁҚУБОВ,
ўз мухбиримиз

ҚАРОВСИЗ БИНО ЭТАЛИК БҮЛДИ

Чилонзор туманидаги 477-болалар боғчасининг янги бинога кўчиб ўтганини эшитгандим. Бир вақтлар эса атрофлари ифлос, экин майдонлари хас-чўп, хашак билан қопланган, тоmidан чакка ўтиб, ичидаги паркет поллари кўчиб ётган бу боғчага кўзим тушиб, ҳайрон бўлган эдим.

Аслида бу боғчанинг қурилганига кўп бўлган эмас, кейин билсам, қаровсиз қолгани учун шу ҳолга тушган экан.

Боғча ҳовлисига кирар эканмиз, ҳовлидаги экин майдонида турли сабзавотлар, шохлари тартибда солинган турли мевали дарахтлар ўз мевасини кўз-кўз

Тахририятимизнинг “Тарбия ва қўшимча таълим” бўлими (муdiri Шарифа Мадрахимова (суратда)) Сиз азиз муштарийлардан энг кўп мактуб оладиган бўлимларимиздан биридир. Бу бежиз эмас. Чунки, тарбия бугунги кунда сизу бизнинг, барчамизнинг бирдек доимий эътиборимизда бўлган масаладир. Муаллима-аёлларимизга аталган саҳифа ҳам шу бўлим ижодкорлари томонидан тайёрланади.

Йигит қизнинг нима истагини билмас, уни севадими, йўқми, бу саволга жавоб топиш ҳам уни қийнаб қўяр эди.

Қиз эса ўз севгилисига қандай қилиб муҳаббат изҳор қилишни билмасди. Кўпгина киноларда кўриб, китобларда ўқигани сингари хатти-ҳаракатлар қилишдан ҳам ийманарди.

“Гул — муҳаббат рамзи. Мен атиргулларни яхши кўришимни айтиб, унинг менга бўлган муҳаббати қай даражада эканлигини билиб оламан”, деб ўйлади қиз.

Бир куни, одатдагидек салқин оқшомларнинг бирида сайр қилиб юрганларида қиз “Мен жуда-жуда атиргулларни яхши кўраман”, деди. Йигит ҳам гул-

лар ҳақида тўлиб-тошиб гапирди.

Хайрлашув чоғида йигит бир қучоқ, йўқ, жуда ҳам кўп атиргуллар сотиб олди ва қизга тақдим этди.

Маъшуқа жуда-жуда хурсанд бўлди. Сабаби гап-

байрам ёки тантана йўқ эди. Иккинчидан, қизнинг отаси унга шу даражада кўп гул сотиб олишга лойиқ пул бермасди. Қизни ўйлантираётган яна бир томони, йигит тўғрисида ҳатто онаси ҳам ҳеч нарса билмасди. Тўғри-

га қизнинг кўзи қиймади. Дарвозалари олдида кичик бир ариқча бор эди. Бахтига шу кун ариқчада сув йўқ экан. Қиз атрофга олазarak қараб олди-да, ҳеч ким йўқлигига ишонч ҳосил қилгач, қучоғини тўлдириб турган атиргулларни ариқчага оҳиста қўйиб, югуриб ҳовлига кириб кетди.

Эртаси куни одатдагидан барвақт турган қиз югуриб ташқарига чиқди. Атиргуллар қўйилган жойда ҳеч нарса йўқ эди. Қизгина йиғлаб юборди. Гўёки, атиргуллар билан бирга унинг бахти ҳам олиб кетилгандек эди.

Ўша куни йигитни учратди. Севгилиси негадир кечагидан кўра совуқроқ муомала қилди. Хайрлашиш чоғида “Сиз атиргулларни яхши кўрмайсиз, мени ҳам”, дедию бошқа ҳеч қачон учрашмасликларини айтиб, кетиб қолди.

Қиз, йигит бечора ҳар тунни унинг дарвозаси, уйи атрофида юриб ўтказишни билмасди...

Шарифа
МУРОДЖОН ҚИЗИ

АТИРГУЛ

сўзлар орасида у ўз муҳаббатига йигитни ишонтара олганди ва ўзи севган кишидан севимли гулларини совға сифатида олганди.

Фақат уни бир нарса, бу атиргулларни ота-онаси хузурига қандай олиб кириш қийнади. Биринчидан, бугун одатдаги кун. Ҳеч қандай

роғи, қизнинг севиб қолганини уйдагилар ҳали билишмасди.

Автобусда шу ўйлар билан келган қиз бекатга тушдию гулларни яшириш учун жой излади. Лекин оқшом тушган бўлса ҳам бекатда одам кўп эди. Яна шундай гулларни бекатда қолдириб кетиш-

СОЧИНГИЗ — ХҲСНИНГИЗ

Соч киши хуснига хусн қўйиши билан бирга, саломатликни асрашда зарур табиий омиллардан бири ҳисобланади.

Сочнинг асосини мустаҳкамлаш ҳамда унга жило бериш учун қуйидаги оддий, бироқ ҳаётда синалган амалга эътибор берилса яхши бўлади.

Бир-икки дона тухум саригини бир ош қошиқ (микродога) ўсимлик (канакунжут, зайтун ёхуд кунгабоқар) мойи билан аралаштириб иситилади. Яхши қовушган аралашма бош терисига ишқалаб сингдирилгач, устидан полиэтилен ўраб, сочиқ билан боғлаб қўйилади, бир соатдан сўнг совунлаб ювиб ташланади.

Илмий маълумотларга кўра, соч махсус чўткалар билан таралганда, мияда қон ай-

ланишига ижобий таъсир кўрсатади, бу ўзига хос уқалаш муолажасини ўтайди. Шунингдек, чўтка сочдаги ғубор, қазғоқ ва кирлардан халос қилади.

Ёғли соч тез-тез ювиб туриладиган бўлса, одатда сочининг ёғланиш суръати ортиб боради. Чунки ёғсизланган соч шиддат билан тер безчаларидан ёғни сингдириб олиш хусусиятига эга бўлиб қолади. Шу билан ёғ чиқарувчи безлар фаолиятини ошириб (гиперсекреция) юборади. Шу боисдан ҳам сочини қирққан аёллар сочлари ёғ босишидан нолишади. Чунки калта сочли аёллар сочларини тез-тез ювадилар. Бу эса ўз навбатида сочининг қайта ёғланишига олиб келади.

Ziynat

ЖОНКУЯРЛИК ШУНЧАЛИК-ДА

Елена Ивановна оддий уй бекаси, Курск шахрининг архитектори И.Молоховецнинг рафиқаси. Хўш, нима бўлибди, нима учун жон куйдирибди, деб ўйлаётгандирсиз?

Унинг хизматлари шундаки, Елена хоним рус халқининг пазандачилиги тўғрисида дастлабки китобни ёзган. 1981 йилда “Ёш уй бекаларига тўхфа” деб номланган ана шу китоб нашр этилганига роса 120 йил тўлган эди. Муаллиф кўп йиллар давомида бепоя Россиянинг барча губернияларига шахсий экспедициялар уюштилади, юзлаб шаҳар ва қишлоқларда минглаб одамлар билан суҳбатлар қуради. У айниқса, уй бекалари, деҳқонлар, боғбонлар, чорвадорлар, ошхона ва тамаддиҳоналарнинг мутахассислари, зодагон оилаларнинг хизматкорларидан халқ пазандачилигига оид жуда кўп, қимматли маълумотлар тўплади.

Маълумки, Россиянинг узок ўтмишидан, то шу китоб ёзилган 1861 йилга қадар, тарихда қанчадан-қанча урушлар, босқинчиликлар каби ижтимоий офатлар билан бирга қурғоқчиликлар ва қаҳатчиликлар каби табиий офатлар кўп бўлган. Мана шу омиллар пазандачиликка ҳам салбий таъсир кўрсатмасдан қолмади. Айниқса, пазандачиликка оид китоблар ёзилмади, кўплаб лаззатли, шифобахш таомларнинг рецепти ва тайёрлаш усуллари йўқолиб кетди.

Елена Молоховец ана шу унутилган таомларни қарилардан эшитиб, ўз саёҳатлари давомида кимнинг эсида пазандачиликка оид нимаики, сақланиб қолган бўлса, дафтарига ёзиб юради. Узлуксиз

тажрибалар ўтказиш давомида юзлаб рецепт ва тайёрлаш усулини қайта кашф қилади. 10 йиллик машаққатли меҳнатлари давомида бу хоним рус халқининг 8000 хил таоми борлигини аниқлайди.

Бундай маълумотлар қалинлиги бир қарич келадиган иккита китобга жо бўлади. “Ёш уй бекаларига тўхфа” китобининг аҳамияти шундаки, бу китоб бир аср мобайнида (1861-1961) 3-4 йилда бир мартадан 29 марта нашр этилган. Китобнинг дастлабки нашри Москвадаги Салтиков-Шчедрин номидаги кутубхонада нодир асар сифатида сақланмоқда.

Бу китобнинг яна бир томони, у жаҳон пазандачилиги тарихида ўзига хос қатнаш тарихи ясади. Негаки, анъанага кўра, ҳозир ҳам бутун дунёдаги тиббиёт ходимлари дори-дармон рецептини лотин тилида ёзадилар, шунга ўхшаш бир вақтлар пазанда ҳам таомларнинг рецептларини фақат француз тилида ёзар эдилар. Елена хоним ўз китобини, унда жамланган таомлар рецептини ҳам рус тилида ёзди. Шундан сўнг барча миллий ошпазликдаги китоблар ўз она тилларида ёзиладиган бўлди.

Пазандачилик ҳам санъат, дейишади. Азиз опа-сингиллар, сиз ҳам бир китоб ёзишга уриниб кўринг. Рецепти, қандай тайёрлаш усули ва бу таомнинг хусусиятлари сизни машҳур қилмаслиги мумкин. Лекин оила-аъзоларингиз, турмуш ўртоғингиз, фарзандларингиз дастурхон атрофида йиғилган пайтда, уларни ўзингиз кашф қилган таом билан сийлаш мароқли бўлса керак-а?

Дилноза ҚҲРЧИЕВА,
абитуриент

КҲЙ (22 март — 20 апрель).

Ўрта ёшдан ўтганлар учун бу кунларда юрак қон-томир фаолияти билан боғлиқ муаммолар пайдо бўлиши ва жиддий эътибор берилмаса, катта хавф туғдириши эҳтимоли кучли. Бу биринчи навбатда ҳисларингизни идора қилмаётганингиз оқибати ҳисобланади, иккинчидан толиққанлигингиз белгисидир.

БУЗОҚ (21 апрель — 21 май).

Шундай ҳам муаммо бўлиб келаётган айрим масалалар ниҳоятда чигаллашган бўлиши мумкин. Бу эса табиийки, тажарбалигингизни ошириши мумкин. Аммо бас-басга тушмасдан, дўппини бир чеккага олиб қўйиб, яхшию ёмонни “ғалвирдан” ўтказсангиз, ишларингиз унчалик ёмон эмаслигига амин бўласиз.

ЭГИЗАКЛАР (22 май — 21 июнь).

Бир умрга эсда қоларли қувончли воқеа юз бериши эҳтимоли бор. Аммо гаройиб бир ҳолатга тушишингиз мумкин. Гўё катта бойликни қўлга киритасиз-у, унга эғалик қилолмайсиз. Бундан қувонишни ҳам, ўқсинишни ҳам билмайсиз. Қандай бўлмасин, ўқсинишдан кўра хушнудлик устунлик қилади.

ҚИСКИЧБАҚА (22 июнь — 21 июль).

Бир пайтлар катта иштиёқ билан бошлаб, айрим сабабларга кўра қўл силтаб ташлаб кетган юмушингизни қайтадан жонлантириш ҳақида ўйлаб кўрсангиз хато қилмайсиз. Фақат ишончли ҳамкор, яхши маслаҳатчи кўмагига таянингиз шарт. Акс ҳолда илгариги ҳолат такрорланиши эҳтимоли йўқ эмас.

АРСЛОН (22 июль — 21 август).

Айримларнинг ҳаётида шу кунгача содир бўлиб келадиган алғов-далғовлар бирмунча пайсалга солиниши эҳтимоли тўтилмақда. Бунга дабдурустан юз берган воқеа, мўътабар кишининг беихтиёр билдирган фикри сабаб бўлиши мумкин. Лекин бу ҳамма кўнгилсизликлар ортида қолди, дегани эмас.

СУНБУЛА (22 август — 21 сентябрь).

Хизмат жабҳасидаги ўта фаоллигингиз бошингизга ғалва келтириши ва бу ҳолат икки ўт орасида қолдириши тахмин қилинмоқда. Қайси томонга оғингизни билмай қолган пайтингизда ўзингизга энг кам зарар келтирадиган тарафни тезда пайқашга ҳаракат қилинг.

ТАРОЗИ (22 сентябрь — 21 октябрь). Бу ҳафта қайси ишга қўл урмани, ёру дўстлар ҳимматига кўз тиксангиз бўлади. Фақат ўзингиз унча яхши билмаган кишилардан кўмак, айниқса, қарз сўрамаганингиз маъқул. Биров ҳақида бисотингизда яхши фикр бўлса, гапирингиз, ижобий гапнингиз бўлмаса, тилингизни тийсангиз, ютқазмайсиз.

ЧАЁН (22 октябрь — 20 ноябрь). Кундалик юмушларингиз, деярли, ўнгидан келмаслиги мумкин. Бунинг бирдан-бир сабаби хўшу ҳаёлингизнинг осмону фалақда юриши бўлади. Бу романтик туйғунинг меъёрини билмасангиз, баъзилар “шоири девона” дейишлари ҳам ҳеч гап эмас. Аммо бундай туйғусиз ҳам яшаб бўлмаслигини унутманг.

ЁЙ (21 ноябрь — 20 декабрь). Моддий-молиявий масалалар билан боғлиқ муаммоларингиз дабдурустан ечимини топиши, бироқ бу сизга қутилмаган қувончни келтирмаслиги мумкин. Бир қарашда ишларингиз ўнгланиб кетгандек, аммо кўнглингизнинг бир чеккаси чирок ёқса ёришмайдиган ҳолатда бўлади.

ЭЧКИ (21 декабрь — 20 январь). Махфий муносабатлар ошқор бўлиши хавфи йўқ эмас. Бунга ўзингиз эмас, сиз билан сирдош бўлганлар сабабчи бўлишлари эҳтимоли кучли. Шу боис бу кунларда, имкон борида, сирдошларингиз давраасидан узокроқда бўлсангиз, ўрни келганда, бу ҳақда уларни ҳам огоҳлантириб қўйсангиз фойдадан холи бўлмайди.

ҚОВҒА (21 январь — 19 февраль). Ойлада бу ҳафта ўта босиқлик, ўрни келганда, ҳатто хомушлик аниқ кўриниб қолган салбий зарядларнинг нейтраллашиб кетишига олиб келиши керак. Юлдузларингиз бу ҳафта сизга шундай кайфиятни ҳадя этиши эҳтимоли бор. Ҳар қандай тортишувда бетараф туришни унутманг.

БАЛИҚ (20 февраль — 21 март). Анча чигаллашиб кетган муаммони ҳал этишингиз эҳтимоли йўқ эмас. Ҳафта давомида тасодифан юз бериши мумкин бўлган кўнгилсизлик, қасофатларни эслаб, ҳаёлингизни чалғитманг. Шу куннинг хўшу ўтганига шукр қилсангиз, марра сизники.

САФАРЛАР

Июль ойида Ўзбекистон миллий терма жамоаси Хитой, КХДР ва Германияга сафар қилиб, ўртоқлик учрашувлари ўтказди. “Дўстлик” ҳам Германияга бориб, халқаро турнирда иштирок этади. “Самарқанд-Динамо” ва “Навбахор” клублари эса иккинчи даврага тайёргарликни Россияда ўтказадилар.

ОЛИЙ ЛИГА

жамоалари биринчи даврани якунлашди. Охириги, 19-тур натижалари: Семург — Пахтакор — 1:1, Кимёгар — Дўстлик — 2:3, Трактор — Металлург — 5:0, Зарафшон-Самарқанд — 0:2, Андижон — Нефтчи — 2:0, Темирйўлчи — Навбахор — 1:4, Сурхон — Насаф — 3:3, Гулистон — Сўғдиёна — 1:3, Турон — Хоразм — 2:0, Кизилкум — Бухоро — 2:1.

БИРИНЧИ ЛИГА

мусобақалари ҳам қизгин давом этмоқда. 16-турдан сўнг “Машъал” (Муборак) 45 очко билан пешқадам. 2-ўринда “Академия” (Тошкент) — 36 очко. Учинчи — “Цементчи” (Кувасой) — 33 очко. Охириги ўринларда “Олтин тола” (Косон), “Шўрчи”, “Навоийазот”, “Сирғали” жамоалари боришмоқда. Бахтиёр Давлатов (“Машъал”) тўпурарлар баҳсида пешқадам — 24 гол.

ЎЗБЕКИСТОН КУБОГИ

финали 29 июнь кунини “Пахтакор” марказий стадионида бўлиб, унда “Дўстлик” ва “Самарқанд-Динамо” учрашади. Тошкент вилояти вакиллари финал йўлида “Хива”, “Кува”, “Навбахор”, “Нефтчи” клубларини мағлуб этган бўлса, самарқандликлар “Машъал”, “Кизилкум”, “Сўғдиёна”, “Насаф” жамоаларини ўйиндан чиқарган. Яна шунини айтиш керакки, бу ҳар икки клубнинг кубок финалидаги илк ўйини бўлади.

ҚЎЛ ЖАНГИНИНГ ОММАВИЙЛИГИ ОРТМОҚДА

23-27 июнь кунлари пойтахтимиздаги “Жар” спорт мажмуида ўсмир ва ёшлар ўртасида қўл жанги бўйича халқаро турнир ўтказилади. Унда мамлакатимизнинг иқтидорли спортчилари қатори Россия Федерацияси, Марказий Осиё Республикаларидан келган қўл жанги санъати усталари 14 вазн тоифасида голиблик учун беллашадилар.

— Соғлом авлод тарбиясида якка кураш турларидан — қўл жанги санъати ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда, — деди қўл жанги бўйича “Динамо” спорт клуби бош мураббийси Адҳам Рашидов “Туркистон-пресс” мухбирига. — Қолаверса, юртимизда гиёҳвандликка қарши кураш ойлигига ҳамонахон тарзда ўтказилаётган спорт мусобақалари ёшларимизнинг соғлом муҳитда камол топишига, жисмоний чиникиши ва маънавий баркамол ўсишига муносиб улуш қўшади. Спортнинг ушбу тури узоқ қишлоқлардаги ёшлар ўртасида оммавийлашса, улар қалбида ҳам ҳавас уйғониб, қўл жангига меҳр қўйса ажабмас. Бўлажак беллашувда мамлакатимизнинг 20 дан ортиқ клубларининг спортчилари қатнашаётгани қўл жанги ихлосмандлари сонининг ошаётганидан дарақ беради. Улар орасида халқаро майдонларда юртимиз шарафини муносиб ҳимоя қилувчилар кўпайиб бораётгани кўксимизни гурурга тўлдираётди. Спорт усталарига номзод шогирдларим С. Юсупов, Ш. Қодиров, А. Мусаев ва З. Ҳакимовлардан ушбу баҳсларда юқори натижалар кутиляпти.

Мусобақа баҳслари икки турда ўтказилиб, дастлабки турда ҳар бир спортчи қўл жангининг кўргазмалари чиқишидан белгиланган очкони йиға олиши шарт. Иккинчи турга йўллангани қўлга киритган спортчилар яккама-якка олишув бўйича гиламда рўбарў бўлишади. Қўл жангининг ўзига хослиги — унда боксчи, курашчи, каратэчи, хуллас, шунга ўхшаш кўплаб якка курашчилар бемалол баҳс юритиш имкониятига эгалар. Фақат кўргазмалари чиқиш қоидаларини кўнгилдагидек бажаришса бас. Мусобақа чемпионлари “спорт устаси” унвони соҳиби бўлишади.

“Туркистон-пресс”

ЕВРО — 2000 ГУРУХ БАҲСЛАРИ ЯКУНИЙ ЖАДВАЛИ

		“А” гуруҳи					
1.	Португалия	3	3	0	0	7-2	9
2.	Руминия	3	1	1	1	4-4	4
3.	Англия	3	1	0	2	5-6	3
4.	Германия	3	0	1	2	1-5	1
		“В” гуруҳи					
1.	Италия	3	3	0	0	6-2	9
2.	Туркия	3	1	1	1	3-2	4
3.	Бельгия	3	1	0	2	2-5	3
4.	Швеция	3	0	1	2	2-4	1
		“С” гуруҳи					
1.	Испания	3	2	0	1	6-5	6
2.	Югославия	3	1	1	1	7-7	4
3.	Норвегия	3	1	1	1	1-1	4
4.	Словения	3	0	2	1	4-5	2
		“Д” гуруҳи					
1.	Голландия	3	3	0	0	7-2	9
2.	Франция	3	2	0	1	7-4	6
3.	Чехия	3	1	0	2	3-3	3
4.	Дания	3	0	0	3	0-8	0

ЕВРО — 2000 ЯНГИЛИКЛАРИ

Гуруҳ баҳсларида ўтказилган 24 ўйинда дарвозаларга 65 та тўп киритилди. Бир ўйинда ўртача 2,7 тадан. Югославия терма жамоаси ҳужумчиси Саво Милошевич бу борада пешқадамлик қилмоқда — 4 тўп. Югославия терма жамоаси турнирдаги энг интизомсиз жамоа бўлиб турибди: 3 ўйинда 3 “қизил” ва 7 “сарик” карточка. Туркия терма жамоаси эса энг интизомли жамоа ҳисобланаяпти. Шунингдек, Англия ҳам, аммо улар курашни тўхтатишди. Ўйиндан шармандаларча чиққан “қария” жамоа — Германиянинг бош мураббийи Эрих Риббек ўз хоҳишига кўра истеъфо бериб, бошига тушадиган “савдо”ларнинг олдини

олгандек бўлди...

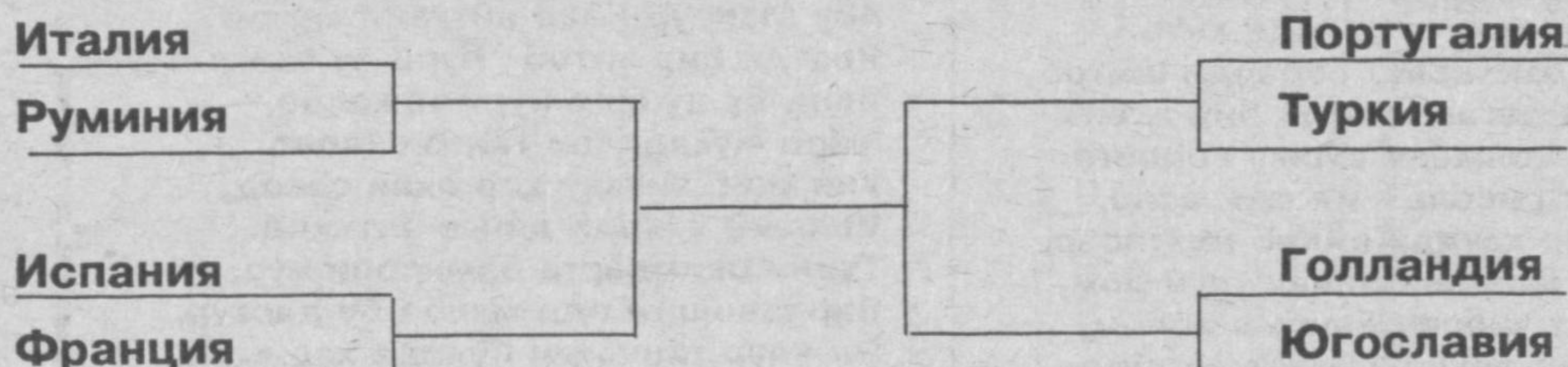
Англиядаги машҳур букмерлар идораси Франция ва Голландиянинг чемпионлик учун имкониятини 5:2 деб ҳисобламоқда. Бу дегани, агар ким Франция ёки Голландия учун пул тикса, ҳар бир 2 доллари 5 долларга айланади. Энг паст имконият Туркияга берилган — 25 га 1. Агар кимки таваккал қилиб Туркия учун пул тикса, Туркия чем-

пион бўлса, айталик, 1000 доллари 25000 долларга айланиб, ўзига қайтиб келади.

Португалия, Югославия, Франция, Голландия рақиблари дарвозасини энг кўп — 7 маротабадан ишғол қилган бўлса, даниялик футболчилар биронтаям тўп киритолмай, армонда кетишди. Ўз дарвозасидан энг кам — 1 та тўп ўтказиб юборган Норвегияга ҳавас қилмаса ҳам бўлади. Улар кам ўтказиш билан бирга кам гол урганлар ҳам — бор-йўғи битта, худди немислар каби.

Хуллас, шунақа гаплар. Чорак финал ўйинлари бугун ва эртага бўлиб ўтади.

Чорак финалда қуйидаги жамоалар куч синашадилар:

Жисмоний тарбия вақт танламайди. Ўз-ўзини камолга етказиш — узлуксиз жараён.

Суратда: Когон туманидаги 15-мактабнинг жисмоний тарбия тўғараклари таътил даврида ҳам ёшларни ўзига чорлайди. Ўқитувчилар Жамол Саидов ва Шоҳ Содиков болаларга мураббийлик ҳам қиладилар.

Р.АЛЬБЕКОВ олган сурат

СЎЗ ТАГИДА СЎЗ БОР

Футбол. Юм-юмалоқ бу тўп қанчадан-қанча ишқибозлар қалбини ларзага солмаган дейсиз.

Футбол ибтидоий шаклида қадим замонлардан бери мавжуд. Чунончи қадимги Римда футболга ўхшаш ўйин “сфероматия” деб аталарди. “Сфера” — шар деган маънони англатган.

Чемпион. Инглизчадаги “чапион” сўзи аввалига атлетикачи, курашчи маъносини билдирган.

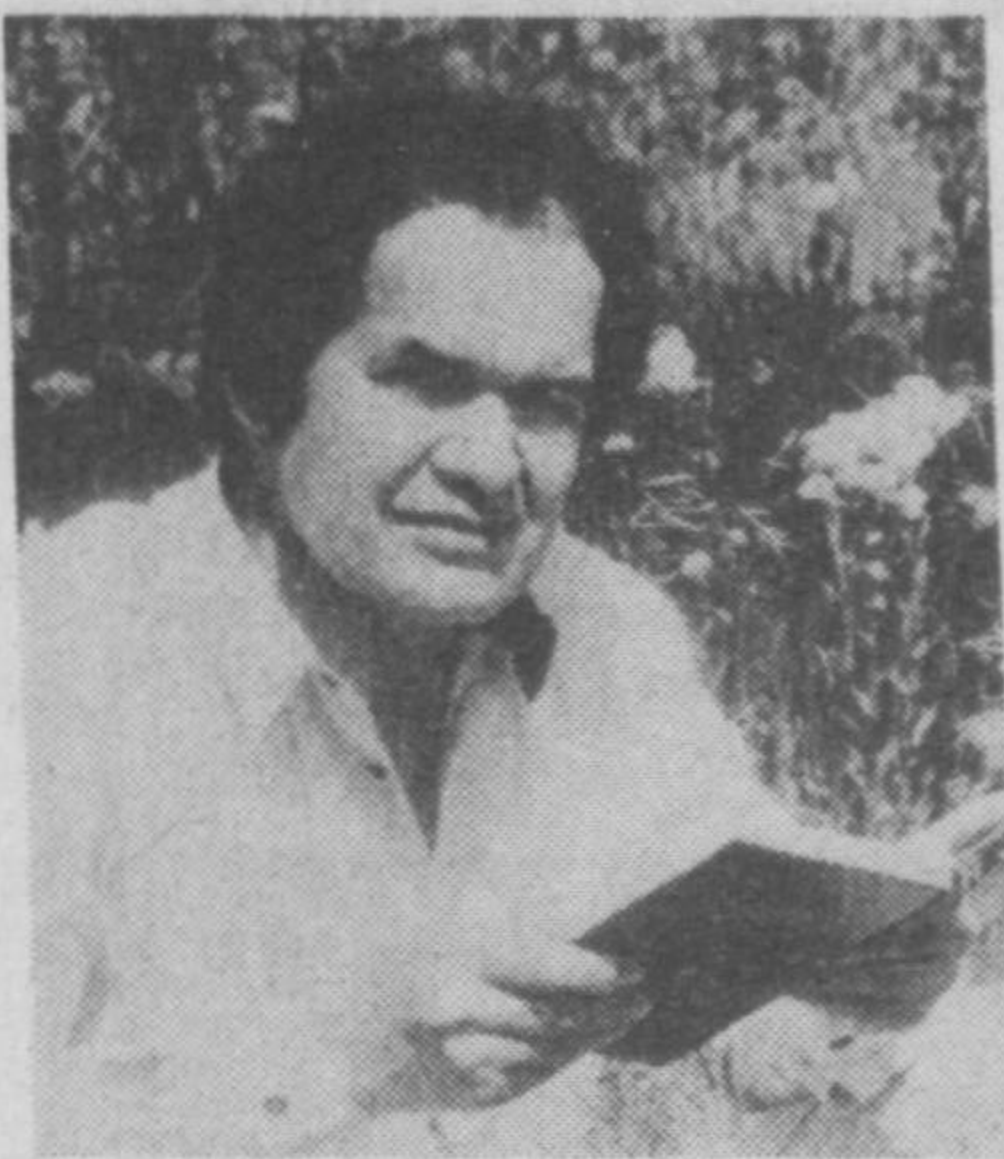
Кейинроқ, у мусобақалар голиби маъносини англатиш буюлган. Аммо бу сўз аслида қадимий римликлардан тарқалган. Чунончи, латинчада “чампио” сўзи жангчи, аскар маъноларини билдиради.

Парашют. Италияча “пара” (муҳофаза) деган олди кўшимча француз тилидаги ўзакка қўшилиши билан ясалган бир қанча сўзлар бор: “парасоль” (офтобдан муҳофаза қиладиган буюм), “параван” (шамолдан муҳофаза) ва ҳоказо.

Шунга ўхшаш, “пара” ва “шют” (тушиш, сакраш) сўзларидан “парашют” атамаси юзага келган.

А. АЛИЕВ тайёрлади.

“АЛ-МОТУРИДИЙ – ТЎҚҚИЗ МЎЪЖИЗА”

Аждодларга эҳтиром халқимизнинг энг эъзозли хусусиятларидан бири. Адабиётимизда буюк боболаримиз ҳақида ҳикоя қилувчи асарлар кўп ва яна яратилмоқда. Шулардан бири Олимжон Бўриевнинг яқинда яратилган “Ал-Мотуридий – тўққиз мўъжиза” достонидир. Достонда Абу Мансур ал-Мотуридийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида сўз юритилган бўлиб, асар буюк алломанинг 1130 йиллигига бағишланган.

Достон китоб ҳолида Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриётида нашрга тайёрланаётир. Эътиборингизга бу ҳикматли достондан парча ҳавола қилаётирмиз.

Абу Мансурнинг Самарқанддаги
боқий ҳаёти ва динни ислох
қилишдаги илмий тадқиқоти

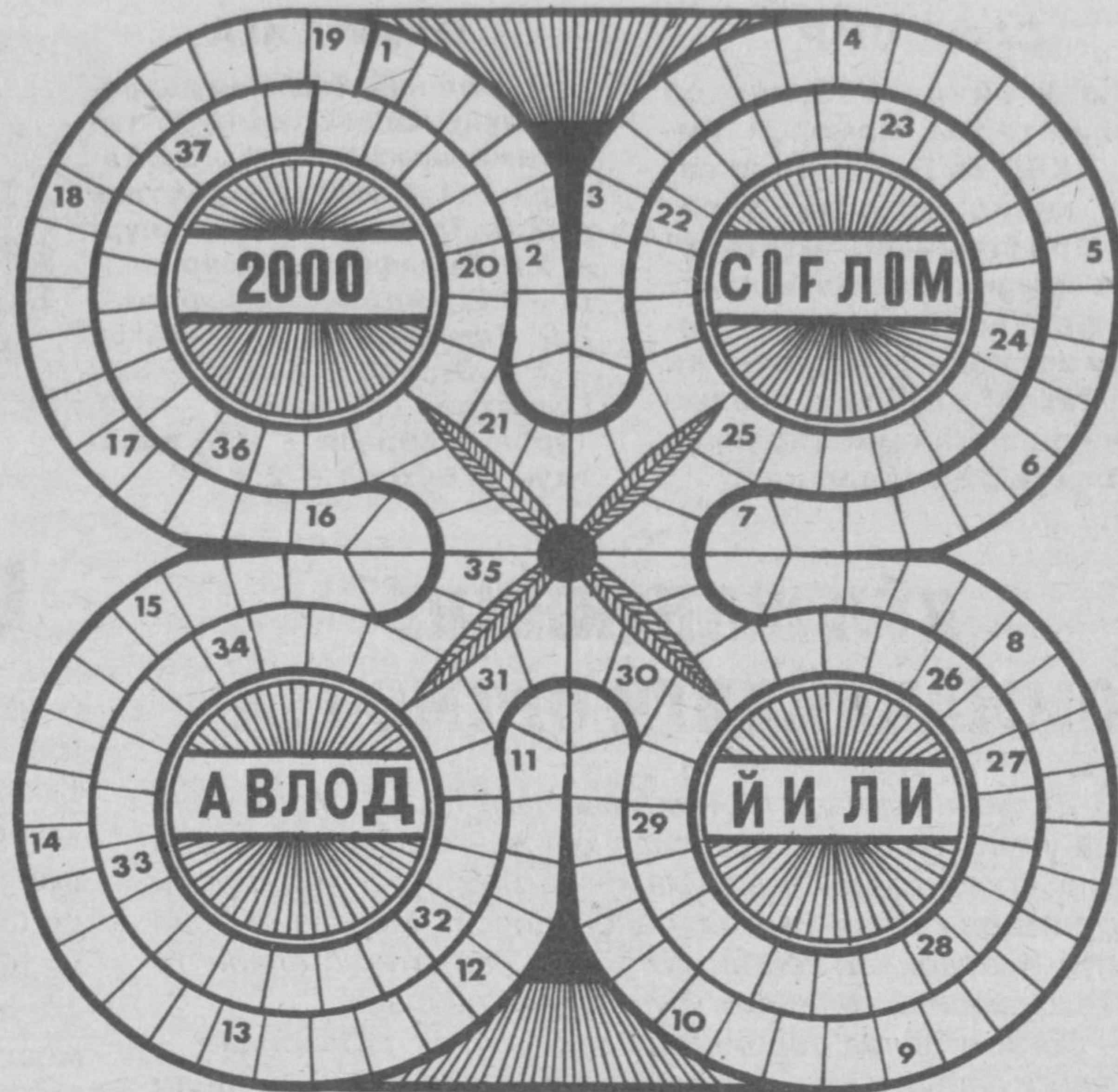
Расулulloх этгай Ҳадисда талқин,
Ислох қилингайдир хатолардан дин,
Ахён-ахён ўтиб ҳар давру даврон,
Ўз жамолин очгай қайтадан Куръон!
Аллоҳнинг муқаддас сўзи ҳар дилда,
Боқий жаранглагай ҳар бир

махфилда!

Қалбларни эритиб у қилар таъсир,
Иймонли қалбларни айлагай асир.
Абу Мансур эди илмда илғор,
Илоҳий йўсунда қалби чертиб тор,
Изланди таъвили Куръонга доир,
Ҳар ҳофиз ўзича бир туғма шоир.
Куръонни ёд билган ҳар муҳтарам зот,
Бемалол қилолгай шеър-ғазал ижод,
Бўлса адабиёт илмидан воқиф,
Туйғулар дарёдай ҳам келса оқиб.
Самарқанд қошона олий қасрда,
Кўп китоблар бўлиб подшоҳ Насрда,
Абу Мансур шўнғиб баҳри илмга,
Ғоят ташна эди қалби билимга!
Азондан шомгача ўқирди китоб,
Фикри теранлашиб борарди шитоб.
Икки йил деганда етди бир жойга,
Боғланиб қолмади кўшқу саройга.
Ёзди тўрт рисола - илоҳий асар,
Тўрт унсур ҳақида айлаб мухтасар.
Одамлар қалбини этмак учун ром,
Маърифат зиёсин баномо ислом,
Таратди ва лекин қолмади қойил,
Акаси Насрга қарши Исмоил,
Кўшун тортиб келиб, етказди завоп,
Самарқанд шахрини айлади ишғол!
Саройдан кетишга сўнг Абу Мансур,
Истасинми ё йўқ, бўлганди мажбур.
Қайтиб Мотуридга бошлади ҳаёт,
Аллоҳ ўзи бергай қўлига қанот!
Исмоил кўргузиб гарчи тақаллуф,
Бухоро кўшига айлади тақлиф,
Бирок, Абу Мансур билдириб узр,
Шоҳлик саройидан дили беҳузур,
Илму деҳқонликни санади афзал,
Ўз қисмат йўлини ўзи етди ҳал.
Исмоил Сомоний қилмади мажбур,
Қолди Самарқандда сўнг Абу Мансур,
Она қишлоғида эркин тамоме,
Шаҳардаги катта масжиди жомеъ,
Кейин имом-хатиб сайлашди уни,
Маъруза айларди ҳар жума кун!

Хафтада олти кун ўтирмасди жим,
Тубсиэ хазиналар денгизи илм.
Эртадан кечгача қоралаб қоғоз,
Бир неча китоблар яратди устоз.
Шогирдларга берди эринмай таълим,
Юзлаб олимларга бўлди муаллим.
Ким бўлса ҳақиқий олим, донишманд,
Афсус ўз даврида бўлмас аржуманд.
Уни ғийбат қилиб ҳар мутаассиб,
Бурчак-бурчакларда юрарди сасиб,
Эмишки, у динга кетибди чуқур,
Кўзни қамаштирар илоҳиёт, нур,
Аллоҳнинг сўзига ҳам келтириб шак,
Мунозара қилиб исёнда бешак,
Яшаш охирати бўлгусидир вой,
Шу боисдан уни сифдирмай сарой,
Гўёки қувганмиш, кет деб Исмоил,
Ҳа, аҳли ғийбатга устоз Азозил!
Абу Мансур қилмай гапларга парво,
Ижод қилди, айлаб Ҳақни таманно!
Кимларки илми суст, ҳам қовоқ қалла,
Ўшалар боғлагай савлатли салла!
Ҳақиқий олимлар бўлгай камтарин,
Яратган билгайдир уларнинг барин.
Инсон бу дунёга бир келар меҳмон,
Яшаса покланиб, келтириб иймон,
Аллоҳ таолонинг шудир фармони,
Синов майдонидир дунёни фоний.
Абу Мансур Наср айтгани янглиғ,
Яратди бир китоб “Нури бу танглиғ”,
Яъни бу дунёда нури тажалло,
Амри муқаддаси тангри таоло!
Уни ўқиб чиққан ҳар аҳли савод,
Ишониб кўярди динга эътиқод.
Турли оқимларга бамисоли нур,
Бирлашишга эди манба бу дастур.
Эл-улус тинчлиги йўлида ҳар ким,
Айниқса, мусулмон фарзанди муслим,
Авалло юртида шоҳу амирга,
Кичиклар каттага, етим-есирга,
Итоат қилмоғи жоиз ҳар доим,
Шуни буюргандир қодир худойим.
Ҳукмдордан кейин ҳар диний арбоб
Фатвосин бажармоқ, саналгай савоб.
Ўзбошимча, саркаш бўлмоқлик гуноҳ,
Бундай йўл тутгайдир жоҳилу гумроҳ.
Кофирдан адолат келса ҳар маҳал,
Художўй золимдан юрт учун афзал!
Аллоҳ, хоҳиши-ла бўлингиз огоҳ,
Бандаси бўлгайдир фақир ёки шоҳ,
Мусулмон бўлсангиз айлаб ибодат,
Ҳам Аллоҳ амрига айланг итоат!
Фикр куёшидан сочиб зиё, нур,
Ўтди бу оламдан шайх Абу Мансур!

Олимжон БҮРИЕВ

ТОПҚИРАК
МАШҚИ

Куйида изоҳлари баён этилган сўзлар шаклда “занжир” ҳолида жойлашади.

1. Ўсмир ўқувчилар журнали. 2. Гўзаллик, чирой. 3. Билим — хунар ўрганиш машқлари олиб бориладиган гуруҳ. 4. Истиқбол. 5. Оммалашаётган миллий спорт тури. 6. Уста, мутахассисдан хунар ўрганаётган киши. 7. Аҳиллик, иноқлик. 8. Истиқлолимиз фарзанди, ёш хонанда ва киносанъаткор. 9. Энг азиз диёр. 10. Фарзанд ва набирага бериладиган ном. 11. Замондош кишилар. 12. Оилада қўлдан келган юмушларни бажариб, катталарнинг оғирини енгил қилувчи, ёрдамчи. 13. Ватанпарварлик, мардлик ғоялари илгари сурилган ўзбек халқ достонлари туркуми. 14. Билим маскани. 15. Ойбек қиссаси. 16. Энг намунали, ибратлиларни аниқлаш мақсадида ўтказиладиган тадбир. 17. Ўрта ўқув юрти. 18. Мардонавор иш-ҳаракат, ботирлик. 19. Фарзандни вояга етказиш учун амалга ошириладиган меҳнат ва ғамхўрлик мажмуи. 20. Кичкинтойлар муассасаси. 21. Инсоннинг ижодий қобилияти, лаёқат. 22. Бирор фаолият, маслакка қақирқ. 23. Илм-фан ёки касб-хунар соҳалари бўйича эгалланиши зарур бўлган маълумотлар мажмуи, билим. 24. Илм берувчи устоз. 25. Атоқли ўзбек болалар шоири. 26. Вақт ўлчо-ви бирлиги. 27. Мамлакатимизда оммалашаётган ўрта таълим ўқув юрти. 28. Одатда ёш мутахассисга бирор жойда фаолият кўрсатиш учун бериладиган расмий ҳужжат. 29. Волидалар кўшиғи. 30. Ҳар бир ўқувчи олишни истайдиган баҳо. 31. Болаларнинг ёзги ўйини. 32. Қизалоқлар ўйинчоғи. 33. Шодлик, севинч. 34. Ўғил болаларнинг кўкламги ўйини. 35. Ўзбекистондаги ёшлар жамғармаси. 36. Халқ оғзаки ижоди тури, жумбоқ. 37. Болажонлар эрмаги, ашё.

Фозилжон ОРИПОВ тузди.

ЭНГ ҚАДИМГИ ХАРИТА

Ҳозирга қадар машҳур бўлган энг қадимги геологик харита XII асрда Миср фиръавни Рамзес IV томонидан тузилган экан. Американинг Огайо штатидаги Толидо шаҳри университетининг геологлари, харитада тасвирланган жойларни ҳақиқийси билан солиштиришди. Ҳозир Турин музейида сақланаётган папирус қоғозидаги харитада, Нил воҳасининг

чўлларидаги баланд тепаликлар оралиғида дарё ўзани бор эканлиги ҳам кўрсатилган.

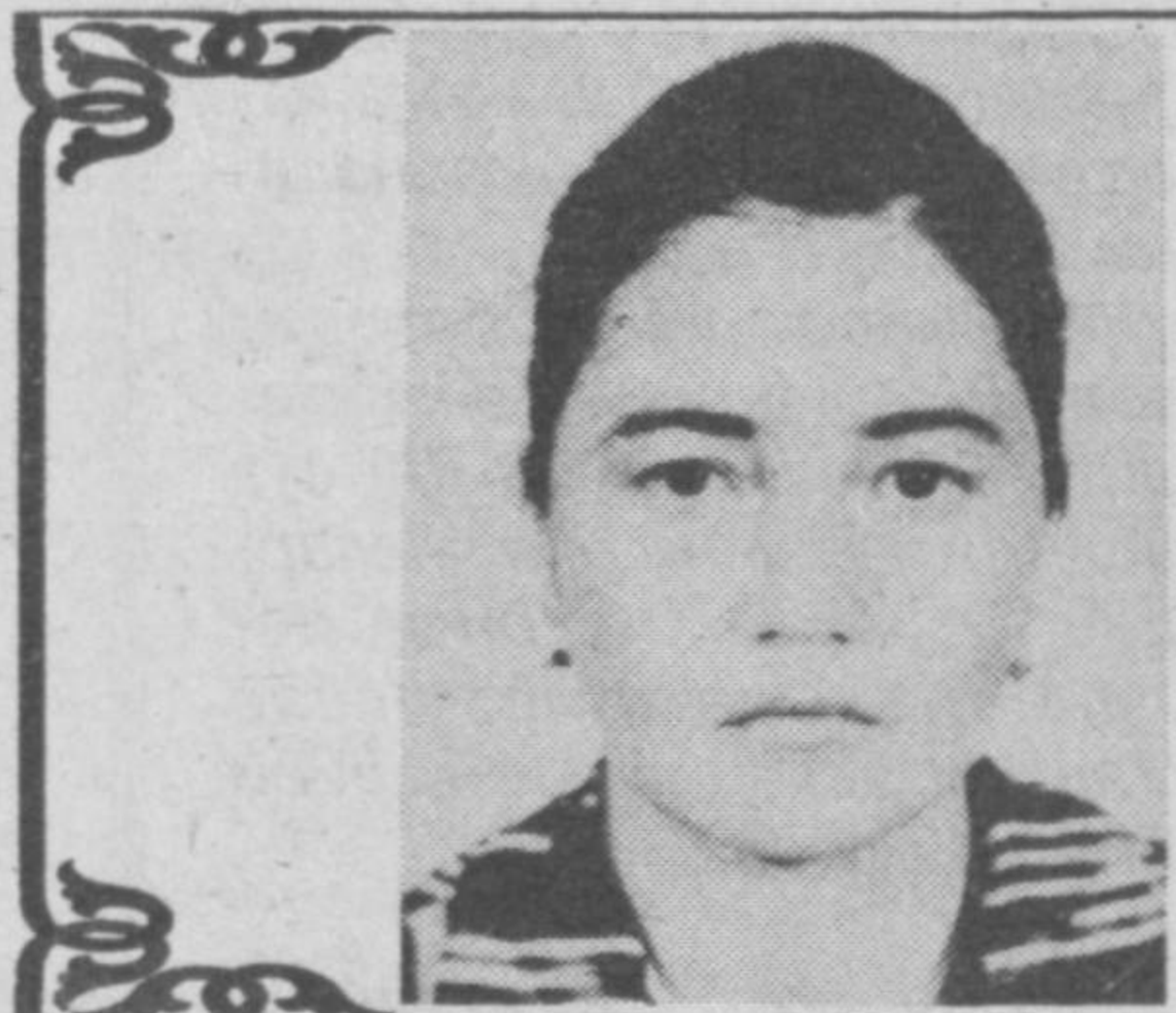
Тўғри, ҳозир бу дарё йўқ. Лекин, бу харитадаги қизил, қора, жигарранг ва оқ ранглар мавжуд гранит қатламларини аниқлашга имкон берди. У ерда бошқа хил конлар ҳам кўрсатилган.

А. АЛИЕВ тайёрлади.

QUTLOV

Азиз ва меҳрибон Юлдуз Бобобекова!
Сизни таваллуд кунингиз билан чин дилдан
табриклаймиз. Бахтимизга соғ-омон бўлиб, узоқ
умр кўринг. Педагогик ишларингизда зафарлар
тилаб,

Пойариқ туманидаги 19-мактаб жамоаси
ва фарзандларингиз.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ(масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулқар ТҲИМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Уткир ҲОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газетани ИВМ компьютерида
Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

Навбатчилар: Хулқар ТҲИМАНОВА,
Шерали НИШОНОВ.

Рўйхатдан ўтиш
тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-517.
Тиражи 35.358
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табак.
Офсет усулида
босилган, қоғоз бичими
А-3.

Босишга топшириш
вақти — 19.30.
Топширилди — 20.00.